
Flyvestation Aalborg

Drifts- og plejeplan 2000-2014

**Miljø- og Energiministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Flyvestation Aalborg 2000**

Flyvestation Aalborg

- Drifts- og plejeplan 2000-2014

Udgivet af Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Forsvaret 2000

Tekst: Skov- og Landskabsingeniør Peter Larsen og Biolog Erling Krabbe, begge Skov- og Naturstyrelsen.
Flyvestation Aalborg har bidraget til afsnit 6.1
” Flyvesikkerhed og nedsættelse af kollisionsfaren mellem luftfartøjer, fugle og vildt på flyvestationen”.

Kort (bilag 1 og 2): Skov- og Landskabsingeniør Peter Larsen, Skov- og Naturstyrelsen

Bevoksningsliste (bilag 3): Skov- og Landskabsingeniør Peter Larsen, Skov- og Naturstyrelsen

Forsideillustration: Forsidetegningen er benyttet efter tilladelse fra
Stud. Hort. Arc. Helle Hangaard, Den Kongelige-, Vererinære- og Landbrughøjskole.
Idé og inspiration fra Jens Gregersen

Tryk og repro: Buwi Tryk, Helsingø
og Skov- og Naturstyrelsen

Indbinding: Luna Tryk, København

Aftale vedrørende kortmateriale: Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.

Oplag: 100 eksemplarer

ISBN: 87-7279-211-6

Hæftet kan fås hos

Flyvestation Aalborg
Thisted Landevej 53
9430 Vadum

Telefon +45 98194200
Email: fsnaal@post10.tele.dk

Flyvestation Aalborg

Drifts- og plejeplan 2000-2014

Nærværende drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg stadfæstes hermed som gældende for perioden 1. januar 2000 til 31. december 2014.

Flyvestation Aalborg, den

K. Schultz
Oberst, Chef for Flyvestation Aalborg

Skov- og Naturstyrelsen, den

Bendt Egede Andersen

Skovtaksator

INDLEDNING	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	1
1.1 FORMÅL OG BAGGRUND	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN	2
2.1 Forudsætninger.....	2
2.2 Planens indhold	2
2.3 Planændringer	2
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR FLYVESTATION AALBORG.....	4
3.1 Baggrund	4
3.3 Aftalens virkning	4
STATUS	5
4 BESKRIVELSE AF FLYVESTATION AALBORG.....	5
4.1 Organisation	6
4.2 Flyvestationens historie	6
4.3 Landskab og geologi.....	8
4.4 Korttegnning	9
4.5 Registrering af areal typer.....	10
4.6 Plejetilstand	15
4.7 Flora	16
4.8 Fauna.....	19
4.9 Sammenfatning omkring naturværdierne på Flyvestation Aalborg	23
4.10 Kulturhistorie.....	24
5 FLYVESTATION AALBORGS NUVÆRENDE ANVENDELSE.....	25
5.1 Operationsafdelingen.....	25
5.2 Stationsafdelingen.....	25
5.3 Materielafdelingen.....	25
5.4 Gældende bestemmelser og restriktioner.....	26
6 FORSVARETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET.....	27
6.1 Flyvesikkerhed og nedsættelse af kollisionsfaren mellem luftfartøjer, fugle og vildt på flyvestationen.	27
7 OFFENTLIGHEDENS ADGANG	31
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER	32
8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer	32
8.2 Planloven	32
8.3 Status i Regionplan 1997, Nordjylland.....	33
8.4 Status i kommuneplan	34
8.5 Naturbeskyttelsesloven.....	35
8.6 Vandløbsloven.....	37
8.7 Skovloven	37
8.8 Deklationsfredninger ved Flyvestation Aalborg	38
8.9 Retningslinier for risikoreduktion mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt	38
8.10 Ramsar-, EF-fuglebeskyttelsesområde og EF-habitatområde	41
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER	44
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	44
9.1 Bevogtningsmæssige hensyn	44
9.2 Færdselssikkerhedsmæssige hensyn.....	44
9.3 Ændret anvendelse, nedbrydning og nyanlæg	44
9.4 Sanering af flyvestationens krat	44
9.5 Skovrejsning.....	44
10 SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG	46
10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand.....	46
10.2 Forbedringer i plejen af overdrevene	46
10.3 Forbedringer i plejen af krat og spredte bevoksninger.....	47
10.4 Ændringer i skovdriften	47

10.5	<i>Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder</i>	49
10.6	<i>Bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo</i>	51
10.7	<i>Naturmæssige forbedringer af markområder</i>	52
10.8	<i>Skovrejsning</i>	52
10.9	<i>Flytning af bevoksningsgrænser</i>	52
10.10	<i>Offentlighedens adgang</i>	53
11	KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	54
11.1	<i>Nordjyllands Amt</i>	54
11.2	<i>Aalborg Kommune</i>	55
11.3	<i>Dansk Ornitologisk Forening</i>	56
11.4	<i>Bidrag fra Friluftsrådet</i>	56
11.5	<i>Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening</i>	56
	AFVEJNING	57
12	AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	57
12.1	<i>Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret</i>	57
12.2	<i>Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder</i>	59
12.3	<i>Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne</i>	61
	PLAN	63
13	RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE ANVENDELSE AF FLYVESTATION AALBORG	63
13.1	<i>Overordnet målsætning for den fremtidige benyttelse, pleje og naturgenopretning</i>	63
13.2	<i>Retningslinier for pleje af overdrevarsarealer</i>	63
13.3	<i>Retningslinier for pleje af krat og spredte bevoksninger i bebyggede områder</i>	64
13.4	<i>Retningslinier for skovdrift</i>	64
13.5	<i>Retningslinier for skovrejsning</i>	65
13.6	<i>Retningslinier for pleje, naturgenopretning og beskyttelse af vådområder</i>	65
13.6	<i>Retningslinier for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo</i>	66
13.7	<i>Retningslinier for landbrugsdrift</i>	66
13.8	<i>Retningslinier for offentlighedens adgang til flyvestationen</i>	67
13.9	<i>Retningslinier for rydning af hegn og ikke hjemmehørende træ- og buskarter</i>	67
13.10	<i>Planændringer</i>	67
13.11	<i>Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan</i>	68
	ØKONOMI	70
14	ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREGNINGER	70
14.1	<i>Budgetoverslag over udgifter til gennemførelse af drifts- og plejeplanen</i>	70
14.2	<i>Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser</i>	74
	BILAG	75
15	OVERSIGT OVER BILAG	75
	<i>Bilag 1: Grundkort over Flyvestation Aalborg (i kortlomme bagest)</i>	75
	<i>Bilag 2: Drifts- og plejekort over Flyvestation Aalborg (i kortlomme bagest)</i>	75
	<i>Bilag 3: Bevoksningsliste for Flyvestation Aalborg</i>	75
	<i>Bilag 4: Oversigt over anvendelseskoder i relation til kortbilagene</i>	75
	<i>Bilag 5: Retningslinier for forsvarets anvendelse af militære områder i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4</i>	75

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af forsvarets arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. Dyr og planter trives netop godt her, fordi arealerne gennem mange år har fået lov at henligge i naturtilstand, men også fordi der udover periodisk aktivitet fra skydende enheder i øvrigt ikke færdes så mange mennesker i områderne.

Som led i forsvarets miljøstrategi bestemte Forsvarskommandoen i september 1993 ved bestemmelse (FKOBST 610-6, SEP 1993) om miljø- og naturbeskyttelse, at der for hvert øvelses- og skydeområde skal udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 24. oktober 1995 indgik Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af forsvarets øvelsespladser, flyvestationer samt skyde- og øvelsesterræner.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på forsvarets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarets arealer er amt og kommune, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet medinddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune som de relevante myndigheder gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil desuden tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af forsvarets arealer. Samtidig vil planlægningen give medarbejdere i forsvaret en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet, idet denne reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at skyde- og øvelsестerrænerne samt øvelsespladserne er udlagt som uddannelsesområder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, som tager hensyn til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.

Planen skal således rumme en afvejning mellem på den ene side forsvarets behov for øvelsesarealer og på den anden side samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko, der er forbundet med forsvarets aktiviteter, vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til forsvarets areal) kun blive tilgodeset i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De i drifts- og plejeplanen opstillede retningslinjer skal være enkle for forsvaret at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Kortlægge og beskrive de fredede fortidsminder og eventuelle andre kulturhistoriske værdier, samt fastlægge regler for omgang med fredede fortidsminder og anviser forslag til pleje.
- Beskrive forsvarets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge forsvarets fremtidige behov for benyttelse af terrænet.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Foretage afvejningen mellem forsvarets behov for benyttelse og ønskerne om beskyttelse og forbedring af naturværdier samt forbedring af de rekreative muligheder.
- Anvise hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring i overensstemmelse med afvejningen.
- Beregne de økonomiske konsekvenser for forsvaret af planens bestemmelser.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen med så langt et tidsrum tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige.

Såfremt forsvaret eller Skov- og Naturstyrelsen ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen indsender den lokale myndighed begrundede forslag herom via Flyvertaktisk Kommando til Skov- og Naturstyrelsen eller omvendt. Hvis der ikke er væsentlige indsigelser, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne kan således opfattes som en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier, som de fremgår af planafsnittet, planændring. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne drøfte dette spørgsmål indbyrdes.

Planændringer kan også være en nødvendighed som følge af afgørelser fra relevante myndigheder.

Udover planændring kan dispositioner der ligger udenfor planens rammer kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af forswarets områder.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg blev endeligt indgået mellem Flyvertaktisk Kommando og Skov- og Naturstyrelsen den 19. oktober 1998.

I sommeren 1998 foretog Skov- og Naturstyrelsen den biologiske registrering af området, og i september 1999 blev en markgennemgang af arealet foretaget med henblik på en nyttegning og forbedring af det digitale kort over terrænet.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har Nordjyllands Amt, Aalborg Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet m.fl. haft lejlighed til at se terrænet ved en rundvisning og til at fremsende ønsker og forslag. Endelig har de pågældende myndigheder og foreninger haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

3.3 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparter, i dette tilfælde Flyvestation Aalborg og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efterleve og respektere planens fastsatte bestemmelser.

STATUS

4 Beskrivelse af Flyvestation Aalborg

Flyvestation Aalborg er af forsvaret klassificeret som et såkaldt kategori III, niveau III område. Kategori III-områder er militære områder, hvor der typisk kun gennemføres mindre uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Flyvestation Aalborg er direkte underlagt Flyvertaktisk Kommando og deltager, i samarbejde med øvrige dele af flyvevåbnet, i suverænitetshævdelse og luftforsvar af Danmark. Herunder deltager flyvestationen i bl.a. miljøovervågning og overvågning af dansk luftrum. På flyvestationens område er der stationeret en redningshelikopter fra Eskadrille 722 (ESK722).

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Flyvestation Aalborg og niveau II-myndigheden, d.v.s. Flyvertaktisk Kommando, i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

Flyvestation Aalborg er beliggende i Nordjyllands Amt, Aalborg Kommune. Flyvestationen er inddelt i følgende 7 områder:

- Flyfelter
- Tre flyoperative områder
- Stationsområde med indkvartering og fritidsfaciliteter
- Værkstedsområde
- Hangarområde
- Hovedværksted Aalborg
- Forsyningsdepot Aalborg

Mod sydøst grænser flyvestationen op mod Lindholm by og mod nord ligger landsbyen Vadum. Langs hovedvej A-17 i øst og nord, mod Øster Halne Enge i vest og mod Lindholm i sydøst, er der opsat et 15 km. langt hegn med pigtråd. Hegnet udgør flyvestationens fysiske afgrænsning, men den matrikulære afgrænsning i øst går ud til Lindholm Å og mod nord ejes der jord mod Vadum Torp. Mod sydvest afgrænses flyvestationen af Limfjorden.

Flyvestationens arealer uden for hegn er forpagtet ud på langtidskontrakter og berøres derfor ikke i denne plan. P.t. behandles et regionplantillæg om hvorvidt overdrevsarealet nordøst for Lufthavnsvej skal overgå til industriområde. Området hører dog ikke til Flyvestation Aalborgs arealer, hvorfor de ikke vil blive berørt i denne drifts- og plejeplan.

Flyvestationen anvendes både til militær og civil luftrafik. Aalborg civile lufthavn ejer et område på ca. 89 ha i sydøst. Bortset fra dette område og et mindre område med et kommunalt rensningsanlæg ved Vadum, ejes arealet af forsvaret. Den samlede størrelse indenfor hegn er på i alt 1043,6 ha, som hovedsageligt fordeles på arealtyperne græsslette, overdrev, skov, krat, veje og rullebaner.

Skovdriften varetages af Forsvarets Bygningstjeneste som benytter Det Danske Hedeselskab som entreprenør.

Oversigtskort over Flyvestation Aalborg ses i Figur 1, detaljeret kort ses i bilag 1.

4.1 Organisation

Flyvestationens organisation består af en chef med tilhørende stab, omfattende Operationsafdelingen, Stationsafdelingen og Materielafdelingen, der på stabsniveau hver består af et antal sektioner og på det udførende niveau et antal tjenester og værksteder. Som selvstændige enheder under chefen for flyvestationen indgår 2 flyvende eskadriller, 3 nærforsvarseskadriller, 1 stationseskadrille, 1 nærluftforsvarseskadrille, 1 ingeniøreskadrille samt 1 sanitetseskadrille. Nærforsvarseskadrillerne, stationseskadrillen og nærluftforsvarseskadrillen oprettes først ved forhøjet beredskab.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. **Over-sigtskort over Flyvestation Aalborg med KMS 4-cm. kort som baggrund.**

4.2 Flyvestationens historie

Den første flyveplads ved Aalborg blev anlagt af daværende Aalborg og Nørresundby kommuner og blev taget i brug den 29. maj 1938. Ved besættelsen i 1940 indgik den som et af de meget vigtige områder i forbindelse med tyskernes videre fremrykning mod nord, og tidligt om morgenen den 9. april blev den besat af tyske faldskærmstropper. Snart begyndte tyskerne en udbygning samt anlæggelse af en ny flyveplads, der selv efter europæiske forhold må betragtes som meget stor. Man inddrog ca. 270 landbrugsejendomme, heriblandt herregården Rødslet som blev jævnet med jorden. Baggrunden for tyskernes store interesse for anlæggelsen af en flyveplads af disse dimensioner, var ønsket om en base for fremskudt jagerforsvar og mellemlandingsmuligheder for forsyningsflyvninger til besættelsesstyrkerne i Norge. Pladsen, der af tyskerne blev benævnt "Fliegerhorst Aalborg West", var ligeledes udgangsbase for farvandsovervågning og bombetogter mod mål i Nord England og Skotland.

Ved Danmarks indtræden i NATO begyndte en ny tid for flyvepladsen, idet det nyoprettede flyvevåben havde behov for baser til jagereskadriller. Den 8. januar 1951 oprettedes Flyvestation Aalborg, og udbygning samt modernisering blev straks påbegyndt. I dag er pladsen en fuldt moderne base – ikke kun for militære operationer – men også for civile, idet Aalborg Lufthavn, som ligger syd for startbanen, betjener den civile lufttrafik. Det skal for god ordens skyld nævnes, at meget af den jord, som tyskerne eksproprierede under krigen, siden hen er solgt fra.

Historien bag flyvestationens motto er en markering af tilhørsforholdet til Aalborg by og Nordjylland. Symbolet er Kimbretryren, et tyrehoved af bronze fra jernalderen fundet i Store Vildmose nær flyvestationen.

I Aalborg bymidte findes en statue af Kimbretryren, som det oprindelige bronze tyrehovedet har været model for.

Flyvestationens motto er: *Vogt dig for Kimbreertyren*. Se figur 2.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter **Flyvestation Aalborg's**

4.3 Landskab og geologi

Landskabet omkring Flyvestation Aalborg karakteriseres af det marine forland ved Limfjorden og lavtliggende fladstrakte landområder. Mod syd/vest er der mange steder gode muligheder for smukke kig udover Limfjorden mod de flade øer Egholm, Tagholmene og Fruens Holm. De fouragerende vade- og andefugle, som ses over størstedelen af Limfjorden vidner om, at denne del af fjorden er forholdsvis lavvandet. I den syd- og nordlige del skabes overgangen mellem fjorden og landet gennem strandenge og strandvolde, hvilket giver en harmonisk sammenhæng. Udfor landingsbaneområdet brydes sammenhængen af det nyetablerede dige. Diget er desværre en uundgåelig ændring i landskabet, hvis området skal sikres mod Limfjorden i perioder med storm og højvande.

Nørredyb, som løber umiddelbart uden for flyvestationens kyst, er det eneste dybere vandområde i nærheden af flyvestationen. Udsigten fra kysten og ind i landet mod nord giver indtryk af et mosaikagtigt landskab med mange tekniske installationer, bygninger, levende hegn og mindre skovområder.

Længere inde i landet afgrænses landskabet af højere partier, hvoraf det mest karakteristiske højdedrag er kridtbakken med Lindholm Høje i øst.

Mod syd/øst ses Aalborg som ét stort byområde, mod vest ses strandenge der benyttes til græsning og dyrkede landbrugsjorde. Dette giver en fornemmelse af, at flyvestationen befinder sig i grænseområdet mellem by og land.

Fra Hovedvej A-17 er det kun muligt at se ind på flyvestationen gennem enkelte huller i de levende hegn og skovbevoksninger. Indtrykket domineres ligesom fra kysten af levende hegn, mindre skovområder, landbrugsjord og i mindre grad af tekniske installationer.

I undergrunden under flyvestationen findes aflejringer fra den seneste del af kridttiden. Ved en boring foretaget i Vedsted nord/vest for flyvestationen nåede man kridtoverfladen i en dybde der svarer til 35 meter under havoverfladen. Undersiden af lagene fra kridttiden fandt man i godt 780 meters dybde under havoverfladen. Omtrent de samme forhold gør sig gældende under flyvestationens arealer. Dog skræner kridtoverfladen opad mod øst set fra flyvestationen og kridtet når niveauer, der ligger mellem 0 og 25 m.o.h. under Lindholm Høje. Oven på kridtet i store dele af Nordjylland ligger glaciale aflejringer fra sidste istid. Da isen begyndte at smelte bort trængte ishavet sig ind over de lavere dele af Vendsyssel, hvilket skete for omkring 16.000 år siden. Efter nogle tusind år havde landet hævet sig og havet trukket sig tilbage, men for 7.500 år siden trængte Stenalderhavet igen ind over de lavere egne af Vendsyssel og afsatte hovedsageligt sandede sedimenter. Størstedelen af flyvestationen ligger på hævet havbund dannet siden stenalderen.

De svage niveauforskelle der ses i terrænet i den nordøstlige del af området har i stenalderen været kystlinier rundt om øer, som har ligget i Stenalderhavet. Går man højere op i terrænet, f.eks. omkring Kirkebakken ved Bjersted, kan man finde tilsvarende fossile kystlinjer fra perioden da ishavet dækkede området.

De geologiske materialer man finder i området består hovedsageligt af sandblandet humusjord, med skaller aflejret af Stenalderhavet. I den nordøstlige del findes ler, silt og finsand, der er aflejret under perioden da ishavet dækkede Vendsyssel.

Store dele af flyvestationens områder mod Limfjorden ligger omkring kote 0 og ville være under vand hvis der ikke blev pumpet kraftigt. Langs Limfjorden findes over 100 pumpestationer, som årligt pumper omkring 5 mio. m³ vand væk fra flyvestationen.

4.4 Korttegning

På grundlag af markgennemgang, luftfotos, flyvestationens digitale kortmateriale m.v. er der udarbejdet digitale kort, som omfatter et grundkort og et drifts- og plejekort. De to kort er indsat bagest i denne plan som bilag 1 og 2.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet i 1999. I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for drifts- og plejekortet. Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets arealtyper og anvendelser. Areal samt supplerende bemærkninger er angivet. Bevoksningslisten er indsat som bilag 3.

På kortet inddeles terrænet i "afdelinger", d.v.s. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínjer som f.eks. veje og hegn. Området inden for en afdeling er forholdsvist ensartet, f.eks. et større overdrev, byggeles- eller skovområde. Størrelsen af en afdeling vil variere. Jo mere ensartet terrænet er, jo større er afdelingerne. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal.

De enkelte afdelinger opdeles i "litra", der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til terræn, anvendelse, vækstforhold, evt. træarter og disses aldre. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større overdrevsareal eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et bogstav. Alle afdelinger og litra vises ved henholdsvis et tal og et bogstav på grundkortet. Til alle litra er der endvidere knyttet en to- eller trebogstavkode (anvendelseskode), der angiver arealtype (f.eks. ORE for overdrev, MOS for mose, ENG for eng, BIR for birk). Der beregnes areal for samtlige afdelinger og litra.

I bevoksningslisten er areal og arealtypen samt eventuelle supplerende bemærkninger angivet for samtlige afdelinger og litra. Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da det ville resultere i uoverskuelige kort og en meget omfattende bevoksningsliste. Disse mindre arealer er indtegnet med prikket linje på kortene. Anvendelsen angives i bevoksningslisten i bemærkningerne til den litra, hvor arealet er beliggende. Kortet omfatter desuden en række andre signaturer, som er forklaret på kortsignturen.

Drifts- og plejekort (bilag 2)

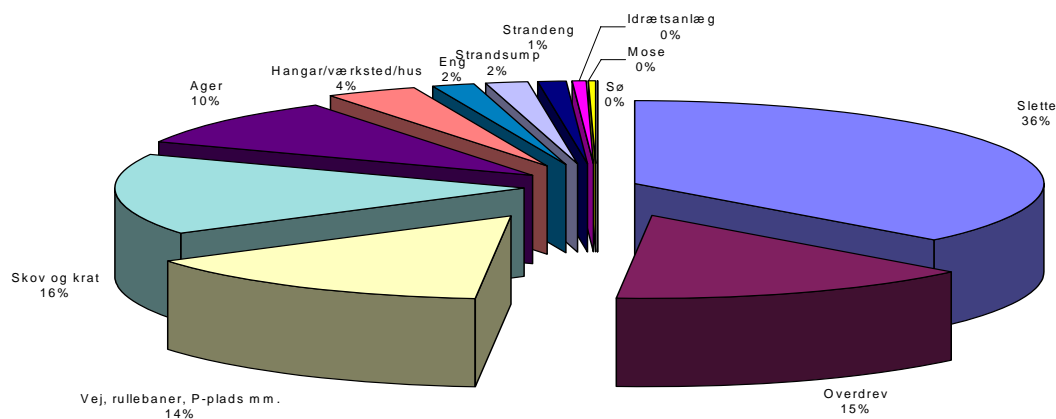
Drifts- og plejekortet fremstilles som illustration af de forskrifter vedrørende drift og pleje af terrænet, som er indeholdt i drifts- og plejeplanen. Kortet indeholder samme oplysninger og signaturer som grundkortet. Farvelægningen og signaturerne er fremhævet de steder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger.

4.5 Registrering af arealtyper

Registrering af arealtyper er foretaget i sommeren 1998. Det samlede areal er opgjort til 1043,6 ha, heraf er ca. 879,5 ha (84 %) åbne arealer og ca. 164,2 ha (16 %) skov, krat og levende hegn.

Arealerne er opdelt i arealtyper, som på drifts- og plejeplanens grundkort (bilag 1) og bevoksningslisten, (bilag 3) forkortes med anvendelseskoder på tre bogstaver. Bevoksningslisten skal derfor læses sammen med grundkortet. For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelseskoden svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i naturbeskyttelsesloven, eller de militære øvelsesanlæg. I bevoksningslisten er samtlige afdelinger gennemgået, og for hvert areal (litra) er anført en anvendelseskode samt arealet i hektar. (Anvendelseskoder fremgår af bilag 3). For skovbevoksede arealer findes tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere.

Figur **Fejl! Ukendt argument for parameter.** og Tabel 1 viser arealets fordeling på de forskellige arealtyper. Det fremgår, at arealer med slette udgør den største andel, efterfulgt af bevoksninger, overdrev og vejanlæg.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter.. Arealanvendelsen på Flyvestation Aalborg.

Tabel 1: Arealers fordeling og sammensætning af arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha
Græsklædte arealer:		
SLE	Slette	384,9
ORE*	Overdrev	152,8
Vådområder:		
ENG*	Enge	17
STS*	Strandsump	16,1
STG*	Strandeng	13,8
MOS*	Mose	3,2
SØ*	Sø	0,2
Skov og krat		
ALØ	Diverse løvtræarter	81,1
RGR	Rødgran	17,3
EG	Eg	10,2
SGR	Sitka	4,1
SKF	Skovfyr	2,5
ELM	Elm	1,7
EL	El	1,2
BØG	Bøg	1,0
FBF	Fransk bjergfyr	0,90
ASK	Ask	0,6
KRT	Krat	43,6
Veje og spor:		
VEJ	Vej, rullebaner, P-plads mm.	149,4
Militære anlæg:		
KLK	Hangar, værksted, hus	38,2
FUT	Idrætsanlæg	4,1
Dyrkede arealer		
AGE	Ager	99,8
Total:		1043,6

* Arealerne er omfattet og beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper, som de er angivet på grundkortet. Der er ligeledes en kort beskrivelse af specielle forhold der knytter sig til arealtyperne.

Græsklædte arealer

Slette (SLE) udgør 384,9 ha, svarende til 38 % af det samlede areal. Slette er en betegnelse for landbrugsarealer, som drives med vedvarende græs, og som derfor kulturpåvirkes på den ene eller den anden måde. Opgivne marker med kulturpræg klassificeres også som slette, ligesom kultiverede græsarealer i forbindelse med rullebaner m.v. hvor græsset slås og passes. Slettearealerne udnyttes som regel landbrugsmæssigt i form af hø- eller græsslæt. Vegetationen bærer generelt præg af driften, således at den botanisk set er mindre interessant. Den består af nogle få arter, som favoriseres af den kraftige kulturpåvirkning, mens de typiske indikatorarter for overdrev forsvinder.

Flyvestationens største sammenhængende sletteareal består af arealerne omkring landings- og rullebanerne. På disse slettearealer blev græsset indtil efteråret 1999 høstet af Dan-Grønt til grøntpilleproduktion. Flyvestationen har indgået kontrakt med en økologisk landmand, som ønsker at producere økologiske grøntpiller. Produktionen skal foregå uden anvendelse af sprøjtemidler og kun med gødning i form af restprodukter fra kartoffelmelsproduktion. Hovedformålet med slettearealerne er at skabe et areal omkring landings- og rullebaner, som ikke er attraktivt for fugle, for derved at formindske faren for kollision med fly ("birdstrikes"). Flyvestationens erfaring er, at ca. 15 cm. højt græs virker mindst attraktivt for fugle.

Overdrev(ORE) udgør 152,8 ha, svarende til 15 % af flyvestationen. Overdrev er karakteriseret som tørbundsarealer med en lysåben, naturlig græs- og urteflora, som ikke har været gødsket, sprøjtet eller bearbejdet igennem en længere årrække. Hvis dette alligevel sker, bærer vegetationen præg af at være mindre varieret. Den vil gradvis vende tilbage til sin oprindelige tilstand hvis indgrebene ophører. En række bestemte plantearter er indikatorer for naturtypen overdrev eksempelvis Smalbladet Høgeurt, Bugtet Kløver, Alm. Torskemund, Krybende Pil, Harekløver, Blåhat, Håret Høgeurt. Overdrevsarealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Flyvestationens største sammenhængende overdrevsareal består af arealerne i nordvest og omkring de 2 nordlige eskadrilleområder (Se grundkortet, afdeling 1 litra b, afdeling 2 litra a og afdeling 4 litra c).

Vådområder

Vådområder på terrænet er meget vigtige på grund af deres værdi som levested (habitater) for en række plante- og dyrearter. Der er ved registreringen lagt vægt på, at de forskellige typer af vådområder skal kunne adskilles, hvorfor de er delt op i følgende kategorier.

Eng (ENG) udgør 17 ha, svarende til 2 % af det samlede areal. Engarealer er dækket af græs- og urtevegetation og er oftest beliggende på relativt lavtliggende og oftest fugtige arealer. Typisk fremtræder de som fugtige lavninger i tørre overdrevsarealer, kystnære områder eller i tilknytning til vådområder som f.eks. moser. Dyrkningsforholdene på enge hører typisk til de

bedste hvis vandstanden kan kontrolleres. Derfor er mange engarealer blevet afvandet, dyrket og deres udbredelse i Danmark er efterhånden kraftigt reduceret.

Det største sammenhængende engareal findes på flyvestationens sydøstlige område i afdeling 6 litra f, på grundkortet.

Strandeng (STG) udgør 13,8 ha hvilket svarer til 1 % af flyvestationens areal. Strandenge findes på lave, beskyttede kystnære arealer. Vegetationen består af græsser, halvgræsser og urter, som danner en mere eller mindre sammenhængende grønsvær. Strandenge overskylles mindst en gang årligt af havets saltvand og de mest salttålede arter dominerer tættest mod havet. Det største sammenhængende strandengsareal på flyvestationen findes i afdeling 6 litra d og på den flade ø ud for Nørredyb, afdeling 7 litra e, på grundkortet.

Strandsump (STS) udgør 16,1 ha, svarende til 2 % af det samlede areal. Strandsump er kystbeliggende områder, hvis vegetation er domineret af store sumpplanter som tagrør, strandkogleaks, blågrøn kogleaks og enkelte andre arter. Strandsumpen forekommer på de mest fugtige kystområder ud mod Limfjorden. Det største og mest karakteristiske strandsumpareal på flyvestationen, findes langs kysten i den vestlige del. Se grundkortet, afdeling 1 litra d. Dette areal har indtil 1952 været opdyrket landbrugsland, hvilket ses ved de flade rektangulære arealer der gennemskæres af dybe grøfter.

De 2 vandhuller (SØ) som findes på arealet udgør tilsammen 0,2 ha eller under 0,1 % af flyvestationen. Ved korttegningen er det den højeste vandstand, som er registreret, enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos, der anvendes som grænse. Begge vandhuller er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Mose (MOS) udgør 3,2 ha, svarende til 0,3 % af øvelsespladsens samlede areal. Definitionen af mose sker primært ud fra botaniske kriterier, f.eks. rørsump, starsump m.fl., og graden af fugtighed, f.eks. kærmoser, vældmose m.v. Flyvestationens mosearealer findes i afdeling 1 litra g og afdeling 3 litra n. Mosen i afdeling 1 består af partier med pilekrat og åbent vand. Invandringen af pil medfører mindre artsdiversitet og bevirker at arealerne langsomt vokser ud af deres tilstand som mose. Dette skyldes at pil ophober meget organisk materiale og gør arealerne mindre fugtige. Mosearealerne er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Vandløb

Vandløbene på terrænet udgøres af Gammel Å i nordøst og Ellebækken i den vestlige del. Gammel Å løber mod sydøst ud i Lindholm Å, som løber ud i Limfjorden. Ellebækken i vest løber direkte ud i Limfjorden ved afdeling 1, litra d, på grundkortet. På flyvestationen findes et stort system af grøfter og dræn som ved hjælp af pumper er med til at holde området frit for vand.

Skov og krat

Skovbevoksningerne udgør i alt 121 ha, hvilket svarer til 12 % af flyvestationens samlede areal. Det største sammenhængende skovareal findes midt på arealet i afd. 3 og er på ca. 55 ha.

De resterende bevoksninger findes spredt over størstedelen af området, dog ikke i flyvezonen omkring landingsbanerne.

Bevoksningerne er fordelt på 80 % løv og 20 % nål. *Løvtræarterne* er hovedsageligt eg (EG), el (EL), elm (ELM), ask (ASK), poppel (POP) og bøg (BØG). Det er karakteristisk for flyvestationens løvtræbevoksninger, at de er blandet af flere forskellige træarter, hvorfor anvendelseskode "ALØ" udgør 81 ha, svarende til 67 % af det samlede skovareal.

Nåletræarterne er fordelt på arterne rødgran (RGR), sitkagran (SGR), skovfyr (SKF) og fransk bjergfyr (FBF). Rødgran udgør størstedelen af nåletræsbevoksningerne og er koncentreret enten i homogene bevoksninger, eller i blanding med sitkagran. Denne type bevoksning er plantet i perioden 1966 til 1978 i afd. 3.

Krat (KRT) udgør i alt 44 ha, hvilket svarer til 4 % af øvelsespladsens samlede areal. Krat er ikke-højstammede træ- og buskbevoksninger, typisk selvsåede og af naturlig oprindelse. Større, sammenhængende løvtrækrat af denne type har indfundet sig i det åbne landskab og er registreret selvstændigt som krat.

Bortset fra de store græsklædte arealer centralt omkring landings- og rullebanerne findes bevoksningerne spredt over flyvestationen. De mange mindre bevoksninger og levende hegn giver levedmuligheder for planter og dyr.

Landings-, rullebane, veje og spor

Veje (VEJ) som inkluderer landings-, og rullebaner har fælles afdelingsnummer 8 på grundkortet. Arealkategorien udgør 149,4 ha svarende til 14 % af det samlede terræn.

Spor er angivet på kortet med sorte stiplede linjer (se signaturforklaring på kortene), og er ikke opgjort arealmæssigt.

Hangar-, værksteds- og husområder

Anvendelseskode (KLG) indeholder hangar-, værksteds-, husområder samt andre områder som ikke kan placeres i anden sammenhæng. Af eksempler kan nævnes: køreteknisk anlæg i syd, haver, blomsterbede m.v.

Idrætsanlæg

Af idrætsanlæg (FUT) findes der tennisbaner, feltforhindringsbane og boldbane, alle i afdeling 2 litra p på grundkortet.

Dyrkede arealer

Ager (AGE) udgør 100 ha svarende til 10 % af det samlede øvelsesterræn. Ager er betegnelsen for dyrkede landbrugsarealer under plov. Flere marker har dog ligget brak i en årrække. Markerne drives af landmænd fra lokalområdet og der dyrkes hovedsageligt korn. Fra efteråret 1999 er det flyvestationens intention at dyrkningen på en del af de braklagte marker genoptages. Ifølge forsvarets egne bestemmelser skal det bemærkes, at dyrkningen skal foretages uden brug af pesticider, da der fra 1. januar 2000 ikke må anvendes kemiske bekæmpelsesmidler på flyvestationen. Dette gælder for alle forpagtede jordlodder på flyvestationen.

Flyvestationens argument for at genoptage dyrkningen findes i økonomiske årsager, samtidig med at flyvestationen forventer at fugle, som skræmmes op fra landingsbaneområdet vil søge dækning i de dyrkede marker.

4.6 Plejetilstand

De udyrkede kystområder i syd og vest udgør vigtige strandengs- og strandsumpbiotoper som levested for en række dyre- og plantearter.

Det fugtige område i den sydvestlige del af afdeling 1 plejes ikke og er truet af tilgroning, hovedsageligt af tagrør og pil. I den sydlige del af afdeling 6 er strandengarealerne mere fugtige, i en bedre tilstand med mindre tilgroning og derfor med større artsdiversitet. Fælles for kystarealerne er, at der ikke foretages nogen anden pleje end bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo.

De store slettearealer drives ud fra et fysikkerhedsmæssigt synspunkt ideelt, men set ud fra et naturmæssigt synspunkt er områderne uinteressante. Frem for flyvestationens andre naturtyper er der dog sket én væsentlig naturmæssige forbedring omkring sletterne, i og med at sletterne er ryddet for pigtråd, løbegange og gamle bunkersanlæg.

På overdrevene er der en begyndende tilgroning af træarterne pil, tjørn, slåen, havtorn mv. samtidig med at urtevegetationen bevæger sig mod en større andel bestående af artsfattig, høj staudevegetation.

For at stoppe denne udvikling, som vil resultere i mindre artsdiversitet, kunne der iværksættes en ekstensiv pleje i form af afgræsning eller høslet. Pleje er imidlertid forbundet med problemer, da der specielt på overdrevsarealerne, men også på andre dele af flyvestationens områder, findes Nato-pigtråd, alm. pigtråd, skjulte løbegange og gamle bunkersanlæg. Løbegangene er flere steder skjult af høj vegetation og kan derfor ikke ses i terrænet. Før egentlig plej tiltag kan udføres skal pigtråden derfor fjernes, og løbegangene skal enten afspærres eller udjævnes til et niveau, hvor de ikke udgør fare for mennesker og dyr. Problematikken behandles nærmere i afsnit 10.

Flyvestationen rydder pigtråd når der er ledigt maskinel og mandskab. Arbejdsopgaven vil imidlertid strække sig over en årrække, da det er forbundet med store omkostninger at lokalisere og fjerne pigtråden. Ud over dette plejeindgreb bekæmpes Kæmpe Bjørneklo.

Hvis der ses bort fra de nævnte problemer fremstår de store forholdsvis sammenhængende overdrev som værdifulde naturområder med gode levesteder for krybdyr og insekter, herunder sommerfugle. Dette skyldes bl.a. den lange, ubrudte periode uden sprøjtning eller gødskning. Overdrevsarealer af en sådan karakter og størrelse er ved at være et absolut særsyn i det danske landskab.

Skovarealerne bærer præg af at være drevet ekstensivt. Dette har bevirket, at krattene udvikler sig mod varierede biotoper til gavn for dyre- og plantelivet. Flere steder har den ekstensive drift i de plantede kulturer imidlertid medført tætstående, slanke og høje træer som kun tillader en begrænset lysindstrømning til jordoverfladen. Dette skaber på nuværende tidspunkt og i en årrække fremover dårlige vilkår for en succession mod større artsdiversitet, som kunne give leveduligheder for en række naturligt hjemmehørende plante- og dyrearter.

På nuværende tidspunkt bærer den centrale skov i afdeling 3 præg af at være 1. generationskov med et lille naturindhold. De forskellige træarter og fugtige områder giver dog muligheder for at skabe et mere naturligt præg. En vigtig naturmæssig forbedring ville ske ved på nuværende tidspunkt at skabe en større andel af dødt ved i bevoksningerne. Dødt ved har stor betydning for flora/fauna, og mange truede arter er afhængige af, at der findes gamle og døde træer, vådområder og lysåbne arealer i skovene. Da bevoksningernes primære formål er af sløringsmæssig karakter, kunne dette hensyn prioriteres højt i den daglige drift.

Mht. "birdstrike" problematikken påvirkes træarts- og buskvalget således, at flyvestationen ikke har valgt arter med bær eller frugter.

4.7 Flora

De floramæssige interesser på Flyvestation Aalborg er næsten udelukkende knyttet til de områder, hvor der findes beskyttede naturtyper i form af overdrevspartier, engarealer, strandenge og strandsump eller grøftekanter. Også i skovbevoksningerne findes en interessant flora.

Skov- og Naturstyrelsen foretog en botanisk registrering af flyvestationen i juli 1998 samt i august 1999.

I Peter Winds "Oversigt over botaniske lokaliteter. 9. Nordjyllands amt", udgivet af Skov- og Naturstyrelsen i 1992, er floraen på strandengene ud for gården Nyborg på flyvestationens område beskrevet, mens floraen på det øvrige lufthavnsområde ikke er omtalt. Strandengene ved Nyborg er klassificeret som en "botanisk kystlokalitet af stor betydning" ud fra et kvantitativt kriterie, med forekomst af 1-4 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter, såkaldte "B-arter". Oplysningerne er baseret på Nordjyllands amtskommunes publikation, "Strandenge ved Limfjorden", udgivet i 1988.

Herudover er Skov- og Naturstyrelsen ikke bekendt med floramæssige oplysninger fra flyvestationens område.

I det følgende er floraen på flyvestationens forskellige naturtyper og lokaliteter beskrevet ud fra Skov- og Naturstyrelsens registreringer samt ovennævnte registrering af floraen på strandengen ved gården Nyborg.

Overdrevenes flora

Floraen på de tørre overdrevsarealer i nordvest og omkring eskadrilleområderne og værkstedsområdet er domineret af overdrevsgræsserne *Draphavre* og *Alm. Hvene*, med indslag af overdrevsplanter som *Smalbladet Høgeurt*, *Bugtet Kløver*, *Alm. Torskemund*, *Krybende Pil*, *Harekløver*, *Blåhat*, *Håret Høgeurt*, *Rundbælg*, *Markbynke*, *Fløjlsgræs*, *Lancet-Vejbred*, *Alm. Røllike*, *Fin Kløver*, *Følfod*, *Brunelle*, *Gul Snerre*, *Hvid Snerre*, *Engbrandbæger*, *Alm. Syre*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Hvid Okseøje*, *Ager-Gåseurt*, *Gærde-Valmue*, *Rød Kløver*, *Hvid Kløver*, *Prikbladet Perikon*, *Bidende Stenurt*, *Alm. Knopurt*, *Stor Knopurt*, *Slangehoved*, *Gyldenris*, *Vild Kørvel*, *Gederams*, *Eng-Rottehale*, *Eng-Gedeskæg*, *Vellugtende Kamille*, *Liden Storckenæb*, *Mark-Forglemmigej*, *Alm. Kongepen*, *Bellis*, *Gul Kløver*, *Aftenpragtstjerne*, *Rød Svingel*, *Liden Skjaller*, *Alm. Hønsetarm*, *Rank Evighedsblomst*, *Bitter Bakkestjerne*, *Alm. Kællingetand*, *Udspærret Dværgbunke*, *Vellugtende Gulaks*, *Strand-Vejbred*, *Korbær*, *Flipkrave*, *Bølget Bunke*, *Sandstar*, *Læge-Ærenpris* og *Grenlav sp.*

På overdrevsarealerne findes også planter, som er mere typiske for ruderaer eller mere næringspåvirket tørbund, heriblandt flere højstaudearter. Det gælder især i jordfyldsområderne i afd. 2 og 4, men også partier i de øvrige overdrevsarealer. Registrerede arter iblandet ovennævnte er *Pastinak*, *Agertidse*, *Gråbynke*, *Rejnfan*, *Alsikke-Kløver*, *Ager-Padderok*, *Alm. Rajgræs*, *Hvid Stenkløver*, *Fandens Mælkebøtte*, *Stor Nælde*, *Kæmpe-Bjørneklo*, *Burresnerre*, *Skvalderkål*, *Ladden Dueurt*, *Alm. Hundegræs*, *By-Skræppe*, *Skivekamille*, *Mangebladet Lupin*, *Ensidig Klokke* og *Glat Vejbred*.

Vegetationsudviklingen på overdrevene går gradvist i retning af mere højstaudevegetation, på grund af manglende slåning.

Træ- og buskarter, som danner spredt opvækst og små krat på overdrevarsarealerne består af *Alm. Hvidtjørn, Havtorn, Gyvel, Glat Hunderose, Abild, Skov- Elm, Alm. Hyld og Stilk-Eg*.

Floraen på engarealer og fugtige lavninger

Som fremhævet er hele flyvestationens område beliggende på gammel, hævet havbund, og er derfor meget lavtliggende. Grundvandsstanden står højt, og det er derfor nødvendigt med et omfattende grøft- og dræningssystem over hele terrænet. Visse steder på overdrevarsarealerne dannes der fugtige strøg og lavninger, hvor floraen har mere præg af eng- og mosevegetation. Det største engareal er området nord for rensningsanlægget i afd. 6, men der er også et parti i sydvesthjørnet af afdeling 1, ud mod hegnet. Sidstnævnte er forsøgt tilplantet med asketræer, men de fleste træer er gået ud.

Endelig er der enkelte eng/mosepartier i nordvest i overdrevsområdet i afdeling 2.

Af registrerede eng- og moseplanter kan nævnes *Rørgræs, Alm. Mjødurt, Gul Fladbælg, Musesvikke, Eng-Nellikerod, Tagrør, Kær-Dueurt, Vand-Pileurt, Alm. Fredløs, Kær-Galtetand, Alm. Hanekro, Sump-Snerre, Mose-Bunke, Glanskapslet Siv, Eng-Rørhvene, Bidende Ranunkel, Udspærret Vinterkarse, Nyse-Røllike, Lysesiv, Toradet Star (dominerende), Gåse-Potentil, Glat Dueurt, Tormentil-Potentil, Fløjlsgræs, Kærtidsel, Lav Ranunkel, Kruset Skræppe, Horse-Tidsel, Rød Hestehov, Kærstar, Feber-Nellikerod, Fersken-Pileurt, Kåltidsel og Kattehale*.

Træ- og buskarter, som danner spredte krat på de fugtige arealer, er *Dunbirk, Båndpil, Gråpil, Seljepil, Hvidpil, Stilkeg, Hyld, Havtorn og Rød-El*.

Floraen på strandenge, strandsumpe og strandoverdrev langs Limfjorden

Langs kysten ved gården Nyborg ud mod Limfjorden ligger den bedst bevarede strandeng inden for flyvestationens område. På strandengen findes stedvis veludviklede loer og saltpander. Engene har tidligere været græsset.

Vegetationen består af *Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Fliget Brøndsel, Dværg-Bændeltang, Harril, Kryb-Hvene, Alm. Hønsetarm, Strand-Kogleaks, Læge-Kogleare, Strand-Kvan, Kveller, Alm. Kvik, Vild Kørvel, Spyd-Mælde, Stor Nælde, Gåse-Potentil, Eng-Rapgræs, Rørgræs, Rød Svingel, Høj Sødgræs, Ager-Tidsel, Glat Vejbred og Strand-Vejbred*.

I den vestlige, modsatte ende af flyvestationen langs Limfjorden ligger det andet, større strandengsparti, op til vesthegnet og Øster Halne Enge. Dette strandengsområde er helt tilgroet i *Strand-Kogleaks, Blågrøn Kogleaks, Tagrør og Strandasters*, og må nu nærmest betegnes som strandsump. Kysten uden for består af meget lavvandede sand- og mudderflader, og der er skyllet en del tangvolde op. Her blev fundet *Spydmælde, Strandmælde, Alm. Agersvine-mælk, Tigger-Ranunkel*, samt *Sandkryb* og *Strandarve* i en sandet krog. I tagrørssumpen vokse desuden *Alm. Rajgræs* og *Strandkvan*. Oven for strandsumpen er et strandengsparti med lavere bevoksning, som ovenfor hurtigt går over i et tørt strandoverdrev. På strandengen blev fundet *Vellugtende Kamille, Rejnfan, Vild Kørvel, Rød Tvetand, Agertidsel, Strandmælde, Pastinak, Tudesiv, Glanskapslet Siv, Alm. Mjødurt, Alm. Fredløs, Gul Iris, Lådden Dueurt, Kær-Galtetand, Angelik, Gul Fladbælg, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Kærtidsel og Trævlekrone*. På den tørre strandvold ovenfor findes tørbundsflora som *Krybende Pil, Tormentil-Potentil,*

Trenervet Snerre, Alm. Hvene, Stor Knopurt, Alm. Knopurt, Blåhat, Rejnfan, Alm. Syre, Alm. Kællingetand, Engbrandbæger, Musevikke, Lancetbladet Vejbred, Lægeoksetunge, Gul Kløver, Liden Skjaller, Følfod, Tofrøet Vikke, Håret Høgeurt, Harekløver, Rundbælg, Strand-Engelskræs og Glat Vejbred.

Det tredje strandengsparti er beliggende på den midterste strækning langs fjorden. Det er ret smalt, men rummer ikke desto mindre flere interessante strandengsplanter. Området er delvist tilgroet i *Strandkogleaks, Blågrøn Kogleaks* samt *Tagrør*, og der ses en del tangvolde.

Her blev fundet *Strand-Trehage, Alm. Strandgåsefod, Læge-Kokleare, Klæbrig Brandbæger, Krumhals* samt de lokalt sjældne arter *Tæt blomstret Hindebæger* og *Småblomstret Gulurt*.

Ud for denne strandengsstrækning ligger en ø med strandengsvegetation, som ikke blev undersøgt.

Floraen i skoven

Skoven består overvejende af unge rødgranbevoksninger, plantet i perioden 1966 til 1978. Det meste af skovområdet er præget af høj grundvandsstand. Der er mange sumpede områder, og der står vand en del steder på de brede, græsdede skovveje. I de tætte nålebevoksninger er der næsten ingen bundflora på grund af manglende lys. Bundfloraen har til gengæld gode livsbetingelser i egebevoksningen fra 1960, i løvtræsbyn, i fugtige skovlysninger i den østlige del af skoven, langs grøfter, samt på de brede, græsdede skovveje.

Skovbundsfloraen består af *Skov-Padderok, Horsetidsel, Ager-Mynte, Stor Nælde, Burre-snerre, Liden Nælde, Agertidsel, Vild Kørvel, Stinkende Storkenæb, Gråel, Haremad, Feber-nellikerod, Rødel, Hyld, Skov-Elm, Ask, Stilk-Eg, Vandpileurt, Vedbend-Ærenpris* og *Lyng-snerre*. I bryn mod nord findes et bælte af *Skørpil*, og mod øst et varieret løvtræshegn af bl.a. *Fuglekirsebær, Navr, Alm. Hvidtjørn, Glat Hunderose, Skov-Elm, Alm. Hyld* og *Bævreasp*.

Af svampe i skovbunden fandtes den almindelige *Rød Ametysthat*.

På et bunkersanlæg i en lysning i skoven gror *Agertidsel, Alm. Torskemund, Kærduert, Agerpadderok, Glat Hunderose, Aftenpragtstjerne* og *Skvalderkål*.

I og langs skovgrøfter blev registreret sump- og vandplanter som *Sumpforglemmevej, Vand-røllike, Eng-Kabbeleje, Kors-Andemad, Brøndkarse, Knæbøjet Rævehale, Kærtidsel, Kær-duert, Trævlekrone, Kattehale, Alm. Mjødurt, Vejbred-Skeblad, Hjortetrøst* og *Kruset Vand-aks*.

Floraen i vandhullerne

Der findes kun to vandhuller på terrænet. En mindre skovsø ved feltforhindringsbanen i bevoksningen øst for taxiway XI, samt et lille vandhul ved gården Nyborg syd for køreteknisk anlæg.

Søen ved feltforhindringsbanen ligger i en fugtig løvskov af *Rødel, Hvidpil, Hyld* m.m., og er helt overskygget af høje træer og pilebuske hele vejen rundt langs kanten. Dette betyder, at der næsten ikke er nogen bredvegetation af sumpplanter. I søkanten vokser der kun enkelte *Gul Iris, Bittersød Natskygge* og *Nikkende Brøndsel*. Hele vandfladen er dækket af et tæt tæp-

pe af *Liden Andemad*. Grundet sin dårlige plejetilstand er søens vådbundsflora stærkt forringet.

Det lille vandhul ved gården Nyborg er helt omgivet af tæt bevoksning af *Pil*, *Hvidtjørn* m.v.. Der er ingen sump- og vandplanter langs kanten, og vandhullet har på grund af sin dårlige plejetilstand ingen floramæssig interesse

4.8 Fauna

Pattedyr

Pattedyrsfaunaen på Flyvestation Aalborg er ganske rig og varieret.

Der er ikke fundet særlige oplysninger herom i litteraturen, men jagtinteresserede personale på Flyvestationen har givet gode oplysninger. Herudover har Skov- og Naturstyrelsen under sin feltgennemgang i 1998 og 1999 fået indtryk af pattedyrsfaunaen i området.

Der skønnes at være en bestand på højst 25 *Rådyr* inden for hegnet. Bestanden ønskes reduceret til omkring 10-12 *Rådyr* for at undgå at de ikke bevæger sig ud på flyfeltet. Reduktionen er imidlertid vanskelig at gennemføre så længe rådyrene har mulighed for, at vandre udenom yderhegnet og ind på flyvestationen.

Hare er almindelig i det åbne terræn, bl.a. på græsarealer mellem runways. Flyvestationen har i øvrigt bemærket, at harene i skoven fremtræder større og mørkere i pelsen. De benævnes derfor ”*Skovharer*”.

Egern findes almindeligt i nåleskovsbevoksningerne og i lejrområdets småbevoksninger mellem bygninger. *Mosegrise* ses hyppigt i det åbne land langs fugtige områder.

Ræv er almindelig. Der skydes ca. 6-7 stykker om året. Af andre rovdyr træffes *Hermelin* almindeligt, *Brud* træffes af og til, *Husmår* findes også, og tages af og til i fælder. *Grævling* findes med en enkelt familie, som har grav i ammunitionsbunkeren ved fjorden. *Mink* ses af og til som strejfer.

Spættet Sæl ses sjældent i Limfjorden ud for flyvestationen, dog senest 3 stk. i sensommeren 1999.

Muldvarp er almindelig, bl.a. i skoven, hvilket de mange muldvarpeskud vidner om.

Flagermus er ikke konstateret.

Fugle

Flyvestation Aalborg blev gennemgået nøje i ynglesæsonen 1998 med henblik på en registrering af områdets fuglefauna. Skov- og Naturstyrelsen konstaterede en række ynglefuglearter, overvejende almindelige arter knyttet til åbent land, kyst, krat og skov. Der blev også fundet enkelte fåtallige eller halvsjældne arter.

Af særlig interesse for fuglelivet er strandengene og de kystnære mudder- og sandflader langs Limfjorden. Den vestlige del af Flyvestationens kystlinje er i henhold til ”Ramsarkonventio-

nen" udpeget som en del af et såkaldt "Ramsar-område", som er vådområder af international betydning navnlig som levested for vandfugle.

Der er ikke i øvrigt fundet tilgængelige oplysninger i litteraturen om fuglelivet på flyvestationen. Området er f.eks. ikke omtalt i Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende registrering af fuglelokaliteter fra begyndelsen af 1980'erne, eller dækket ved den landsdækkende fuglelokalitetsregistrering i årene 1993-95 som en del af "Projekt Fuglenes Danmark". Dette skyldes først og fremmest, at området er lukket for offentligheden.

I det følgende gennemgås fuglelivet i henholdsvis det åbne land, ved kysten samt i skov og krat.

Fuglelivet i det åbne land

Karakterfuglen på de helt åbne græsarealer og dyrkede marker er *Sanglærke*, med en anslået bestand på ca. 20-30 par. *Agerhøne* findes også på denne biotop, men den er blevet sjælden, og der findes højst 2 flokke.

Landbrugsarealerne og de åbne græsarealer benyttes som fødesøgningsområder af bl.a. *Råger*, som yngler i kolonier uden for flyvestationen. De lever af orme, larver, snegle, frø og rødder, som de graver op af jordbunden. Også flokke af *Stære* og *Viber*, samt mågefugle som *Hættemåge* og *Stormmåge* kan ses søge føde her, navnlig i forbindelse med pløjning. Rovfugle som *Tårnfalk* og *Musvåge*, som yngler med enkelte par i de tilgrænsende skove og krat, benytter bl.a. også de åbne landbrugs- og græsområder som fødesøgningsområde efter mus, specielt Tårnfalken.

På kontrollårnet (bygning 553) yngler der 3-4 par *Bysvaler*, og spredt rundt på hangarer og lignende på flyvestationen yngler en del par *Landsvaler*. *Hvid Vipstjert* findes også som ynglefugl i tilknytning til bygninger.

Det er kendt blandt ornitologer i Aalborg, at der tidligere ynglede den meget sjældne *Slørugle* i nogle bygninger på Flyvestation Aalborg. Sløruglen holder til og yngler i gamle hullede bygninger, i tilknytning til enge og overdrevsarealer. Det er muligt at Sløruglen stadig findes på flyvestationen. Derfor blev den eftersøgt under Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang, bl.a. ved den gamle gård Nyborg, men uden held (gården er aflåst og afspærret). Der blev i øvrigt ikke fundet gyld ved nogle af de gamle bygninger.

Karakterynglefugle på overdrevsarealer med spredte krat, især nord for den store runway, er *Tornsanger* og *Gulspurv*. I denne biotop registreredes også en række andre almindelige ynglefuglearter som *Fasan*, *Tornirisk*, *Bynkefugl* (3 par), *Husskade*, *Krage*, *Ringdue*, *Gøg*, *Løvsanger*, *Gransanger*, *Gærdesmutte*, *Munk*, *Blåmejse*, *Grønirisk*, *Kærsanger*, *Solsort*, *Skovpiber*, *Jernspurv*, *Musvit* og *Stillits* (1 par).

Den fåtallige *Rødrygget Tornskade* blev fundet med et enkelt par på et overdrevs areal med tjørnehegn vest for rensningsanlægget. *Engpiber* er blevet en fåtallig ynglefugl mange steder i Danmark. På flyvestationen findes den især på strandengspartierne, men der blev også talt 5-6 par på eng- og overdrevsarealer.

I det fugtige pilekrat nær kysten i den vestlige del hørtes 3 syngende *Nattergale*, som er en ret fåtallig ynglefugl i Vendsyssel, men som netop har sin hovedforekomst i denne egn. Også

syngende *Gulbug* hørtes på denne lokalitet, samt *Kærsanger*, *Havesanger*, *Løvsanger* og *Munk*.

Græshoppesanger er en fåtallig ynglefugl i Danmark. En enkelt fugl blev fundet syngende på højstaudeeng i det nordvestlige hjørne af flyvestationen.

I vandhullet ved Nyborg yngler 1 par *Blishøns*.

I september 1997 fik flyvestationen besøg af en meget sjælden fugl, idet en ung *Sort Stork* opholdt sig i området i ca. 2 dage. Fuglen kunne ses langs kysten ved rørsumpen i afdeling 1.

Fuglelivet ved kysten

Den fladvandede kyststrækning med strandeng og vadeflader langs Limfjorden rummer et rigt fugleliv, specielt af rastende vandfugle i træktiden, men også af ynglefugle.

I den tilgroede strandsump med tagrørs- og kogleaksbevoksning i vestenden blev i yngletiden fundet en lille flok af den sjældne *Skægmejse*, som formentlig yngler her. Desuden flere ungelepar af *Rørspurv*, samt af *Gråand*, *Sivsanger* og *Rørsanger*. Også *Gøg* findes hyppigt i dette område.

Landsvaler optræder i flokke over rørskovene, hvor de fouragerer efter insekter.

Langs kystvejen og de smalle strækninger af strandeng og strandoverdrev ses flere par af *Hvid Vipstjert*, *Engpiber* samt et enkelt par af den sjældne ynglefugl *Stenpikker*. Der sås også flere par *Gravænder* og *Toppet Skallesluger* med ællinger. 1 par *Stor Præstekrave* ynglede tilsyneladende i tilknytning til en runway.

På den afbrudte dæmning og strandengs-øen yngler mindst 1 par *Fjordterne*.

I det store, ganske velbevarede strandengsområde syd for gården Nyborg yngler der 2 par *Vibe*, 1 par *Rødben* og 1 par af den fåtallige *Klyde* i loerne og saltpanderne.

Af rastende vandfugle findes *Fiskehejrer* og *Skarver* i pæne tal langs fjorden. De yngler ikke på flyvestationen. Det samme gælder flokke af *Knopsvaner*, samt *Gråand*, *Stormmåge*, *Sølvmåge*, *Hættemåge* og *Splitterne*. Flokke af udfløjne stæreunger søger sommeren igennem føde i tangvoldene.

Af ikke-ynglende, rastende vadefugle ses hele sommeren igennem enkelte *Mudderklirer* langs tangvolde, mudderflader og strandsump, og i juli-august småflokke af *Hvidklire*, *Svaleklire*, *Tinksmid*, *Vibe*, *Rødben*, *Islandsk Ryle*, *Dobbeltbekkasin* og *Stor Præstekrave*. Specielt *Hjejle* optræder i store tal på fjorden. Den 31. august 1999 sås flokke på i alt ca. 3000 Hjejler raste på mudderfladerne og på strandengs-øen ud for flyvestationens område. Usædvanligt denne dag var også iagttagelsen af ikke mindre end 3 *Fiskeørne*, som rastede på sten i fjorden ud for flyvestationen.

Fuglelivet i skov og krat

I skoven og i bevoksningerne omkring bygninger findes et ganske rigt fugleliv.

Almindelige ynglefugle i skoven er *Ringdue*, *Gærdesmutte*, *Solsort*, *Blåmejse*, *Musvit*, *Bogfinke*, *Havesanger*, *Munk*, *Gærdesanger*, *Gransanger*, *Løvsanger*, *Fuglekonge*, *Rødhals*, *Gøg*,

Grønirisk, Krage og *Skovskade*. I skovlysninger i den østlige del af skoven yngler *Skovpiber* og *Tornsanger*.

Misteldrossel (anslået 5-6 par) er en fåtallig ynglefugl på landsplan. Den yngler både i skoven og i lejrområdet i smålunde mellem bygninger.

Også *Sangdrossel* yngler med enkelte par. Den er knyttet til fugtig skov, hvor den lever af snegle, men ses også i lejrområdet på plæner mellem bygninger.

Lille Korsnæb er en fåtallig nåleskovsfugl, som blev registreret med et enkelt par.

Musvåge yngler med anslået 2-3 par på flyvestationen, heraf 2 par i skoven. *Spurvehøg* yngler i skoven med 1-2 par.

Personel på flyvestationen oplyser, at der er set *Skovhornugle* i skoven. Det er en ugleart, der er hyppig på disse kanter, og knyttet til mindre nåleskove i det åbne land. Det er formentlig derfor en ynglefugl.

Af mere krævende arter, som er knyttet til skov med indslag af gamle og døde træer, samt løvtræ, blev registreret *Stor Flagspætte* (ca. 2 par), *Topmejse* (1 par) samt *Kernebider* (1 par).

Det levende hegn langs østkanten af skoven er rigt på fuglekirsebær. Her ses småflokke af drosler i sensommeren, bl.a. *Misteldrosler*, samt *Kernebider*, som bl.a. lever af kirsebærkerner.

I træktiden ses rastende *Skovsnepper* i skoven.

Der blev ikke registreret vandfugle ved søen i skoven.

Krybdyr og padder

Af krybdyr fandt Skov- og Naturstyrelsen i 1998 *Almindeligt Firben* (*Skovfirben*) flere steder på flyvestationen, især på tørre arealer på gamle bunkers o.lign. med overdrevsvegetation. Hele flyvestationen er med sin meget høje grundvandsstand næppe særligt attraktivt for krybdyr, bortset fra de gamle bunkers m.v., som er hævet over terræn og tørre, med overdrevsvegetation.

Af padder fandtes unge *Butsnudede Frøer* ved søen i skoven (Jægerkorpsets øvelsessø) i august 1999, hvilket viser at de yngler her. Desuden sås *Skrubtudse* ved rensningsanlægget. *Strandtudse* blev ikke fundet, men forekommer formentligt på strandengspartierne langs Limfjorden.

Dagsommerfugle

Følgende dagsommerfuglearter blev registreret under Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang i maj og juli 1998 og i august 1999: *Stor Bredpande*, *Stregbredpande*, *Stor Kålsommerfugl*, *Grønåret Kålsommerfugl*, *Aurora*, *Nældens Takvinge*, *Admiral*, *Dagpåfugløjede*, *Græsrandøje*, *Eng-randøje*, *Isblåfugl* og *Dværdblåfugl*. Alle er almindelige arter

Af interesse er dog forekomsten af *Isblåfugl*, da det er en indikatorart for ugødede enge. Den blev set på foderplanten Musevikke i engen i sydvesthjørnet ud mod hegnet. Denne eng har været forsøgt tilplantet med ask, men bør sikres fremover som fugtigt, ugødet engareal under pleje.

Forekomst af *Dværghblåfugl* er indikation på tørt terræn med ugødet overdrevsvegetation.

Andre hvirvelløse dyr

Af andre hvirvelløse dyr kan af særlig interesse nævnes en stor forekomst af *Vinbjergssnegle* ved tennisbanen i Afd. 2 p.

4.9 Sammenfatning omkring naturværdierne på Flyvestation Aalborg

Sammenfattende kan det konkluderes, at strandengen på Flyvestation Aalborg langs Limfjorden er klassificeret som en botanisk lokalitet af stor betydning, på grund af forekomsten af flere halvsjældne og biotopstypiske plantearter som *Tæt blomstret Hindebæger*, *Strand-Kvan*, *Småblomstret Gulurt*, *Blågrøn Kogleaks*, *Harril*, *Kveller*, *Læge-Kokleare*, *Sandkryb*, *Strand-Annelgræs*, *Strand-Asters*, *Strand-Gåsefod*, *Strand-Kogleaks*, *Strand-Trehage* og *Strand-Vejbred*.

Strandeng er en truet naturtype, som er generelt beskyttet efter naturbeskyttelsesloven bestemmelser. Kortlægningen, overvågningen og beskyttelsen af strandengene langs Limfjorden er en højt prioriteret opgave i amtsligt regi.

Flyvestationens tørre overdrevsarealer er også registreret af amtet som beskyttede efter naturbeskyttelsesloven, og rummer en række biotopstypiske plantearter som *Alm. Hvene*, *Engelskgræs*, *Gul Snerre*, *Lyngsnerre*, *Markbynke*, *Smalbladet Høgeurt*, *Udspærret Dværghbunke*, *Bølget Bunke*, *Krybende Pil*, *Liden Skjaller*, *Sandstar* og *Tormentil-Potentil*. I naturtypesammenhæng har overdrevsarealerne på flyvestationen en væsentlig regional betydning. Med sine 153 ha udgør de 15 % af hele det samlede terræn. De har ikke været gødede eller sprøjtede igennem en lang årrække. Overdrevsarealer af en sådan størrelse og karakter er ved at være et særsyn i det danske landskab, men netop de militære områder rummer ofte sådanne arealer, og er derfor som bekendt blevet til vigtige naturområder i det danske landskab.

Flyvestationens få søer, moser og ferske engarealer rummer en rig og varieret flora, med bl.a. de biotopstypiske arter *Sumpsnerre*, *Trævlekrone*, *Vandrøllike*, *Alm. Fredløs*, *Alm. Mjødurt*, *Bidende Ranunkel*, *Eng-Kabbeleje*, *Eng-Karse*, *Eng-Nellikerod*, *Eng-Rørhvene*, *Glanskapslet Siv*, *Gul Iris*, *Gul Fladbælg*, *Hjortetrøst*, *Kattehale*, *Knæbøjet Rævehale*, *Kær-Dueurt*, *Kærstar*, *Lav Ranunkel*, *Lysesiv*, *Nikkende Brøndsel*, *Rørgræs*, *Sump-Forglemmigej* og *Vejbred-Skeblad*.

Fuglemæssigt udgør den fladvandede kystlinje langs Limfjorden et vigtigt fourageringsområde for trækkende vandfugle, og er på denne baggrund udpeget som del af et internationalt betydningsfuldt vådområde, navnlig som levested for vandfugle (Ramsarområde og EF_Fuglebeskyttelsesområde). Her yngler også fåtallige arter som *Fjordterne*, *Klyde*, *Skægmejse*, *Rødben*, *Vibe*, *Sivsanger*, *Stenpikker*, hvoraf de 4 sidstnævnte er optaget over den gule liste over opmærksomhedskrævende arter i Danmark.

På den øvrige flyvestations område yngler en lang række ynglefuglearter, de fleste almindelige, men også en del mindre almindelige som *Rødrygget Tornskade*, *Engpiber*, *Græshoppesanger*, *Gulbug*, *Nattergal*, *Misteldrossel*, *Lille Korsnæb*, *Agerhøne*, *Musvåge*, *Spurvehøg*, *Skovhornugle*, *Topmejse* og *Kernebider*.

Flyvestationen har en varieret pattedyrfauna, bl.a. med forekomst af ikke mindre end 7 rovdyrarter. Det er *Grævling*, *Ræv*, *Husmår*, *Hermelin*, *Mink*, *Brud* og *Spættet Sæl*.

4.10 Kulturhistorie

Ved Skov- og Naturstyrelsen besigtigelser af flyvestationen er der ikke fundet spor af for-tidsminder eller andre interessante kulturhistoriske elementer som f.eks. sten- eller jorddiger. Området er præget af nyere krigshistorie, og før udvidelsen af lufthavnen i 1940 lå herregården Rødslet der hvor landingsbanen i dag er placeret. Rødslet blev nedrevet af tyskerne, som også sløjfede voldbanken og fyldte voldgraven op. I dag ses ingen spor af herregården. Yderligere nedlagde tyskerne de to landsbyer "Ny Lindholm" ved Thisted Landevej, samt den oprindelige landsby Vadum. Den oprindelige hovedvej "Gl. Thistedvej" blev lukket, og der blev anlagt en omfartsvej i en bue rundt om lufthavnen. Under besættelsen opførte tyskerne mange kanonstillinger, bunkers og løbegange som stadig ses i terrænet.

5 Flyvestation Aalborgs nuværende anvendelse

Flyvestationen består af 3 afdelinger: Operationsafdelingen, stationsafdelingen og materielafdelingen.

5.1 Operationsafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabelement planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende anliggender inde for flyvestationens operative virksomhed, herunder koordination af daglige operationer, flyvesikkerhedstjeneste, efterretningsvirksomhed og informatiktjeneste. Afdelingen varetager endvidere med sine udførende tjenester operationsrumtjeneste, fototjeneste, flyvesikringstjeneste samt vejrtjeneste. Brand- og redningsdelingen er placeret direkte under operationsafdelingen.

5.2 Stationsafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabelement planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende stationsoperative anliggender – Survival-to-operate området specielt i forbindelse med flyvestationens forsvar, nærluftforsvar, sanitetstjeneste samt retablering og ABC-tjeneste. Afdelingen planlægger som en integreret del af flyvestationens Combat Operations Center, oprettelse og bemanning af operationsrum indeholdende nødvendige kommandofunktioner for indsættelse og samordning af ovennævnte forsvars- og overlevelsesforanstaltninger.

Afdelingen forestår endvidere kommandantskabsforvaltning, personaleforvaltning og adjutanturvirksomhed. Afdelingen er samtidig udførende niveau indenfor etablisementsforvaltning, kasse- og regnskabsstjeneste, cafeteriaktivitet og er direktivgivende for bevogtningstjenesten.

5.3 Materielafdelingen

Afdelingen varetager med sit stabelement, bestående af en kvalitetsstyringssektion, driftssektion og teknisk træningssektion, planlægning, tilrettelæggelse, koordination og kontrol vedrørende flyvestationens vedligeholdelses- og forsyningsstjeneste, herunder den tekniske betonedede uddannelsesvirksomhed og arbejdssikkerhed.

Afdelingen varetager med sine udførende tjenester, bestående af Flymaterielværkstedet, Elektronikværkstedet, Våbenmaterielværkstedet og Jordmaterielværkstedet, gennemførelsen af flyvestationens vedligeholdelses- og forsyningsopgaver. Vedrørende vedligeholdelse på flyvestationsniveau af flyvestationens F-16 fly, tilrettelægges de tidsbestemte vedligeholdelsesarbejder i koordination med Flyvestation Skrydstrup, som er udpeget som systemansvarlig for flyvestationens F-16 fly.

Jægerkorpset

Jægerkorpset er en speciel operationsstyrke, som siden 1962 har været stationeret på Flyvestation Aalborg. Jægerkorpset er en hærenhed og består udelukkende af frivilligt personel. Jægerkorpset svarer til de amerikanske Special Force og de engelske Special Air Service.

Infanteriøvelser, uden for flyvestationens faste anlæg, afholdes primært i skovområderne i afdeling 3.

5.4 Gældende bestemmelser og restriktioner

Restriktioner ved færdsel med køretøjer

Færdsel med køretøjer uden for etablerede veje vil kun finde sted i meget begrænset omfang i forbindelse med øvelser og vagtpatruljer. Bliver der kørt på græsområder og banekanter bør frakørsel ikke ske til start- og taxibaner, men til flyvestationens vejnet. Før indkørsel på start- og taxibaner fra græsområder skal køretøjets dæk inspiceres for urenheder og om nødvendigt rengøres.

Anlægsarbejder

- Egentlige bygningsarbejder, herunder bygningsvedligeholdelse, må kun iværksættes efter aftale med Kommandantskabssektionen.
- Beskæring og rydninger af træer og buske aftales ligeledes med Kommandantskabssektionen.
- Feltarbejder koordineres med og udføres efter aftale med Stationssektionen (AAL-ST).
- Signalarbejde rekvireres ved og udføres af Informations- og teknologisektionen (AAL-IT).

Bestemmelser for skovarealerne

Det bevoksede areal på flyvestationen skal afspejle det bevoksede areal i det omkringliggende område.

Valget af træ- og buskarter er underlagt restriktioner om, at de så vidt muligt ikke må være bærbærende eller på anden måde virke specielt tiltrækkende på fugle.

Ved skovrejsning skal placering af rækker udføres således, at der ikke skabes ledelinjer i landskabet.

Bestemmelser vedr. øvelsesaktiviteter på Flyvestation Aalborg

Følgende bestemmelser gælder alle enheder, der meddeles tilladelse til at afholde øvelser på flyvestationen, herunder øvelser hvor der anvendes såvel løs- som salonammunition, kanon-slag eller røg, lys- og signalmidler.

Det er den enkelte chef/leder, der er ansvarlig for at rekvirere det/de områder, der ønskes anvendt til øvelsesformål, samt at alle sikkerhedsbestemmelser overholdes.

Eskadrille- og flyfeltområdet samt området omkring den civile lufthavn må kun benyttes til afvikling af øvelse efter forud indhentet tilladelse fra respektive chefer for områderne og koordinering med Stationssektionen (AAL-ST).

Skydning med salonammunition kan finde sted i grundkortets afdeling 3, undtaget den sydlige del og i det vestlige skovområde af afdeling 4.

6 Forsvarets nuværende drift og pleje af terrænet

Bortset fra Round-up mod Kæmpe Bjørneklo og kantsprøjtning af start- og rullebaner af flysikkerhedsmæssige årsager, anvendes der ikke kemiske bekæmpelsesmidler på flyvestationen. Fra 1. januar 2000 skal alle forpagtere af jordlodder på flyvestationen foretage dyrkning uden brug af pesticider.

Eventuel brug af pesticider på flyvestationens arealer skal ske i henhold til forsvarets interne bestemmelser herom.

Der har hidtil været anvendt det kvælstofholdige produkt urea til afisning af start- og rullebaner. Dette er afløst af et mere miljøvenligt produkt "Formiat" der i stedet for nitrat indeholder nitrit og derved har et lavere iltforbrug i nedbrydningsfasen. Anvendelsen af "Formiat" sammen med nye metoder til dosering og spredning, forventes af give en betydelig mindre kvælstofudledning.

Der er gennem årene blevet udlagt store mængder af pigtråd til beskyttelse af bunkere, værksteder og stillingsområder på flyvestationens område. Dette søges nedbragt til et minimum og den overskydende pigtråd opgraves og indsamles. Det vurderes at ville tage omkring 3 år at indsamle pigtråden, da det efterhånden er indfiltret i krat eller delvist dækket af jord.

Hedeselskabet forestår tilplantning og driften af skovarealer. P.t. og i den nærmeste årrække saneres der kraftigt i krattene omkring bygninger.

Grøfter og vandløb oprensnes af Bygningafdelingen efter Aalborg kommunes anvisninger, mens kanterne holdes af Etablissementforvaltningen.

6.1 Flyvesikkerhed og nedsættelse af kollisionsfaren mellem luftfartøjer, fugle og vildt på flyvestationen

Drift og pleje af arealerne knytter sig primært til flyvesikkerhed og i særlig grad til at forhindre kollision mellem fly, fugle og vildt. Det er derfor essentielt at flyvestationen ikke tiltrækker fugle til flyfeltet samt at den minimerer antallet af fugle, der trækker henover flyfelt og indflyvningsområdet.

I det følgende beskrives de generelle erfaringer med problemet, generelle foranstaltninger og bestemmelser, beskrivelse af problemets omfang på Flyvestation Aalborg og af de konkrete tiltag der udføres her, samt en anbefaling og konklusion om den fremtidige indsats.

Flyvestation Aalborg har bidraget til denne beskrivelse.

Generelle erfaringer

Menneskets færden i lufthavet rummer tilsvarende farer som dets færden i bil på landjorden. Ved en kollision mellem en bil og et dyr på landjorden får skaden dog sjældent et så katastrofalt omfang som en kollision mellem et fly og en fugl kan udvikle sig til. I alvorligste tilfælde på landjorden kan skaden bestå i at føreren mister herredømmet over køretøjet og forulykker selv sammen med eventuelle medpassagerer, eller at køretøjet bringes så meget ud af kurs, at andre køretøjer involveres i ulykken. Dette kan opstå både ved en førers undvigemanøvre for at undgå påkørslen af et dyr, samt ved at en aktuel kollision har fundet sted.

I luften forholder det sig på nogenlunde samme måde, blot kan konsekvenserne være endnu voldsommere. Lad det være klart, at undvigemanøvrer ofte kun er en svag mulighed, idet flyets hastighed er flerdobbelt i forhold til et køretøj, og at fuglen som objekt er meget lille og

derfor levner piloten meget lidt reaktionstid. Da desuden hovedparten af alle birdstrikes finder sted i forbindelse med start og anflyvning, hvor koncentrationen om flyets sikre føring har højeste prioritet, så er der ikke ret megen tid til at holde udkig efter fugle og kaste flyet rundt i undvigemanøvrer.

Det skal desuden anføres, at alle danske jagerfly og flere øvrige jagerfly der beflyver Flyvestation Aalborg (og øvrige militære lufthavne) er enmotorede fly, hvorfor en fuglekollision kan få alvorlige konsekvenser og i værste tilfælde medføre tab af menneskeliv og tab af kostbart materiel. For flermotorede fly er risikoen stadig til stede, idet der her henvises til 2 særdeles alvorlige fuglekollisioner, som ramte to store SAS Boeing 767 fly i slutningen af januar 1999 i forbindelse med start fra Københavns Lufthavn, Kastrup. Begge fly måtte returnere og foretage sikkerhedslandinger. Den ene måtte anflyve på kun én motor, da den anden var så ødelagt, at den måtte slukkes i luften. En sådan mulighed eksisterer ikke for et enmotors jagerfly. Den efterfølgende inspektion af de beskadigede motorer afslørede, at hver motor kun var ramt af en enkelt fugl og at der var tale om fugle med en vægt på ikke over 800 gram. Omkostningerne ved eftersyn og reparationer af fly eller flymotorer der har været udsat for et birdstrike kan variere fra et relativt beskedent beløb, hvis blot fuglen strejfer flyet uden at forvolde skade, til udskiftning af en eller flere motorer til flere millioner kroner. I Civil Aircraft Bird Strike Analysis, Denmark, 1998, udarbejdet af Statens Luftfartsvæsen, angiver en af operatørerne at have haft omkostninger på ca. 5 mio. DKR i forbindelse med birdstrikes.

Endelig kan birdstrikes for et stort passagerfly være så alvorlige, at det styrter ned og resulterer i tab af mange menneskeliv, samt store materielle ødelæggelser.

Generelle bestemmelser og foranstaltninger

Birdstrikes er et kendt, globalt problem, og der er etableret forskellige Birdstrike Committees landene imellem for at samle erfaringer og drøfte tiltag, der kan reducere antallet af birdstrikes. Dette gøres for at højne flysikkerheden.

Man har derfor fra myndighedernes side anlagt en beskyttende holdning overfor luftfarten og publikum ved at regulere visse former for anlæg indenfor lufthavnenes/flyvepladsernes nærområder (10 km). Bestemmelsesgrundlaget i Danmark er angivet i Statens Luftfartsvæsens bestemmelse BL 3-16 og FTKBST 152.2 kapitel 11. Disse to nationale bestemmelser følger i hovedtræk ICAO anbefalingerne. Hovedindholdet i de to bestemmelser er beskrevet i nærværende plans afsnit 8.9

Disse bestemmelser er ikke fremkommet ved, at man ønsker at udrydde fuglene totalt - en i forvejen uløselig opgave, men ved at det er et myndighedsansvar at fremme flysikkerheden mest muligt. Ud fra denne betragtning tillader myndighederne aktive foranstaltninger såsom jagt på fuglene ved beskydning, redeødelæggelse, sprøjtning af æg og brug af trænedede rovfugle m.v. Alt sammen i det lønlige håb, at man kan skræmme fuglene bort fra de nære områder omkring flyvepladser og lufthavne. Af passive foranstaltninger kan nævnes, at man søger at mindske fourageringsmulighederne i nærområdet, affyre skræmmeskud, opstiller gaskanoner, anvender angstskrigs-anlæg, anlægger særlige fugleattraktive områder for at holde fuglene borte fra de mest vitale områder såsom start- og landingsbaner m.v.

Endvidere gøres der et stort stykke arbejde med at artsbestemme hvilke fuglearter der befinder sig i nærområdet og også hvilken art der er tale om, når en birdstrike har fundet sted således, at en ændring af beplantningen/dyrkningen eventuelt kunne medvirke til at reducere antallet af uønskede fuglearter.

Problemets omfang på Flyvestation Aalborg og de konkrete tiltag

Flyvestation Aalborg har oplevet en stigning i antallet af birdstrikes i perioden 1994-1998. I 1994 var antallet 2,3 birdstrikes pr. 10.000 flyoperationer (starter og anflyvninger), 2,7 i 1995, 4,4 i 1996, 4,9 i 1997 og 6 i 1998. I 1999 faldt tallet imidlertid igen til 2,1. Der er næsten udelukkende tale om kollisioner med små fugle, især sanglærker, svaler og stære. De nævnte rater ligger inden for det normale sammenlignet med andre lufthavne og flyvestationer af lignende karakter og bekæmpelsesindsats. F.eks kan det nævnes, at Kastrup Lufthavn i perioden 1992-97 havde et gennemsnit på 3,84 birdstrikes pr. 10.000 operationer, hvilket af Kastrup Lufthavn betegnes som absolut tilfredsstillende. Heraf skyldtes de 2,9 småfugle.

Særligt uddannede mågejægere, fra Flyvestation Aalborg, Brand- og Redningsdelingen søger at holde flyfeltet fri for fugle, ved at skræmme eller om nødvendigt bortskyde fuglene. Alle mågejægere skal have gyldigt jagttegn. Antallet og type af nedskudte fugle fremgår af en årlig indrapportering fra mågejægerne til Flyvertaktisk Kommando.

Flyvestationen er inddelt i forskellige zoner gradueret efter nærheden til flyvefeltet.

På selve flyfeltet, d.v.s. start- og landingsbanerne og arealerne umiddelbart op til, er beredskabet naturligvis højest. Dette er det mest følsomme område (interesseområde 1), og derfor gennemkøres det på alle dage i perioden fra kl. 6.30 til 1 time efter solnedgang med det formål at skræmme og eventuelt beskyde alle arter af fugle. Andet vildt, såsom harer og råvildt samt gæs og svaner bortskræmmes. På anmodning gennemkøres start- og landingsbaneområdet endvidere før hver start og landing.

Områder som ligger uden for flyvefeltet holdes generelt set under observation og bortskræmning eller beskydning foretages under hensyntagen til flyaktiviteten på start- og landingsbaner. Beredskabet i disse områder er gradueret efter beliggenheden i forhold til start- og landingsbanerne.

Interesseområde 2, som udgøres af den store græsmark umiddelbart syd for startbanen (Afd. 7 på grundkortet) holdes under observation, og hvis der på området observeres fugle, bortskræmmes eller beskydes disse, under hensyntagen til flyaktiviteten på start- og landingsbaner.

I interesseområde 3, som udgør hele området nord for samt sydøst for start- og landingsbanerne (d.v.s. de tre eskadrilleområder, lejren, skoven m.v.) gennemkøres området efter behov fra kl. 6.30 til solnedgang, og bortskræmning foretages kun, når særlige forhold taler herfor, og kun efter nærmere ordre fra Flyvestation Aalborg. Der foretages kun bortskræmning ved skræmmeskud, ikke beskydning.

Interesseområde 4, udgøres af sydøstspidsen af flyvestationen omkring det køretekniske anlæg samt kysten ud for (afd. 6 på grundkortet). Området gennemkøres ikke. Såfremt særligt behov for bortskræmning af fugle skulle opstå, finder denne bortskræmning kun sted efter koordination med Aalborg Lufthavn.

Interesseområde 5 er Limfjorden ud for Flyvestationen og hele kystlinjen langs denne på flyvestationens område, bortset fra kystlinjen ud for interesseområde 4.

Området holdes jævnlige under observation fra kl. 6.30 lokal tid til 1 time efter solnedgang. Tilstedeværelse af større fugleflokke samt tilstedeværelse af gæs og svaner i området rappor-

teres uophørligt til flyvekontrollen og Flyvestation Aalborg. Bortskræmning eller skydning må kun finde sted, når den er koordineret med flyvekontrollen.

Interesseområde 6 ligger uden for flyvestationens hegnede område, og på den modsatte side af Thistedvej. Disse landbrugsarealer holdes under observation fra kl. 6.30 lokal tid til solnedgang. Hvis fugle observeres og disse skønnes til fare for flytrafikken, iværksættes, efter nærmere ordre fra Flyvestation Aalborg, bortskræmning og beskydning således, at fuglene skræmmes væk fra indflyvningen til flyvestationen. Før bortskræmning af fugle, skal fuglejægerne vurdere muligheden for, at en eventuel bortskræmt fugl eller fugleflok under flugten vil krydse flyvefeltet. Hvis risiko herfor foreligger, koordineres bortskræmningen med flyvekontrollen, således at bortskræmningen ikke foretages samtidig med indflyvning, start eller landing.

Generelt for alle interesseområder på flyvestationen gælder det, at regelmæssige døgntrek over flyvestationen, f.eks. morgen- og aftentrek, jages i forsøg på at ændre fuglenes ruter. Jagt af harer og råvildt foregår generelt på hele flyvestationens område gennem en intensiv jagt inden for disse arters normale jagttid.

Fødesøgningmuligheder søges begrænset indenfor flyvestationens område for at mindske tiltrækningen af dyr og fugle og dermed kollisionsfaren. Dette gøres dels ved at klippe græsset på flyfeltet til ca. 15 cm., dels ved ikke at plante bærbærende buske og træer og dels ved ikke at have åbne søer på området. Forsøgsvis klippes græsmarken syd for startbanen tæt, for at trække flere fugle væk fra selve flyfeltet. Dette kan i 1999 have haft en positiv indvirkning på antallet af "birdstrikes", som angivet ovenfor.

Der findes ingen statistik over de økonomiske konsekvenser af "birdstrikes".

Flyvestation Aalborgs konklusion og anbefalinger til den fremtidige indsats

På baggrund af henvendelser fra SAS og Premier er der, efter opfordring af Statens Luftfartsvæsen, afholdt møder primo 1999 mellem Aalborg Lufthavn og Flyvestation Aalborg samt skovfoged Lars P. Jakobsen, for at drøfte hvilke tiltag der var mulige for at reducere antallet af birdstrikes på Aalborg. Baggrunden for dette møde var foranlediget af de sidste års konstaterede stigning i antallet af birdstrikes på Flyvestation Aalborg. Da Flyvestationen ikke ønsker flere birdstrikes vil den generelle holdning være, at de gældende bestemmelser, civile såvel som militære, efterleves i videst muligt omfang og at Flyvestationen vil støtte ethvert tiltag, der medvirker til at reducere antallet af birdstrikes.

Der bør derfor ikke etableres anlæg af nogen art, som er angivet i de to nævnte bestemmelser, i anflyvnings- og fraflyvningssektorerne.

Det skal efterfølgende i denne forbindelse fremhæves, at der allerede i 1999 skete et markant fald i antallet af birdstrikes, måske som følge af forsøget med at klippe græsset helt kort på græsmarken syd for startbanen, hvorved fugle blev lokket hertil og væk fra selve flyfeltet.

7 Offentlighedens adgang

Offentligheden har almindeligvis ingen adgang til flyvestationen. Der kan imidlertid ved særlige enkeltstående arrangementer gives tilladelse til at benytte faciliteter på flyvestationen. Skriftlige ansøgninger vurderes i hvert enkelt tilfælde af sikkerhedsofficeren. Forpagtere af jordlodder godkendes af sikkerhedsofficeren og tildeles særligt adgangskort.

Al færden på flyvefeltet sker efter tilladelse fra flyverkontrollen.

Offentlig adgang til flyvestationen via naturvandresti eller lignende langs Limfjorden, vil således være uacceptabel og uforenelig med den militære sikkerhed. Af hensyn til redningstjenesten, der kræver uhindret adgang til Limfjorden, kan der ikke etableres et hegn langs fjorden.

Hvert fjerde år afholder flyvestationen et åbent hus arrangement, hvor interesserede kan besøge flyvestationen. Udover dette arrangement afholdes der løbende et stort antal orienteringssøg for skoler, børnehaver, fritidshjem og foreninger som f.eks. modelbyggere. Arrangementerne koordineres af flyvestationens velfærdstjeneste.

Der afholdes 2 almindelige jagter om året og 1 jagt for ungjægere. Jagterne koordineres af flyvestationens jagtbestyrer. Deltagerne til de almindelige jagter består af militær personel, forpagtere, lufthavnspersonel og andre med speciel tilknytning til flyvestationen.

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

Der gælder de samme regler for benyttelse af forsvarets arealer som for alle andre arealer. Ved at terrænet er udlagt som flyvestation for forsvaret ligger der en accept af forsvarets brug af arealet, og dermed af, at forsvaret skal have den fornødne frihed til gennemførelse af den nødvendige uddannelse af det danske forsvær.

Afvejningen i nærværende drifts- og plejeplan mellem den militære benyttelse og naturbeskyttelseshensynene på terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommune, således at administrationen af relevant lovgivning sker ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Flyvestation Aalborg. Udover de nævnte findes der et antal love eller bekendtgørelser som regulerer forhold i det åbne land, f.eks. bekendtgørelsen vedrørende anvendelse af slam, spildevand og kompost til jordbrugsformål.

8.2 Planloven

Spørgsmålet om lokalplanpligt

Ifølge Planlovens § 13, stk. 2 skal der udarbejdes en lokalplan, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivninger af bebyggelse, og i øvrigt når det er nødvendigt for at sikre kommuneplanens virkeliggørelse.

Formålet med lokalplanpligten er at opnå større sammenhæng i planlægningen og inddrage borgerne heri.

Afgørelsen af om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. I tvivlstilfælde bør kommunalbestyrelsen vælge at tilvejebringe en lokalplan.

Ny eller ændret bebyggelsesmønster på et militært terræn i kystnærhedszone A er et eksempel på anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan. Dette var tilfældet i hangarområdet ved Aalborg Lufthavn, hvorfor Lokalplanforslag 12-058 blev fremlagt i efteråret 1999.

Landzonetilladelse

I henhold til planlovens § 35 må der i landzone ikke uden tilladelse fra landzonemyndigheden (Nordjyllands Amt) foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Afgørelsen af om landzonetilladelse er påkrævet træffes af amtet. På forsvarets arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve en sådan tilladelse. Det er amtet, der træffer afgørelse om hvorvidt der kræves zonelovstilladelse.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

Ved midlertidige (temporære) anlæg og terrænpunkter forstås anlæg og terrænpunkter, der er fjernet inden 1 måned fra etablering/opstilling. Sådanne kan frit etableres indenfor terrænet, forudsat at etableringen ikke indebærer en benyttelse af arealet eller de omgivende arealer, der er i strid med anden lovgivning (eks. fredede fortidsminder), eller med drifts- og plejeplanens overordnede retningslinjer for det pågældende område.

8.3 Status i Regionplan 1997, Nordjylland

Flyvestation Aalborg er ifølge regionplan 1997 beliggende i landzone, dels i regionalt kystlandskab, kystnærhedszone A og dels i jordbrugsområde. Kystnærhedszonen skal som hovedregel friholdes for byudvikling, større tekniske anlæg, ferie og fritidsanlæg m.v. I jordbrugsområder kan der foretages arealinddragelse til byudvikling under hensyntagen til jordbrugs- og naturinteresser.

Amtsrådet er ifølge Planloven myndighed for områder beliggende i landzone. Ved væsentlig ændret anvendelse af området kræves der enten udarbejdelse af et regionplantillæg og dermed en lokalplan for området, eller tilladelse i henhold til planlovens § 35, stk. 1.

Langs Limfjorden er strandengene og strandsumpene udpeget som regionale naturområder. Målet for de regionale naturområder er at sikre: naturbeskyttelses- og bevaringsinteresserne samt udnyttelse til friluftsliv, opretholdelse og udbredelse af et righoldigt og varieret plante- og dyreliv, særligt værdifulde landskaber samt geologiske beskyttelsesområder.

I de regionale naturområder må den nuværende arealanvendelse ikke ændres, medmindre det tjener til at opfylde målsætningen for de regionale naturområder.

Områderne langs Limfjorden er ligeledes udpeget som zoner hvor der ikke opstilles vindmøller. Tagholmene og kystområderne fra afdeling 7 litra b og videre mod nordvest, er udpeget som områder hvor skovrejsning er uønsket. På flyvestationen er der ikke udpeget skovrejsningsområder, hvorimod et område umiddelbart vest for flyvestationen yderhegn er udpeget som et stort skovrejsningsområde. Det samme er tilfældet for hele området nord for Vadum.

Hele flyvestationen ligger i område med begrænsede drikkevandsinteresser.

På flyvestationen har Nordjyllands Amt klassificeret to vandløb i forbindelse med målsætning for fiskevand og deres anvendelse. I nord/øst løber Gammel Å ud i Lindholm Å og i vest løber Ellebækken fra flyvestationens område ud i Limfjorden. Begge vandløb er målsat i den laveste kategori som værende uden fiskeinteresse og ydermere spildevandsbelastet. Eneste krav til vandløbene er at de skal være æstetisk tilfredsstillende.

Fra Nørredige i vest til Vodskov i øst er der udpeget konsekvensområde for flystøj. Konsekvensområdet omkring Flyvestation Aalborg har størst udbredelse i området omkring landingsbanen. Et støjkonsekvensområde er et afgrænset areal, der er udlagt i en vis afstand omkring en støjende aktivitet. Inden for konsekvensområdets afgrænsning kan der normalt ikke etableres eksempelvis nye boliger, nye institutioner eller andre støjfølsomme aktiviteter.

Hvorvidt der i visse tilfælde kan etableres visse typer af følsomme anvendelser inden for konsekvensområdet beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde på baggrund af Miljøstyrelsens vejledninger.

Amtet har i længere tid forsøgt at få forbedret adgangsforholdene til lufthavnen og flyvestationen. I efteråret 1997 blev der indgået aftale mellem Aalborg Lufthavn, Aalborg Kommune og Nordjyllands Amt om at undersøge mulighederne for at forbedre adgangsforholdene til

lufthavnen. Disse undersøgelser skal samtidig ses i sammenhæng med amtets planer om en ombygning af Høvejen. Resultatet af undersøgelserne findes i rapporten "Ombygning af Høvejen og forbedring af adgangen til Aalborg Lufthavn fra Thistedvej via Lervej" fra maj 1998. I regionplanen er der bl.a. derfor øst for flyvestationen udpeget en planlægningszone for vej.

Rundt om flyvestationens yderhegn findes en rekreativ cykelrute, som skaber forbindelse mod øst, vest og nord.

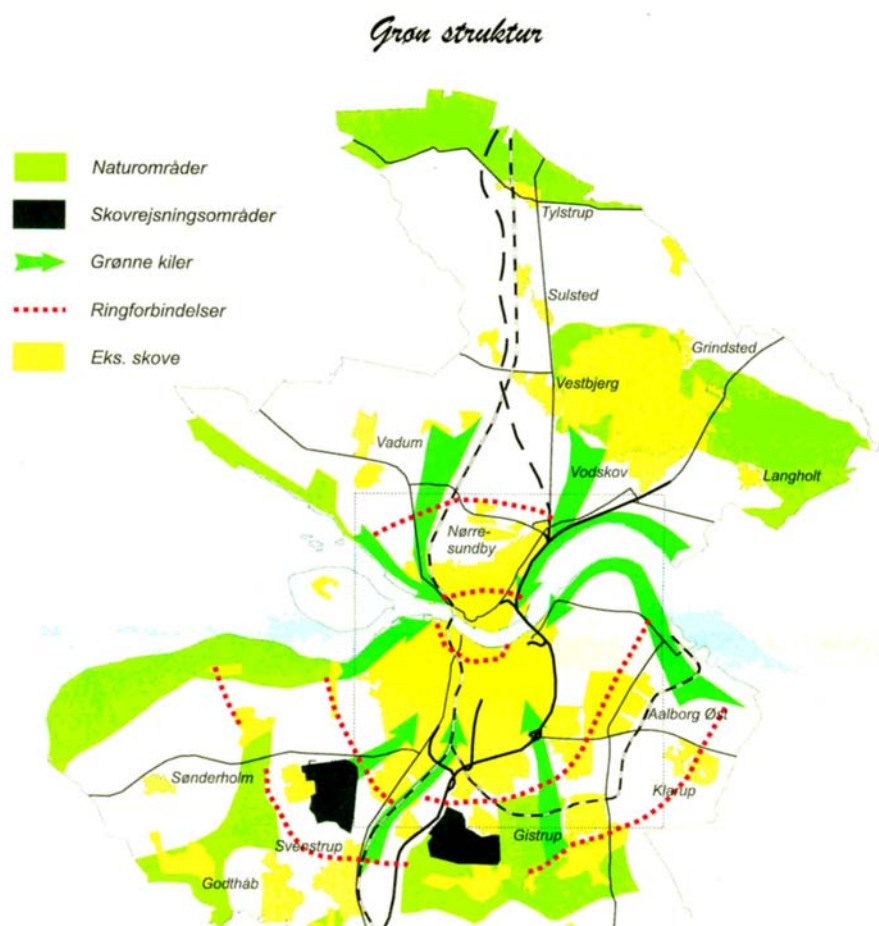
8.4 Status i kommuneplan

I Aalborg Kommuneplan 1999 indgår Flyvestation Aalborg i "Nørresundby landområde".

Aalborg Kommune har konkretiseret udarbejdelsen af en grøn struktur gennem "Grøn plan for Aalborg Kommune". Udgangspunktet er en forbedring af de rekreative og biologiske værdier i kommunen. Planlægningen skal bl.a. vurdere mulighederne for at forbedre de rekreative stier, føre de grønne kiler helt ind til Aalborg midtby og etablere en grøn forbindelse omkring midtbyen, se figur 4.

For at opnå et sammenhængende rekreativt stinet ønsker kommunen at føre en rute fra Lindholm i syd langs Limfjorden mod Nørre Halne Enge. Derved vil stien befinde sig i en grøn kile som danner sammenhæng mellem Aalborg Kommunes vestlige område med planlagt skovrejsning og Nørresundby. Den grønne kile benævnes "Ryåkilen". Stien ønskes etableret i detaljeret, nært samarbejde med flyvestationen, og da den ønskes ført gennem flyvestationens sikkerhedszone, forventes den først anlagt når området ikke længere er en del af flyvestationens sikkerhedszone (iflg. Lokalplan 12-058).

Øst og nord for flyvestationen er det kommunens fremtidsper-

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. "Grøn plan for Aalborg Kommune". Kopi efter aftale med Aalborg Kommune

spektiv at etablere en rekreativ forbindelse i en kile benævnt "Åbybrokilen". Kilens forløb skal følge den nedlagte jernbanestrækning mod Åbybro og vil derved give mulighed for at fornemme det flade sletteland som i fortiden udgjorde Stenalderhavets bund.

Ved evt. beplantninger langs Limfjorden ønskes disse trukket tilbage så strandene friholdes. Træartsvalget skal være egnskarakteristiske løvtræarter, som tåler vinden og egner sig til den saltholdige jordbund. Af eksempler nævnes eg, popler og el. Kommunen forslår at beplantninger suppleres med læhegn mod fjorden for at skabe rum og læ mod vestenvinden på det flade fjordareal.

Vadum by og området omkring det nye hangaranlæg i syd/øst er udpeget som byzone og indeholdt i kommunens lokalplan nr. 12-058. Mht. hangarområdet i syd/øst sikres det, at området fortsat kan anvendes til hangarer, værksteder, lagerpladser, transportvirksomhed, m.v.

8.5 Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinjer for nogle markante landskabselementer, samt offentlighedens adgang.

Beskyttede naturtyper.

Naturbeskyttelseslovens § 3 indeholder bestemmelser om en generel beskyttelsesordning for naturtyperne sø, mose, eng, overdrev, hede, strandenge og strandsumpe over en vis mindstestørrelse. Amdsrådet kan dispensere fra bestemmelserne vedrørende beskyttede naturtyper.

I medfør af lovens §§ 5-6 er der udstedt bekendtgørelse nr. 572 af 26. juni 1992 om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. (naturtypebekendtgørelsen), der fastlægger den nærmere afgrænsning af de beskyttede naturtyper samt fastsætter de nærmere regler for amtsrådenes administration af ordningen.

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner, der gælder for de forskellige beskyttede naturtyper, der forefindes på Flyvestation Aalborg. Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper", fra 1993.

Søer og vandløb. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb som er udpeget som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Nordjyllands Amt har udpeget Ellebækken og Gammel Å som vandløb med målsætningen: Uden fiskeinteresse. Målsætningen for kvalitetskravene er at vandløbene skal være: Æstetisk tilfredsstillende.

Søer, der er mindre end 100 m², er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper, hvis samlede område er på 2500 m² og derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 m² beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb, eller ligger inden for fredskov.

Begge vandhuller på flyvestationen er over 100 m² og dermed beskyttede.

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af moser, heder, strandenge, strandsumpe og lignende samt ferske enge og overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i for-

bindelse med søer er større end 2500 m² i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes, at hidtidig naturpleje af arealerne i form af slåning, græsning eller lignende ikke strider mod denne bestemmelse.

Små biotoper, der er mindre end 2500 m² er i øvrigt omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper, og det samlede areal er 2500 m² eller derover.

De beskyttede moser, strandenge og –sumpe, enge og overdrevsarealer på flyvestationen fremgår af bilag 1.

Naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper i relation til forsvarets arealer.

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet generelle retningslinjer for administrationen af beskyttelsesbestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 3-4, set i forhold til forsvarets anvendelse af flyvestationer, øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinjerne er givet i bilag 4.

Bygge- og beskyttelseslinjer.

For en række markante landskabselementer fastsætter lovens §§ 15-19 bygge- og beskyttelseslinjer. Det gælder strande, søer, åer, skove, fortidsminder og kirker.

Dispensation fra bygge- og beskyttelseslinjerne på terrænet gives af amtet.

Strande. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og kyststrækninger som ligger inden for kystbeskyttelseszonen på 300 m. Beskyttelseslinjen var tidligere 100 m. men med **lov nr. 439 af 1. juni 1994** om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Beskyttelse af kystområderne) blev Naturbeskyttelseslovens klitfrednings- og strandbeskyttelseslinje, jf. §§ 8 og 15, udvidet fra 100 m til 300 m.

Sø- og åbeskyttelseslinjen. Indenfor en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning og lign. Midlertidige terrænændringer som nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks reableres til det oprindelige udseende. Vandløb med beskyttelseslinjer er vandløb, der 1/9 1983 var offentlige og havde en bundbredde på mindst 2 m.

Skovbyggelinjen. Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse. Denne bestemmelse gælder dog ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål der placeres indenfor de naturlige rammer af bestående forsvarsanlæg, dvs. indenfor flyvestationens område.

Offentlighedens adgang til naturen

Skove er åbne for færdsel til fods og på cykel samt for ophold. Det gælder dog ikke for skovarealer, der er afmærket som militære anlæg. I private skove er de generelle adgangsbestemmelser indskrænket.

Udyrkede arealer er åbne for færdsel til fods og ophold. Hunde skal føres i snor. Til private, udyrkede arealer er der kun adgang fra kl. 7 til solnedgang, og den generelle adgangsbestemmelse gælder ikke for de private arealer, som i deres helhed er forsvarligt hegnede.

I forbindelse med spørgsmålet om offentlighedens adgang til forsvarets arealer skal der henvises til beretning fra 1974 om forsvarets arealer, udarbejdet af Forsvarsministeriet og Ministeriet for kulturelle anliggender. Heraf fremgår bl.a., at det er et almindeligt gældende princip, at der som udgangspunkt er forbud mod civil færdsel på militære skydeterræner og øvelsespladser, og at en åbning af forsvarets arealer i hvert enkelt tilfælde må overvejes nøje. På Flyvestation Aalborg kan der alene af flysikkerhedsmæssige årsager ikke gives tilladelse til offentlighedens adgang.

8.6 Vandløbsloven

Vandløbsloven omfatter alle vandløb, grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande.

Loven regulerer en række forhold vedrørende vandløb, heriblandt vandløbenes almindelige benyttelse, vedligeholdelse, restaurering og regulering samt anlæg af nye vandløb og etablering af udpumpningsanlæg, broer, opstemningsanlæg m.m.

Vandløb inddeles administrativt i offentlige og private vandløb. De offentlige vandløb er endvidere inddelt i amtsvandløb og kommunevandløb. Amtet er vandløbsmyndighed for amtsvandløb mens kommunen er vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb. Ellebækken og Gammel Å som gennemløber flyvestationen er begge kommunale vandløb.

For offentlige vandløb udarbejder vandløbsmyndigheden et regulativ, som indeholder bestemmelser om vandløbets skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse og restaureringsforanstaltninger samt øvrige forhold ved vandløbet.

For private vandløb kan der fastsættes bestemmelser om vandløbets vedligeholdelse.

Langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb (såvel offentlige som private) og søer er der i medfør af et tillæg til Vandløbslovens §69 udlagt beskyttelsesbræmmer i 2m's bredde. Indenfor bræmmen er der forbud mod dyrkning, jordbehandling m.v.

Herudover gælder en række generelle bestemmelser for alle vandløb, uanset om de er offentlige eller private. Udover bestemmelser vedrørende vedligeholdelse, sejlads m.v. gælder således bl.a. at vandløbsmyndigheden skal godkende følgende: Regulering af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg; sænkning af vandstanden i eller tørlægning af søer; anlæg af nye vandløb; anlæg af broer, overkørsler eller lignende; anlæg eller ændring af opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet.

Vandløbsloven angiver en godkendelsesprocedure for ovennævnte ændringer.

8.7 Skovloven

Skove, der tilhører staten er ifølge skovlovens § 4, stk. 1 fredskovspligtige hvilket derfor gælder for skovarealerne på Flyvestation Aalborg. Fredskovspligtige arealer skal bruges til skovdrift. Det betyder, at arealerne som hovedregel skal være bevokset med træer, som udgør eller kan blive til sluttet skov af højstammede træer.

Fredskov skal dyrkes efter principperne om god og flersidig skovdrift. Det vil bl.a. sige, at skovene skal dyrkes med henblik på både at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet. Det fremgår endvidere af skovloven, at ydre skovbryn af løvtræer og buske skal bevares, og at søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, ikke må dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Marker, enge og klitter, beliggende i fredskov, er ikke omfattet af reglerne om skovdrift.

På fredskovspligtigt areal må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, medmindre det er nødvendigt for skovdriften. Evt. ansøgning herom indgives til det lokale statsskovdistrikt. Varig udnyttelse af et fredskovspligtigt areal til andet end skovbrug kræver ophævelse af eller dispensation fra fredskovspligten.

I skovlovens formålskapitel er fremhævet, at der i offentligt ejede skove skal lægges særlig vægt på landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn, samt hensyn til friluftslivet.

For Flyvestation Aalborg administreres Skovloven under hensyntagen til, at skovområderne anvendes til militære formål. Buderupholm Statsskovdistrikt er skovlovsmyndighed for skovområderne. Driften varetages af Hedeselskabet.

8.8 Fredningskendelser ved Flyvestation Aalborg

Der er ingen fredningskendelser i henhold til naturbeskyttelsesloven på flyvestationens område. Nærmeste fredning er arealfredningen omkring Lindholm Høje.

8.9 Retningslinier for risikoreduktion mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt

Som beskrevet tidligere, benyttes Flyvestation Aalborg både til militær og civil flyvning. Omgivelserne er derfor underlagt begge instansers lovgivning.

Der er udarbejdet bestemmelser om nedbringelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser, både af Statens Luftfartsvæsen for den civile luftfart og af Flyvertaktisk Kommando for den militære lufttrafik.

Bestemmelserne om nedbringelse af kollisionsrisikoen for den civile luftfart

Overordnet set følger Danmark den internationale, civile luftfartsorganisation ICAO's anbefalinger mht. foreslåede tiltag til nedsættelse af kollisionsrisikoen. Nærmere beskrivelse findes i Annex 14 til Chicago-Konventionen (DOC 9137), part 3: "Bird Control and Reduction".

De danske bestemmelser omkring forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem fugle/pattedyr og luftfartøjer findes i "Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser". Bestemmelsen omtales i daglig tale som BL 3-16. Den gældende udgave er 3. udgave, som trådte i kraft 1. november 1996.

Hovedindholdet af BL 3-16 er defineret i "Statusnotat omkring de trafiksikkerhedsmæssige og miljømæssige aspekter af tilstedeværelsen af fugle omkring Københavns Lufthavn, Kastrup", udarbejdet den 27. januar 1999 af en arbejdsgruppe nedsat af Trafikministeren med

deltagelse af Danmarks Miljøundersøgelser, Københavns Lufthavne A/S, Maersk Air, SAS, Skov- og Naturstyrelsen og Statens Luftfartsvæsen. BL 3-16 er i notatet beskrevet som følger:

BL 3-16 er udgivet af Statens Luftfartsvæsen og bygger på den internationale, civile luftfartsorganisation ICAO's anbefalinger. Den er udgivet i medfør af bl.a. Lov om Luftfart §§ 52, og fastsætter efter bemyndigelse fra Trafikministeriet de nærmere regler for lufthavnenes forebyggende arbejde i relation til kollisionsrisikoen mellem fly og fugle/pattedyr.

BL 3-16 fastsætter nærmere regler for koncessionshaverens (dvs. den, der har tilladelse til at indrette og drive en flyveplads) ansvar både så vidt angår flyvepladsens egne arealer som for arealanvendelsen i lufthavnens nærområde, i BL 3-16 defineret som ud til en afstand af 10 km fra flyvepladsen. Ansvar i relation til nærområdet er begrænset til et pålæg til koncessionshaver, d.v.s. i dette tilfælde Aalborg Civile Lufthavn, om at holde sig orienteret om arealanvendelsen samt i fornødent omfang søge at påvirke den offentlige planlægning, således at aktiviteterne i nærområder ikke bliver til skade for flyvesikkerheden. Hvis koncessionshaveren ikke kan forhindre problemskabende arealanvendelse, skal der ske indberetning til SLV, der så vil tage kontakt til de pågældende myndigheder med henblik på problemets løsning.

BL 3-16 fastsætter endvidere nærmere regler for:

- dyrknings- og beplantningsplan for lufthavnens egne områder,
- tilknytning af en konsulent,
- observation, bortskræmning og regulering af vildt,
- vedligeholdelse af lufthavnens egne områder samt
- rapportering og indsendelse af dødfundne/nedskudte fugle/pattedyr samt om forekomster af fugle/pattedyr på lufthavnen.

Det er vigtigt at bemærke til ovenstående, at koncessionshaveren eller Statens Luftfartsvæsen ikke selv har myndighed til at ændre den offentlige planlægning for arealanvendelsen i lufthavnens nærområde, men udelukkende kan søge at påvirke planlægningen såfremt man finder, at der er et flysikkerhedsproblem. Endvidere ligger bevisbyrden og dokumentationen for det formodede flysikkerhedsproblem hos lufthavnen eller luftfartsmyndigheden. Det er altså ikke den offentlige planlægningsmyndighed som skal godtgøre eller dokumentere at arealanvendelsen *ikke* vil udgøre et flysikkerhedsproblem (omvendt bevisbyrde).

I spørgsmål med relation til BL 3-16 er Bird Strike Committee Danmark (BSCD) rådgivende for Statens Luftfartsvæsen.

FTKBST 152.2 vedrørende "Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt"

De militære bestemmelser for risikoreduktion af kollisioner er fastsat i Flyvertaktisk Kommandos FTKBST 152.2 i dennes afsnit XV vedrørende "Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og fugle eller andet vildt". Gældende udgave er fra januar 1998.

Retningslinierne gælder for alle militære, flyoperative flyvestationer og jordmålsskydeområder og fastsætter foranstaltninger, som skal gennemføres i størst mulig udstrækning under hensyntagen til arten og omfanget af den enkelte flystations/skydeområdes lokale fugle-/vildtproblemer.

Der fastsættes restriktioner for dyrkning og beplantning, bortskræmning, bekæmpelse, jagt, uddannelse og anvendelse af personel, konsulent- og inspektionsvirksomhed samt rapportering.

Dyrkning og beplantning

Inden for en afstand af 300 meter fra den nærmeste kant af baner, som anvendes til start og landing, herunder også parallelbaner, må kun vokse græs, og det skal bl.a. holdes klippet i en højde af 15-40 cm. Afklippet græs skal fjernes. Der udlægges brandbælter i græsset, hvor det holdes helt kort. Udenfor 300 meter zonen og indtil en afstand af 600 fra start- og landingsbaner kan arealerne anvendes til græsdyrkning, herunder også frøavl. Omlægning skal aftales specielt med flyvestationen, herunder om der kan tillades korndyrkning.

Ved beplantning skal der vælges plante-, busk- og træarter, der minimerer føde for fugle og vildt i størst muligt omfang.

Bortskræmning

Bortskræmning af fugle bør iværksættes senest 15 min før start og landing af luftfartøjer, dog senest kl. 6.45 lokal tid og indtil solnedgang. Derudover foretages fuglebekæmpelse i døgnets resterende timer under hensyn til flyveintensiteten og årstiden og som nærmere fastlagt og beordret af den enkelte flyvestation. I forbindelse med græsslåning intensiveres bortskræmningen.

Bekæmpelse

Fugle og pattedyr på flyvestationen, der udgør en risiko for flyvesikkerheden, reguleres i overensstemmelse med Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 21. januar 1994 (bekendtgørelse om vildtskader), se nedenfor.

Regulering sker ved beskydning samt fjernelse af reder, æg og unger. Beskydning må foregå hele året. Regelmæssige døgntræk over flyvestationens område bør beskydes/skræmmes for at få fuglene til at ændre trækruter. Fældefangst af råge, krage, skovskade, husskade, musvåge, tårnfalk og duehøg kan foretages på flyvestationen i perioden juni-februar efter retningslinierne i Bekendtgørelse om vildtskader.

Lossepladser og søer bør ikke etableres i en afstand af mindre end 10 km fra en flyvestation eller i øvrigt på en sådan måde, at overflyvning af flyvestationen finder sted på vej til og fra sådanne områder. Bliver flyvestationen opmærksom på en planlagt etablering af lossepladser eller søer i nærheden af flyvestationens område, skal flyvestationen gennem det etablerede kommandosystem –jf. FKOVEJL 610-1- søge at opnå den mest hensigtsmæssige placering således risikoen for kollision mellem fugle og luftfartøjer mindskes mest muligt.

Pattedyr, som skønnes at udgøre en fare for flyvesikkerheden, kan reguleres udenfor de enkelte arters jagttid. Før dette kan ske konsulteres flyvestationens tilknyttede vildtkonsulent om problemet. Vildtkonsulenten skal tage stilling til om en regulering kan anbefales.

Jagt

Der skal udføres intensiv jagt på alle arter jagtbart vildt inden for disse arters normale jagttider.

Uddannelse af personel

Personel til bortskræmning og beskydning skal have gyldigt jagttegn. Der udgives sikkerhedsbestemmelser af flyvestationen, og der afholdes undervisning og instruktion i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

Rapportering

Der foretages rapportering af kollisioner, nedlagt vildt i forbindelse med jagt, samt væsentlige observationer af vildtbestanden i forbindelse med bortskræmning og bekæmpelse af fugle.

Bekendtgørelse om vildtskader (Miljø- og Energiministeriets BEK nr. 204 af 17/03/97)

Pattedyr og fugle der frembyder fare for luftfarten, på offentligt godkendte flyvepladser, kan efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen, reguleres efter § 9, stk. 2 i Vildtskadebekendtgørelsen.

Ved særlige grunde kan Skov- og Naturstyrelsen give tilladelse til regulering udenfor flyvepladsens område.

Skov- og Naturstyrelsen skal ifølge Vildtskadebekendtgørelsens § 9, stk. 3 hvert år inden 1. marts underrettes om omfanget af reguleringen i det forudgående kalenderår.

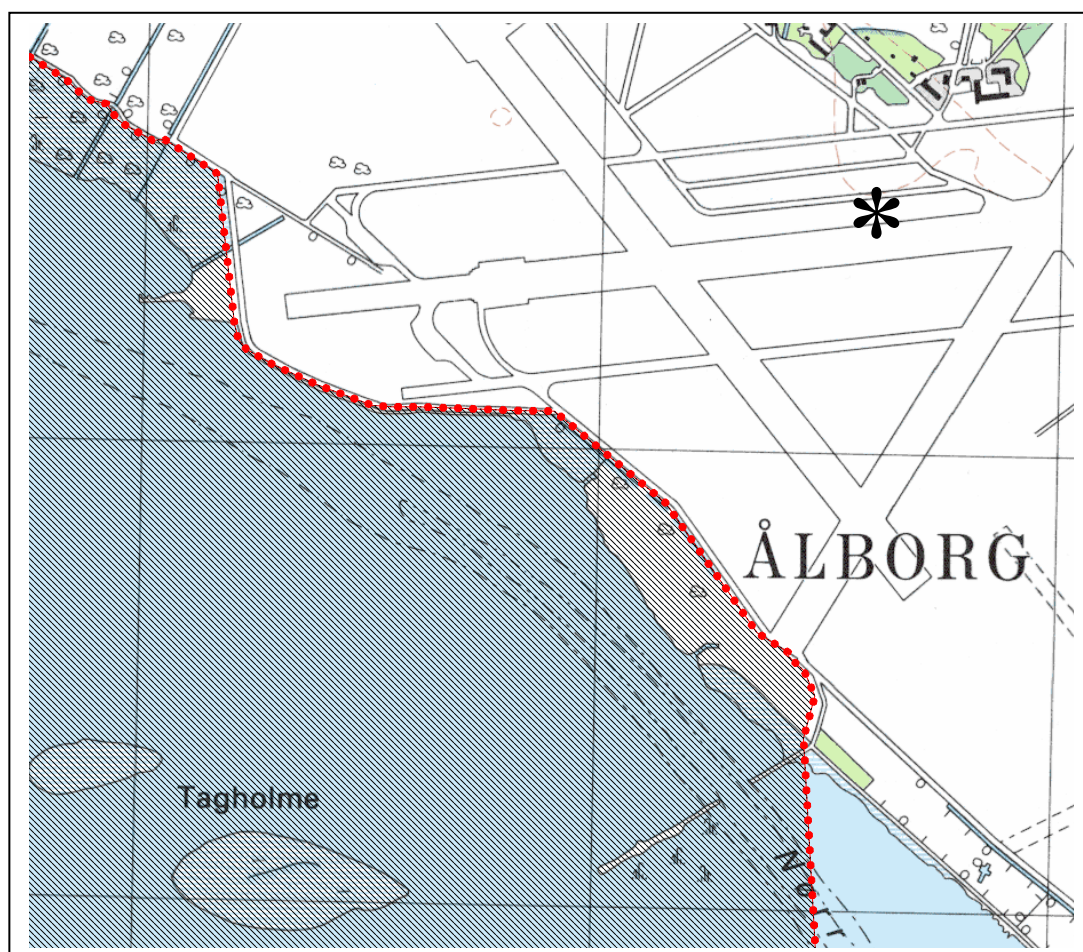
8.10 Ramsar-, EF-fuglebeskyttelsesområde og EF-habitatområde

Limfjorden samt kystområderne ud for Flyvestation Aalborg udgør en mindre del af et stort vådområde, som er udpeget i henhold til konventionen af 2. februar 1971 om vådområder af international betydning, navnlig som levesteder for vandfugle ("Ramsarkonventionen"). Ramsarområdet har nummer 7, internationalt nummer 157 og hedder "Ulvedybet og Nibe Bredning". Det omfatter strandsumpen i afdeling 1 litra d og den sydlige del af overdrevet litra b. I afdeling 7 omfatter det kystområderne fra kystvejen og mod syd, dvs. den nordvestlige del af litra a, c og d samt hele litra e og litra g. Se figur 5.

Med tilslutningen til Ramsarkonventionen har Danmark forpligtet sig til bl.a. at udforme og gennemføre sin planlægning, med henblik på at beskytte de vådområder, der er optaget på listen.

Vådområdet blev som følge af sin Ramsar-områdestatus udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 1 i henhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet af 2. april 1979.

Ramsarområdet er udpeget på grund af følgende ynglende fuglearter: *klyde* (op til 210 par), *havterne* (op til 490 par), *splitterne* (op til 150 par) og *dværgterne* (op til 3 par) samt store forekomster af trækgæsterne *sangsvane* (ca. 3500), *knopsvane* (ca. 2900), *grågås* (op til 1000), *kortnæbbet gås* (op til 450), *pibeand* (ca. 26000), *krikand* (ca. 2300), *taffeland* (op til 7000), *troidand* (op til 9000), *hvinand* (op til 3500), *toppet skallesluger* (op til 2000), *stor skallesluger* (op til 1500) og *blishøne* (op til 42000).

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. **Skraveret område illustrerer udsnit af Ramsarområdet ved Flyvestation Aalborg, med KMS 4-cm. kort som baggrund.**

En mindre del af ovennævnte arter forekommer også indenfor flyvestationens område.

Denne del af Limfjorden med tilgrænsende kystlinjer har således ikke blot national betydning som fuglelokalitet, men også international.

I forbindelse med bekendtgørelsen har Miljø- og Energiministeriet i foråret 1996 udsendt en ”Vejledning om administration i forbindelse med EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder”.

Ramsarområder, EF-fuglebeskyttelsesområder og Habitatområder må kun anvendes i overensstemmelse med bestemmelserne i “Bekendtgørelse nr. 782 af 1. november 1998 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder (EF-Fuglebeskyttelsesområder, EF-Habitatområder og Ramsarområder)”. Af bekendtgørelsen fremgår at der ikke må etableres anlæg, der kan medføre forringelser af områderne eller forstyrrelser, som har betydelige konsekvenser for de arter, for hvilke områderne er udpeget.

Der er ikke en særlig lovgivning for disse områder. De er alene reguleret af de allerede gældende love, og kun forhold, som hidtil har været omfattet af den almindelige lovgivning, berøres. Udpegning af EF-habitatområder berører f.eks. ikke hidtidig arealanvendelse, eksisterende lovlig anvendelse eller udnyttelse af ejendomme, hidtidig landbrugsdrift, færdsel eller

jagt. Derimod berører de f.eks. amters eller kommuners planlægning samt aktiviteter eller indgreb, som kræver tilladelse eller lignende efter den eksisterende lovgivning.

Amter og kommuner skal ved behandling af ansøgninger om tilladelser og dispensationer efter naturbeskyttelsesloven, planloven, råstofloven, miljøbeskyttelsesloven, vandløbsloven, vandforsyningsloven eller okkerloven sikre, at en tilladelse ikke forringer de naturtyper, som er baggrunden for udpegningen eller forringer levevilkårene for de plante- og dyrearter, som områderne er udpeget for. Der må heller ikke gennemføres foranstaltninger, der medfører betydelig forstyrrelse af de nævnte arter. Alle nævnte loves øvrige interesser skal selvfølgelig fortsat varetages.

EF-habitatområdet på og omkring Flyvestation Aalborg er sammenfaldende med ramsarområdet. Udpegningen blev foretaget i 1998 i henhold til EU's Habitatdirektiv. Udpegningsgrundlaget er forekomsten af naturtyperne: Større, lavvandede bugter og vige, Atlanterhavsstrandengene samt den enårige vegetation på strandvoldene, vegetation der koloniserer mudder og sand samt forekomsten af *Odder*. Naturtyperne: Større, lavvandede bugter og vige samt Atlanterhavsstrandengene er en prioriteret naturtype på habitatdirektivets bilag 1, hvilket betyder en særligt skærpet beskyttelse.

Direktivet har til formål at beskytte sjældne og truede naturtyper, plante- og dyrearter.

Indenfor EF-habitatområderne er der skærpede krav til, hvornår der skal foretages en særlig vurdering af virkningerne på miljøet (VVM). Dette har betydning i forbindelse med nyanlæg eller væsentlige ændringer af anlæg knyttet til det åbne land som f.eks. mejerier, slagterier eller skrot-oplagingspladser.

Bekendtgørelsen stiller krav til myndighedsbehandlingen af planer, tilladelser, dispensationer og godkendelser m.v. indenfor *og udenfor* områderne i det omfang, at den pågældende aktivitet kan forringe området eller kan medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter og/eller naturtyper, områderne er udpeget for.

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har Flyvestation Aalborg beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af flyvestationen frem til år 2014.

9.1 Bevogtningsmæssige hensyn

Flyvestationen ønsker fremover at friholde et område i en afstand af ca. 15 meter fra yderhegnet. Dette tiltag vil kræve rydning af en stor del af de nuværende levende hegn i vest og nord. Samtidig ønskes nye levende hegn tilplantet 15 meter fra yderhegnet i de områder hvor der i dag ikke findes slørende beplantning. Dog med undtagelse af strækningen nord for Taxiway IX i afdeling 4 hvor der allerede findes tilstrækkelig slørende beplantning som hindrer direkte udsyn over flyfeltet.

Etableringen af nye levende hegn skal i hvert enkelt tilfælde vurderes i forhold til flyvesikkerheden.

Det yderste levende hegn af *Rynket Rose* (Hyben Rose) langs kysten i afdeling 7 ønskes fjernet.

9.2 Færdelssikkerhedsmæssige hensyn

Bevoksningens grænse langs østlig ringvej i afdeling 5 ønskes flyttet 3 m væk fra vejen af færdelssikkerhedsmæssige årsager. Begrundelsen er at bevoksningen grænser helt op til den trafikerede vej og der sker derfor mange påkørsler af dyr.

9.3 Ændret anvendelse, nedbrydning og nyanlæg

Landingsbanerne syd for "Parallel runway" i afdeling 7 brydes op og anvendes som bygningsmateriale til Aalborg's nye civile lufthavn.

Forsyningsdepotet i syd nedlægges i forbindelse med forsvarsforliget 2000 - 2004.

Alpha-eskadrillen i afdeling 1 forventes fremover at blive brugt af Herkules transportfly og det forventes kun fremover at være Bravo-eskadrillen i afdeling 4 som anvendes.

Ud for ammunitionsbunkeren i afdeling 7 ønskes en forbedret kystsikring. Årsagen er at der presses saltvand og store mængder tang op mod hegnet som ikke kan holde til belastningen.

9.4 Sanering af flyvestationens krat

I den kommende planperiode ønskes krattene yderligere saneret for at få mere lys til jordbunden og større åbenhed af sikkerhedsmæssige årsager.

9.5 Skovrejsning

Bevoksningens bæltet rundt om eskadrilleområdet i afdeling 4 ønskes suppleret så indsigthindres. Ved tilplantning undlades en bræmme på 15 m ud mod Thisted Landevej af sikkerheds-

mæssige årsager. Af flysikkerhedsmæssige årsager undlades skovrejsning i området under ind- og udflyvningskoridoren. Se bilag 2.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Det er Skov- og Naturstyrelsens opfattelse, at Flyvestation Aalborgs arealer generelt skal plejes ekstensivt således, at flora og fauna sikres bedst mulige forhold under respekt for de militære og civile aktiviteter. Her er det specielt vigtigt, at alle tiltag vurderes og tilrettelægges således, at risikoen for ”birdstrikes” vedbliver at være minimal.

Samtidig skal flyvestationen leve op til de internationale forpligtigelser som Danmark har tiltrådt i forbindelse med Ramsar-konventionen, EF-fuglebeskyttelsesdirektivet og EF-habitatdirektivet, som gælder for kyststrækningen i den vestlige halvdel af flyvestationen.

De ekstensive plejetiltag bør udføres uden anvendelse af gødning og sprøjtning. Enkelte områder kan endvidere med både økonomiske og naturmæssige fordele udlægges som urørt natur.

Generelt set er der en god arealfordeling mellem åbne og træbevoksede områder. Arealerne forbindes forholdsvis godt sammen gennem levende hegn og udyrkede arealer. Denne arealsammensætning ønsker Skov- og Naturstyrelsen styrket bl.a. gennem et målrettet valg af egnskarakteristiske træ- og buskarter ved fremtidige beplantning.

Store dele af flyvestationen bærer naturligvis præg af den mangeårige krigshistorie og militære anvendelse. Et af de største problemer er gamle bunkers, skjulte løbegange og rester af pigtråd, som findes spredt ud over området. (Se evt. afsnit 4.4 ”Græsklædte arealer”) Skov- og Naturstyrelsen vurderer at fjernelse af pigtråd og udjævning/afspærring af løbegange, vil være en af de væsentligste faktorer i arbejdet med at forbedre naturtilstanden på Flyvestation Aalborg.

10.2 Forbedringer i plejen af overdrevene

Som beskrevet i afsnit 4.6: ”Plejetilstand”, udgør forekomsten af pigtråd og gamle løbegange en fare for mennesker og dyr ved færdsel i området. Udover at umuliggøre udførsel af plejeindgreb ved græsning eller klipning, er pigtråden og løbegangene generelt set et uæstetisk element i landskabet.

Græsning eller klipning vil forbedre forholdene for den lysåbne græs- og urtevegetation, som udgør levested for mange sjældne og interessante planter og dyr. Ikke alle overdrev bør dog græsses eller klippes, da udlægning af områder uden større indgreb vil tilgodese den flora og fauna, som allerede findes og er veletableret. Eneste form for pleje på sidstnævnte arealer består af nedskæring af krat, der breder sig ud over nuværende udbredelse. Områder hvor denne form for pleje kan være hensigtsmæssig er den sydøstlige del af litra a i afdeling 2 og omkring de 2 nordlige eskadrilleområder. Se drifts- og plejekortet, bilag 2.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår følgende plejeindgreb på flyvestationens overdrev:

- År 1-3: Det væsentligste indgreb består i at få fjernet pigtråd fra overdrevene.

- År 1-3: Gamle løbegange udjævnes til et niveau hvor dyr eller maskiner kan færdes sikkert på overdrevene. Historisk set bevaringsværdige løbegange bør ikke ændres, men istedet sikres f.eks. ved hjælp af hegn.
- År 4: Overdrevene klippes med en egnet klippemaskine som klipper/skærer græs og urter af, uden at knuse det og derved er skånsom overfor floraen og smådyrsfaunaen. Den afklippede vegetation bør bjærges fra arealet, da den ellers vil have en kvælende og næringsberigende effekt med en uønsket vegetationsudvikling til følge. Høsletstidspunktet er bedst i slutningen af juli.
- Efter afklipning skal høslettet ligge på arealet i nogle dage indtil blomsterfrøene er løsnet og insektpopper m.v. er faldet af. Der går typisk 10-14 dage men perioden er vejrafhængig.
- Når høslettet er tørt fjernes det fra overdrevet. Materialet kan eventuel presses og sælges som kreaturfoder.
- Små kratområder med *Hvidtjørn*, *Slåen*, *Havtorn*, *Eg* og *Pil* er en vigtig del at overdrevskarakteren og den nuværende udbredelse af disse områder bør bevares. Se næste afsnit.

Græsarealerne i nærheden af landings- og rullebanerne ønskes også fremover drevet således, at de ikke udgør attraktive levesteder for fugle og større dyr, som kan være til fare for flysikkerheden.

10.3 Forbedringer i plejen af krat og spredte bevoksninger

Omkring de mange spredte krat, bevoksninger og langs kystområdet i vest og øst ses en tendens til at *Pil*, *Hvidtjørn*, *Slåen* og *Havtorn* breder sig. Den nuværende udbredelse er et vigtigt element i den mosaikagtige struktur, som skaber mange forskellige levemuligheder, men større grad af tilgroning vil sandsynligvis skabe en mindre artsdiversitet. Krattene og de spredte bevoksninger forslås plejet på følgende måde:

- Pigtråd fjernes.
- Som en overordnet målsætning bør yderligere udbredelse af tilgroningen hindres gennem klipning eller nedskæring. Specielt bør opmærksomheden rette sig mod udbredelsen af *Havtorn* som kan udvikle sig aggressivt og dominerende. Af drifts- og plejekortet fremgår det generelt ønskede tilgroningsstadiet.
- I områder hvor det er muligt at etablere en grundvandstandshævning, vil det være med til at begrænse yderligere udbredelse af træer og buske. Eksempler på områder, hvor en mindre grundvandstandshævning kunne være gavnligt, er afdeling 1 litra e og g.

10.4 Ændringer i skovdriften

Samtlige skovbevoksede arealer på Flyvestation Aalborg er underlagt fredskovspligt i henhold til Skovlovens § 4, stk. 1. Dette er nærmere beskrevet i afsnit 8.7: Skovloven.

Spredt over store dele af flyvestationen findes der krat og bevoksninger. Regulær skov findes i afdeling 3. Når der efterfølgende i dette afsnit henvises til skoven, drejer det sig om de 55 ha. i afdeling 3.

Gennem tiden har dansk skovbrug haft forskellig vægtning af hensyn til produktionsmæssige, landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske, miljøbeskyttende forhold, samt til friluftslivet. Op gennem 1960'erne og 1970'erne var det almindeligt at tilplante store arealer med rødgran

og sitkagran. Datidens beregninger viste at bevoksningerne hurtigt kunne indbringe et væsentligt økonomisk afkast. Dyrknings erfaringerne med rødgran var på det tidspunkt gode, og der var en stor efterspørgsel på træet.

Da det primære formål med skovdriften på Flyvestation Aalborg er af sløringsmæssig karakter, afspejler skovopbygningen også her en forskellig vægtning af hensyn ved skovdriften. I perioden 1966 til 1978 er der anlagt 17 ha rødgran med indblanding af sitkagran og skovfyr svarende til 46 % af det bevoksede areal i afd. 3. I den efterfølgende periode og frem til i dag er træartsvalget gået mod blandingsbevoksninger af løvtræ. Dette skyldes generelt negative dyrknings erfaringer omkring sundhed og stabilitet i rødgran- og sitkabevoksninger på vådbund, og en større vægtning af landskabelige og naturnære driftsformer.

Rødgran- og sitkabevoksningerne på flyvestationen udviser imidlertid sundhed, og bevoksningerne virker relativt stabile.

Flyvestationens blandingsbevoksninger af løvtræ klarer sig ligeledes godt og træartsvalget vil kunne skabe stabile bevoksninger, som på lang sigt kan give et varigt selvforyngende skovdække uden plejeindgreb.

Dyrkningsgrundlaget

Som beskrevet i afsnit 4.3: Landskab og geologi, består de geologiske materialer i nordøst hovedsageligt af sand med skaller aflejret af Stenalderhavet. I den nord/østlige del findes ler, silt og finsand, aflejret under perioden hvor ishavet dækkede Vendsyssel. Jordbunden under skovområdet har samtidig et højt humusindhold og en løs struktur. Derved er der et højt næringsstofniveau og god mulighed for udluftning.

Skovområderne ligger imidlertid omkring kote 0, og mange steder ville der være åbent vandspejl hvis området ikke blev pumpet og drænet. Jorden i skovområdet er påvirket af en høj grundvandsstand, hvilket bl.a. ses ved, at der i våde perioder er sumpet og står blankt vand flere steder på sporene.

Sammenfattende vurderes dyrkningsgrundlaget at være godt til skovdyrkning, men i perioder med høj grundvandsstand kan jorden betegnes som vandlidende i forhold til skovdyrkning.

Militære målsætninger med skovdriften

Skoven er primært anlagt for at skabe overensstemmelse med bevoksningsandelen i det omkringliggende landskab. Det sløringsmæssige formål er også i fremtiden det altoverskyggende formål med skovdriften. Dette peger mod opbygning af en skovstruktur med varigt skovdække, hvilket bedst opnås gennem blandingskov skov af løvtræer.

Skoven benyttes kun i beskedent omfang til øvelser og er ikke nævneværdigt påvirket af militære aktiviteter.

Forslag til en skovdrift, der opfylder de militære målsætninger

Den nuværende store andel af rødgrankulturer med indblanding af sitkagran og skovfyr er vanskelig hurtigt at omdanne til en selvforyngende blandingskov, hvilket på lang sigt vurderes at opfylde de militære og naturmæssige målsætninger bedst. Der er forskellige måder at forynge rødgranbevoksningerne på: skærm- og kulisseforyngelse samt ved en relativ tidlig alder systematisk at bringe løvtræer ind i lysninger. Fælles for indgrebene er at de skal indtræffe ved en tidlig alder for at undgå en forringelse af stabiliteten og skabe fare for stormfald. Dette

sat op imod at rødgran- og sitkabevoksningerne i afd. 3 udviser sundhed, at bevoksningerne virker relativt stabile og at området er forholdsvis kraftigt vindpåvirket, bevirker at Skov- og Naturstyrelsen ikke foreslår foryngelse i driftsplanperioden.

Hvis de nuværende forhold ændrer sig drastisk f.eks. på grund af en orkan med stormfald eller hvis træerne over en længere periode viser tydelige tegn på svækkelse, foreslås foryngelse med forskelligartede løvtræer.

Skovens blandingsbevoksninger af løv klarer sig godt og kan med fordel overlades til urørt skov. Dette vil både ud fra en økonomisk, naturmæssig og langsigtede stabilitetsbetragtninger være at foretrække. Den økonomiske fordel opnås ved at urørt skov er stabil og ikke kræver plejeindgreb.

Ud fra ovennævnte betragtninger foreslår Skov- og Naturstyrelsen følgende indgreb i skoven, se bilag 2:

- Løvtræbælterne rundt om skoven i afdeling 3 litra m og o kan udlægges som urørt skov. Derved vil brynkarakteren og naturindholdet øges.
- Afdeling 3, litra b, h, k, m, j, s og o kan udlægges som urørt skov,
- Stikgrøfterne fra skoven og ud til Gammel Å bør ikke uddybes yderligere og kun vedligeholdes, hvis vandstanden stiger til et uacceptabelt niveau med permanent vanddække.
- Rødgran- og sitkabevoksningerne lades urørt, eller tyndes svagt indenfor driftsplanperioden. Dette under forbehold for at bevoksningerne bevarer sundheden gennem driftsplanperioden.

Skoven omgrænses af slette. For at skabe en ekstensiv plejet zone omkring skoven bør disse slettearealer fremover kun plejes gennem afklipping, som beskrevet under afsnit 10.2 "Forbedringer i plejen af overdrevsarealer".

Ved et stormfald inden for planperioden skal de nuværende rødgranbevoksninger gentilplantes med egnskarakteristiske træ- og buskarter.

10.5 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Vandhuller

På flyvestationens område findes kun to mindre vandhuller og deres tilstand er biologisk set dårlig. Dette skyldes bl.a. de tætte bevoksninger som hindrer lysindstråling til vandoverfladen. Vandet bliver koldt, næringsstofferne omsættes på en ugunstig måde, og kun få dyr, typisk *Blishøne* og planter som *Andemad*, trådalger mm. kan klare sig.

Generelt set yder flyvestationen gode livsvilkår for dyr tilpasset skov og krat f.eks. rådyr, solsort, bogfinke, musvit m.fl. Derimod er forholdene dårligere for dyr som lever på lysåbne arealer og som samtidig er afhængige af vandhuller. Her tænkes specielt på insekter og vekselvarme dyr som padder. Udover at forbedre levevilkårene lokalt omkring søerne, vil effekten for de nævnte dyregrupper også kunne mærkes i det omkringliggende landskab.

Det er en generel tendens i det danske landskab, at levevilkårene er kraftigt forringet for ovennævnte dyregrupper, og det er vigtigt at forbedre forholdene i et område, hvor der generelt set er få vandhuller.

Ved naturgenopretning og pleje af vandhullerne skal der tages højde for birdstrikeproblematikken. Problematikken er især relevant omkring vandhullet i den nordlige del, se bilag 1, afd. 4 litra l, hvilket skyldes start- og landingsbanernes nære placering på vandhullet. Naturgenopretning i og omkring dette vandhul bør derfor tage sigte mod at forbedre levevilkårene for dyre- og plantesamfund, undtaget større fugle.

Vandhullet ved Nyborg, se bilag 1, afd. 6 litra j i den sydlige del, ligger i en sådan afstand fra start- og landingsbanerne at naturgenopretning, som danner grundlag for et mere alsidigt dyre- og plantesamfund, inkl. fugle, er ønskelig. For at skabe optimale naturmæssige forhold bør omgivelserne være græssede områder eller steder, hvor der foretages høslet, hvilket der er mulighed for omkring vandhullet ved Nyborg.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår følgende plejetiltag omkring vandhullerne:

Vandhullet i den nordlige del afd. 4 litra l

- 1. år: Rundt om søen ryddes bevoksningen i en zone på 5 meter og brinkerne gøres skrå i forholdet 1 til 5.
- 1., 2. og 3. år renses vandhullet manuelt/maskinelt for blade, grene og andemad. Det oprensede skal væk fra de flade brinker og deponeres så langt væk, at udvaskede næringsstoffer ikke siver tilbage i vandhullerne.

Vandhullet ved Nyborg, afd. 6 litra j

- Mod syd og sydøst ryddes bevoksningen langs vandhullet
- Mod syd og sydøst etableres de nuværende stejle brinker let skrånende og langstrakte.
- 1., 2. og 3. år renses vandhullet manuelt for blade, grene og andemad. Det oprensede skal væk fra de fladstrakte brinker og deponeres så langt væk, at udvaskede næringsstoffer ikke siver tilbage i vandhullerne.

Ferske engarealer, strandenge og strandsumpe

Strandsumpen i afdeling 1 ville opnå den bedste naturværdi ved at blive afgræsset af kreaturer. Tiltag som græsning eller rørskår vil imidlertid tiltrække større fugle som f.eks. kærhøg, hejrer og vadefugle, som kan udgøre fare for flysikkerheden. Det er specielt vigtigt at være opmærksom på flysikkerhedsproblematikken netop i dette område, da det er i umiddelbar nærhed af indflyvningsområdet hvor "birdstrikes" kan få alvorlige konsekvenser. En driftsform som den hidtidige, der kun tiltrækker få og mindre fugle som stær, skægmejse, rørspurv og små sangere er derfor at foretrække. Samtidig er der et stort og velplejet areal vest for yderhegnet ned mod Ulvedybet som afgræsses af kreaturer. Ved at bevare strandsumpen som rørskov med pilekrat er der forskellige vilkår og derved fourageringsmulighed for dyr tilpasset netop dette område.

Derfor foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at den nuværende tilstand af strandsumpen i afdeling 1 litra d bevares, uanset at den er udpeget som Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og Habitatområde.

Ved besigtigelsen af eng og moseområderne i afdeling 1 litra e og g i 1998 og 1999 fandt Skov- og Naturstyrelsen flere almindelige og sjældne sommerfuglearter hvoraf bl.a. *Isblåfugl* kan nævnes. For at bevare området men samtidig tage hensyn til flysikkerheden, kan der ind sættes pleje i form af klipning i slutningen af juli. Klipningen udføres i korridorer af cirka. 10

meters bredde og korridorernes placering bør ikke være den samme år efter år. Derved hindres yderligere udbredelse af krattene, og der skabes mulighed for større artsdiversitet.

Klipningen bør kun udføres i tørre perioder, og med maskinel som yder et lavt marktryk. I våde somre med høj vandstand bør klipningen undlades.

En vandstandshævning vil kunne udskyde behovet for klipning og bevare engens nuværende karakter, da træopvækst vil blive hæmmet af den højere vandstand.

Det større sammenhængende vådbundsområde i afdeling 6 litra e, f og d ligger ca. 2 km. fra flyveområdet, vinkelret på indflyvningsruten og vil derfor kunne plejes gennem afgræsning, som sikrer de bedste forhold for en større artsdiversitet.

- På de lavere liggende områder mod fjorden skal græsningstidspunktet, på grund af fuglelivet, være i perioden medio juni til slutningen af græsningssæsonen.
- Litra c, der på nuværende tidspunkt drives som ager bør braklægges og indgå i græsningsarealet. Ved overgang til græsningsarealet bør den nuværende dræning af arealet, eller fremtidig vedligeholdelse af drænsystemet, ophøre.
- På den ferskvandspåvirkede eng litra f og evt. litra c bør græsningen starte tidligere end på de lavere liggende områder. Det vil derfor være nødvendigt at opdele området i min. to fenner.
- Eventuelle dræn i litra c, d, e og f kan nedlægges eller vedligeholdelse kan undlades. Dog under forudsætning af, at der ikke sker en kraftig vandstandshævning, som kan påvirke bygningerne nordøst for vådbundsområdet.

10.6 Bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo

Over alt i øvelsesterrænet findes små bestande af Kæmpe Bjørneklo. Planten findes primært langs vandløbene, i moseområdet, spredt på overdrevene og de dyrkede arealer. Kæmpe bjørnekloen har den uheldige egenskab, at den fortrænger langt de fleste dyr og planter fra voksestedet, da de ikke trives i mørket under plantens store blade. En enkelt Kæmpe Bjørneklo spreder flere tusinde frø i løbet af sin levetid på 2-3 år, hvorfor den hurtigt kan brede sig over store arealer.

Skov- og Naturstyrelsen finder det væsentligt, at flyvestationen fortsætter sin indsats i bekæmpelsen af Kæmpe Bjørneklo på terrænet også i den kommende 15 års periode. I den forbindelse skal det tages i betragtning at det ikke er forsvarligt at anvende græssende dyr i bekæmpelsen af Kæmpe Bjørneklo i nærheden af landings- og rullebaner. Derfor har Skov- og Naturstyrelsen følgende forslag til fremtidig bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo. Bekæmpelse kan foregå enten ved slåning, rodstikning i 25 cm dybde, opgravning eller græsning. Viser det sig i løbet af sommeren, at enkelte planter er blevet overset, er det vigtigt, at disse ikke får lov at sprede frø. Dette forebygges ved at afskære blomsterstanden og brænde den inden frøene er modnet.

Skov- og Naturstyrelsen opfordrer Aalborg Kommune til, at sørge for mere effektiv bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo på kommunens tilstødende arealer. Derved hindres frøspredning ind på flyvestationens områder.

Kæmpe Bjørnekloen kan forveksles med *Kvan* og *Skovangelik*, to plantearter det er vigtigt ikke at fjerne.

10.7 Naturmæssige forbedringer af markområder

De braklagte marker langs Limfjorden afdeling 7 litra b er med til at forbedre naturen omkring kystområdet. Dyr og planter kan sprede sig ind på markerne, som langsomt bør overgå til overdrev. De braklagte marker består i dag af et homogent højstaudesamfund af bl.a. *Ager-tidsele*, *Gråbynke*, *Stor Nælde*. Markerne bør plejes gennem græsning eller klipping som beskrevet i afsnit: 10.2: "Forbedringer i plejen af overdrevene". Bemærk, at det er vigtigt at det afklippede materiale fjernes for at opnå en reduktion af næringspuljen.

Skov- og Naturstyrelsen finder at plejetiltaget vil give området en væsentligt naturmæssig forbedring, i og med at den vilde flora- og fauna i dag har begrænsede livsbetingelser langs Limfjorden. Dette skyldes hovedsageligt den tidligere intensive udnyttelse af arealerne helt ned til kysten.

I afdeling 1 litra c, og afdeling 3 litra g forslås markdriften opgivet og efterfulgt af afgræsning eller samme pleje som på markerne langs kysten. Overgangen fra mark til overdrev i afdeling 3 litra g vil være med til at skabe et større overdrevsareal med direkte forbindelse til skoven.

Tiltagene vil yderligere have en positiv effekt på flysikkerheden da det vil stoppe brugen af jordbearbejdende redskaber og skabe mindre aktivitet. Dette beskriver major S. P. Dick, chef for Flyvesikkerhedssektionen, i konklusionen til notat vedr. Birdstrikes (kollision mellem fly og fugle), 22. december 1999, Citat:

"Vedrørende dyrkning af omkringliggende markområder og agerbrugsjorde viser det sig, at jo mindre, der skal arbejdes med markredskaber, som går i dybden (pløjning, harvning etc.) og efterfølgende tilsåning, jo færre fugle tiltrækkes, Dvs. En så passiv anvendelse af Flyvestation Aalborgs jorde og de omkringliggende er ønskelig."

10.8 Skovrejsning

Marken i afdeling 4 litra b foreslås konverteret over til skov. Skoven bør opbygges af egnskarakteristiske træarter og med et bredt skovbryn. Proviensvalget skal ligeledes være tilpasset lokaliteten. Det vurderes at træarterne *Stilk-Eg*, *Rød-El*, *Ask*, *Asp*, *Dun-Birk*, og *Mirabel* sammen med buskarterne *Hassel*, *Engriflet Hvidtjørn*, og *Tørst* vil kunne danne et stabilt skovdække på flyvestationen. Evt. selvsåede og egnskarakteristiske træer og buske, som etablerer sig i kulturfasen bør bevares og blive en del af den fremtidige skovstruktur.

10.9 Flytning af bevoksningsgrænser

På den østlige ringvej påkøres jævnligt dyr. Årsagen er høj hastighed og dårlige orienteringsmuligheder. Skov- og Naturstyrelsen foreslår derfor fartbegrænsende foranstaltninger evt. ved etablering af vejbumpe eller vejchikaner.

- År 1. Opsætning af fartbegrænsende foranstaltninger.

Skov- og Naturstyrelsen finder det uheldigt at flyvestationen ønsker at friholde et område i en afstand af ca. 15 m. fra yderhegnet. Dette skyldes at der på nuværende tidspunkt findes vel-etablerede levende hegn og bevoksninger som giver gode sprednings- og levedmuligheder for

flora og fauna, samtidig med at etableringen af de levende hegn har haft en betydelig økonomisk omkostning for offentlige midler.

Anden og mere skånsom form for sikkerhedsmæssig foranstaltning er derfor at foretrække og Skov- og Naturstyrelsen foreslår at mulighederne for elektronisk overvågning overvejes i stedet. En anden mulighed langs yderhegnet ved afdeling 1 og 2 er opkøb af tilstødende landbrugsjord, for at etablere sikkerhedszonen dér.

Hvis friholdelsen gennemføres vil den mest skånsomme metode være, at få etableret et levende hegn i god vækst før det eksisterende ryddes. Hvis denne mulighed foretrakkes foreslår Skov- og Naturstyrelsen kun etablering af nye levende hegn på arealer som ikke er beskyttet af Naturbeskyttelsesloven §-3. Etablering af levende hegn på naturtyper beskyttet af Naturbeskyttelsesloven §-3 vil kræve dispensation fra Naturbeskyttelsesloven og tilladelse fra Nordjyllands Amt.

10.10 Offentlighedens adgang

Skov- og Naturstyrelsen er af den opfattelse, at der i kraft af flyvestationens rekreative værdier og bynære beliggenhed bør åbnes for offentlighedens adgang til arealerne i den udstrækning det overhovedet er muligt, uden at det kolliderer med forsvarrets og den civile lufttrafiks anvendelse af området. Det eneste af flyvestationens områder, som efter Skov- og Naturstyrelsens vurdering kan opfylde disse forudsætninger findes i den sydlige del af afdeling 6 omkring Nyborgvej, Nyborg, ud til kysten og ned mod Lindholm.

I dette område finder Skov- og Naturstyrelsen, at det vil være en rekreativ forbedring at åbne op for offentlighedens adgang til fods eller på cykel ad markerede stier.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår endvidere, at der skabes mulighed for én eller to årlige rundvisninger på flyvestationens naturområder og at de nuværende orienteringsbesøg fortsætter.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Med en skrivelse den 20. august 1999 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere, bestående af Nordjyllands amt, Aalborg Kommune, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Entomologisk Fredningsudvalg og Dansk Botanisk Forening om, at en drifts- og plejeplanlægning for Flyvestation Aalborg var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag i form af ønsker eller forslag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen hed det, at

“Planen skal fastlægge retningslinjerne for benyttelse, drift og pleje af terrænerne, således at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarrets behov for overvågnings- og øvelsesmæssige aktiviteter samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og plejeplanlægning vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebehov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænerne og sikre, at de til områderne knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale, som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at amtet og kommunen ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at amtet og kommunen vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen. Efter styrelsens opfattelse bør det være således, at forsvaret som bruger af planen kan have en berettiget forventning om, at amtet og kommunen vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen, efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde forslag til drifts- og plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragyderne til kommentering og blive drøftet på et efterfølgende møde. Styrelsen bad om at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 24. oktober 1999.

11.1 Nordjyllands Amt

Amtet fremhæver i sine bemærkninger, at man er opmærksom på at pleje af arealerne kræver stor hensyntagen til forsvarrets aktiviteter og flysikkerheden. Ved græsningspleje med kreatu-

rer foreslår amtet derfor at etablere ekstra sikring udover normal hegning af græsningsarealerne. Ekstra sikring kan eventuelt etableres ved anvendelse af et indre hegn.

Græsning/slåning

Arealer som på nuværende tidspunkt er uudnyttet kan med fordel afgræsses. Afd. 1 litra d som i dag er rørsump og de nordvestlige områder af afd. 2 med højstaudesamfund foreslås afgræsset. Alternativt til græsning foreslås at anvende høslet for at fremme den lavere og mere varierende vegetation.

Vandhuller/søer

Amtet er positivt indstillet over for etablering af vandhuller i afd. 3, litra n. Omkring søen i afd. 4 litra l foreslår amtet at lysforholdene forbedres ved at tynde ud i træopvæksten.

Oprensning af grøfter

Generelt er oprensningen for hård og den bør fremover foretages mere miljøvenligt under hensyntagen til vandafledningen. En mere miljøvenlig oprensning vil skabe muligheder for at grøfterne kan fungere som biotop og spredningskorridor.

Fjernelse af eksisterende beplantning og nytplantning

I det omfang det er muligt, bør ikke egnstypiske arter fjernes fra området eller erstattes. Det gælder blandt andet nåletræer og hybenrose. Nytplantninger bør ligeledes være med egnstypiske arter og foretages uden for beskyttede naturtyper.

11.2 Aalborg Kommune

Generelt

ønsker Aalborg Kommune at dele af flyvestationen gives en større offentlig tilgængelighed, i den udstrækning det ikke er i konflikt med anvendelsen af arealet. Ønsket er begrundet i indlæg til kommuneplanrevisionen hvor kommunens borgere ønsker større offentlig tilgængelighed. Færdslen bør udelukkende kunne foregå til fods eller på cykel ad markerede stier.

Kommunen oplyser, at flyvestationen ligger imellem 2 af de grønne kiler, som er en del af Aalborg Kommunes hovedstruktur. Langs fjorden er det Ryåkilen, og langs Lindholm Å er det Åbybrokilen og Store Vildmosekilen. Det er en vigtig målsætning for kilerne, at det er muligt at færdes gennem dem på rekreative stier eller mindre trafikerede veje.

Kommunen peger endvidere på, at arealet mellem Lufthavnsvej og Thistedvej rummer rekreative kvaliteter som bør synliggøres.

Bemærkninger knyttet til enkeltområder

- Stiforbindelse langs fjorden fra Lindholm Fjordpark mod Øster Halne Enge. Kommunen foreslår, at man benytter den eksisterende vej langs fjorden. Ved indflyvningsbanen føres vejen/stien udenom eventuelle tekniske installationer, for eksempel ved dæmning. For at undgå uønsket færdsel opsættes et hegn langs stien.
- Forbindelsessti fra Lindholm Fjordpark til Lindholm Å. Det foreslås, at Nyborgvej benyttes som cykelsti, og at der sikres en forbindelse til Lindholm Fjordpark, der er under anlæg

som rekreativt område. Fra Lufthavnsvej fortsætter stien mod Lindholm Å gennem naturområderne som nævnt i forslag til lokalplan 12-055.

- Tværsti fra rundkørsel ved Thistedvej til hangarområdet og videre mod fjorden, jævnfør sti i forslag til lokalplan 12-058. Ved denne sti er der et kulturhistorisk anlæg, som kommunen mener bør bevares. Anlægget er en betonplade lagt i vand som jagerflyene kunne køres hen over. På denne betonplade kunne flyene drejes med håndkraft og maskingeværer samt kompas kunne stilles nøjagtigt.

11.3 Dansk Ornitologisk Forening

Generelt

DOF er opmærksomme på at større fugle udgør en sikkerhedsmæssig risiko, og ønsker derfor at begrænse fuglelivet på flyvestationen, således at så få individer som muligt bortskydes. Skov- og kratbevoksningerne ønskes tætte og lave gennem en så ekstensiv pleje som muligt, for at skabe gode forhold for småfugle, specielt hulrugende. Overordnet ønskes forholdene udenfor flyvestationen gjort bedre for fugle, og mere ”besværlig” for fugle på flyvestationen. Derved mener DOF at fuglene kan trækkes væk fra farezonen for birdstrike. DOF stiller sig til rådighed ved forsøg der kan hjælpe til at begrænse bortskydning af fugle.

Bemærkninger knyttet til enkeltområder

Skov- og kratområderne i syd ønskes holdt nede i en størrelse som ikke tiltrækker større fugle. Sletteområderne ønskes holdt i samme højde som ved besigtigelsesturen. Bebyggelsesområderne i nordvest udgør en rimelig biotop for småfugle og yderligere tiltag er ikke nødvendige. Rørskoven i afdeling 1, bør bevares i sin nuværende form og vil derved kun tiltrække stær, skægmejse, rørspurv og små sangere. Søen i afd. 4 bør ikke gøres mere attraktiv for ænder mm. Vådbundsområdet i syd anses som potentielt for videre pleje mod forbedrede vilkår for visse fuglearter. Vandstandshævning, oprensning og andre tiltag som pleje af rørskov m.m., vil i stor udstrækning skabe et rigt fugleliv hvad angår visse vadefugle, ænder og en stor del småfugle.

11.4 Bidrag fra Friluftsrådet

Friluftsrådet peger på at der ønskes en vandresti langs terrænet som grænser ned til Limfjorden. Ved anlæggelsen bør der opsættes hegn, så brugere på stien ikke kan komme ind på flyvestationens område. Stien foreslås anlagt på diget, som flyvestationen er ved at forstærke langs med fjorden.

Friluftsrådet støtter på denne måde Aalborg Kommunes forslag til et fremtidigt stiforløb fremlagt i Aalborg Kommunes ”Fjordkatalog”.

11.5 Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening fremsendte kommentarer og spørgsmål vedrørende overdrevsarealet øst for Aalborg civile Lufthavn. Som nævnt i afsnit 4: ”Beskrivelse af Flyvestation Aalborg”, berøres dette område ikke i denne drifts- og plejeplan.

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

Afvejningen af de fremsatte ønsker blev foretaget ved et møde på Flyvestation Aalborg den 15. december 1999. Der var repræsentanter tilstede fra flyvestationen, Skov- og Naturstyrelsen, Flyvertaktisk Kommando, Forsvarets Bygningstjeneste og Det Danske Hedeselskab.

I dette afsnit redegøres for de overvejelser, der ligger til grund for afvejningen af de fremsatte ønsker beskrevet i afsnit 9,10 og 11.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Bevogtningsmæssige hensyn

Flyvestationens ønske om at friholde et område på 15 m fra yderhegnet vurderes som meget uheldigt, da det bl.a. vil kræve rydning af store dele af det levende hegn i nord og vest. Dette levende hegn er efter store etableringsomkostninger i 1990 netop kommet i god vækst.

Ønsket om de friholdte områder bør ses som en del af flyvestationens langsigtede tilpasning af sikkerhedsovervågningen, hvorfor nært forestående indgreb ikke er aktuelle. På afvejningsmødet blev der derfor enighed om, at ingen af de levende hegn i nord og vest ville blive ryddet i planperioden, men at 15 m friholdelseszonen vil blive indført ved nye beplantninger. Samtidig blev der opnået enighed om at undlade klipning og nedskæring af yderligere træopvækst i en 10 m bred zone fra det levende yderhegn og ind på overdrevet i den nordvestlige del af afdeling 2. Derved vil naturlig succession fremover forstærke den slørende effekt og hindre indsigt på flyvestationens arealer yderligere og der kan herefter på sigt foretages en rydning af den yderste bræmme langs yderhegnet.

Ønsket om fjernelse af det yderste levende hegn af *Rynket Rose* langs kysten i afdeling 7 blev diskuteret, og der var bred enighed om en total rydning. Rosen kommer oprindeligt fra Østibirien, men er indført til Danmark, hvor den er blevet meget udbredt langs kysten i sommerhusområderne. Rosen har en særlig evne til at gro på næringsfattig, sandet jord, hvor den er meget aggressiv og kan udkonkurrere den oprindelige flora ved at overskygge dem.

Færdselssikkerhedsmæssige hensyn

Skov- og Naturstyrelsens forslag om fartbegrænsende foranstaltninger ved hjælp af vejbumper eller chikaner blev afslået, da det ikke er foreneligt med transport af eksempelvis bomber eller brandslukningsmateriel.

Flyvestationen vil fremover jævnligt anvende en fartmålerstand af samme type som anvendes på offentlige veje, for derved at få en øget opmærksomhed og nedsættelse af hastigheden.

Flyvestationen oplyste at man generelt vurderer at en nedsættelse af hastigheden ikke vil have tilstrækkelig effekt da bevoksningens grænse går helt ud til asfaltkanten. Der blev derfor opnået enighed om at skabe en rabat på 3 m ved at rydde træopvækst langs Indre Ringvej i afdeling 4 og 5.

Ændret anvendelse, nedbrydning og nyanlæg

Eneste tiltag der blev diskuteret på afvejningsmødet var ønsket om en forbedret kystsikring ud for amunitionsbunkeren i afdeling 7. Skov- og Naturstyrelsen orienterede om de nationale og internationale forpligtigelser området var underlagt overfor dyre- og plantelivet, og at en tilladelse til yderligere kystsikring ville forudsætte udarbejdelse af et konkret forslag. For at kystsikringen kan godkendes og gennemføres i de internationale naturbeskyttelsesområder vil det bero på om vurderingen viser, at kystsikringen ikke vil skade det internationale naturbeskyttelsesområdes integritet, at kystsikringen ikke vil indebære forringelse af områdets naturtyper eller levestederne for arterne, eller at kystsikringen ikke medfører forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for.

Ud fra dette udarbejder flyvestationen et konkret forslag, men det var Skov- og Naturstyrelsens umiddelbare vurdering, at den allerede eksisterende jordvold kan forstærkes på en måde som ikke vil skade det internationale naturbeskyttelsesområde og samtidig tilgodese flyvestationens behov i tilfredsstillende omfang.

Sanering af flyvestationens krat

Flyvestationens ønsker om at sanere krattene er i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens ønsker om naturpleje og der var derfor enighed herom.

Skovrejsning

Flyvestationens ønske om at fuldende beplantningerne rundt om eskadrilleområde Bravo i afdeling 4, harmonere med Skov- og Naturstyrelsens ønsker om en forbedring af naturindholdet på Flyvestation Aalborg. Der blev lagt vægt på at bevoksningerne opbygges af egnskaraktéristiske træ- og buskarter (se afsnit 10.8 "Skovrejsning") og at etableringen foregår uden brug af sprøjtemidler.

Af flysikkerhedsmæssige årsager friholdes området under ind- og udflyvningsruten.

Se bilag 2 for placering af skovrejsning.

Naturgenopretning og pleje af vandhuller

Flyvestation Aalborg kan ikke acceptere, at der nyetableres yderligere vådområder (forslag til vandhul i Afd. 3 litra n) på flyvestationens område. En genopretning af søen ved Nyborg (Afd. 6 litra j) kan iværksættes som angivet i oplægget, medens der ved vandhullet i den nordlige del (Afd. 4 litra l), som ligger ganske tæt ved start- og landingsbanerne, kun bør etableres let skrånende og langstrakte brinker ved afgravning af den nuværende brink. En yderligere pleje af vandhullet og total rydning af træer ud mod flyfeltet vil ikke være flyvesikkerhedsmæssigt acceptabelt henset til, at der i forvejen kan forekomme andefugle i vandhullet.

Landbrugsdrift

Vedrørende dyrkning af omkringliggende markområder og agerbrugsjorde viser det sig, at jo mindre der skal arbejdes med markredskaber, som går i dybden (pløjning, harvning, etc.) og efterfølgende tilsåning, jo færre fugle tiltrækkes. Det vil sige, at en så passiv anvendelse af Flyvestation Aalborgs jorde og de omkringliggende er ønskelig.

12.2 Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder

Forbedringer i plejen af overdrevene

Der var enighed om at pigtråd uden sikkerhedsmæssig værdi og gamle løbegange skal fjernes så hurtigt som muligt. Af ressourcemæssige årsager så flyvestationen det som urealistisk at nå alle arealer igennem på en 3 årig periode. Målet er derfor at overdrevsområdet i afdeling 2 prioriteres højest indenfor den kommende 3 års periode og at de resterende områder gennemgås indenfor den efterfølgende 5 års periode.

Efter en længere diskussion blev forslaget om græsning på overdrevene opgivet. Årsagen findes primært i de meget store omkostninger forbundet med opsætning af hegn, som kan leve op til de sikkerhedsmæssige krav på flyvestationen. Samtidig finder flyvestationen eksempelvis støjen fra en motorprøvestand for F-16 flymotorer, lavtgående redningshelikoptere m.m. uforenelige med græssende dyr. Dette lader kun græsningsmuligheden tilbage på små og spredte områder af overdrevene, hvorfor forslaget om græsning af overdrevene blev helt opgivet.

Alternativt til græsning blev der enighed om at pleje overdrevene i en rotationsordning med maskinel klipning, som foretages sidst i juli samt en efterfølgende opsamling af det afklippede materiale. Ved at fjerne det afklippede materiale fjernes næringsstoffer fra arealet. Derved sker der en forbedring af forholdene for dyr og planter som er karakteristiske og bevaringsværdige for de efterhånden sjældne overdrev. I denne forbindelse blev det præciseret, at materialet først opsamles når det er tørt og frøene er løsnet.

Der var enighed om at den spredte kratvegetation på overdrevene skal bevares, og at den nuværende udbredelse er tilfredsstillende.

Den nuværende drift af græsarealerne i nærheden af landings- og rullebanerne fortsættes.

Forbedringer i plejen af krat og spredte bevoksninger

Pigtråden fjernes og yderligere udbredelse af bevoksningerne hindres gennem klipning og nedskæring.

Eng- og moseområdet i sydvest afdeling 1 litra e og g sikres en høj vandstand ved opstemning af stikgrøfter således at områdets tilstand vil forblive eng og mose, og at en yderligere tilgroning med krat vil bremses. Området beskrives efterfølgende i afsnittet under "Ferske engarealer, strandenge og strandsumpe"

Ændringer i skovdriften

Der var generel enighed om at følge Skov- og Naturstyrelsens forslag vedrørende skovdriften og de omkringliggende græsarealer.

Det skal dog bemærkes at skovbrynet afdeling 3 litra m langs flyvestationens "hovedvej" ønskes plejet indtil det opnår karakter af et naturligt skovbryn. Dette skyldes, at der i planperioden stadig vil forekomme høje, tynde stammer af bl.a. elm og el som vil gå ud, og derved kunne falde ind i stålflethegnet. Derfor blev der efter en kort diskussion enighed om at afdeling 3 litra m plejes ekstensivt ved at nedskære døde træer og lade det døde ved ligge på jorden.

Slettearealet syd for skoven der ønskes plejet som overdrevarsareal, er en del af det område der fra den 1. 1. 2000 er indgået 5 årig kontrakt på til grøntpilleproduktion. Området vil ved næste kontraktforhandling blive udtaget.

Markområdet afdeling 3 litra g nordvest for skoven er der ligeledes indgået 5 årig kontrakt på, men området forventes at blive udtaget ved næste kontraktforhandling.

Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Da vandhullet i den nordlige del af afdeling 4 litra l ligger tæt på start- og landingsbanerne, skønnes det at kunne udgøre en potentiel birdstrike-risiko. Der blev derfor opnået enighed om, at der kun kan etableres naturpleje i form af svagt skrånende og langstrakte brinker ved afgravning af den nuværende brink. Yderligere pleje af vandhullet og total rydning af træer ud mod flyfeltet vurderes af Flyvestation Aalborg ikke at være flyvesikkerhedsmæssigt acceptabelt.

Søen ved Nyborg afdeling 6 litra j ligger vinkelret og i en sådan afstand til start- og landingsbanerne at Skov- og Naturstyrelsens forslag om naturgenopretning kan gennemføres som beskrevet i afsnit 10.5 ”Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder”.

Ferske engarealer, strandenge og strandsumpe

Der var enighed om, at eng- og mosearealet i afdeling 1 litra e og g samt engarealet afdeling 6 litra f også fremover sikres en høj vandstand, således at tilgroning af træopvækst hindres mest muligt. Forslaget om maskinel klipning én gang årligt i cirka 10 m brede korridorer med forskellig placering for hvert år var der også enighed om, men med det forbehold at der kun køres på vådbundsarealerne i tørre somre og med maskinel som yder et lavt marktryk. Korridorerne placeres med 10 m. mellemrum således at halvdelen af arealet klippes per gang.

Da der netop er indgået 5 årig forpagtningskontrakt på landbrugsjorden i afdeling 6 litra c kan denne ikke på kort sigt indgå som græsningsareal i forbindelse med afgræsning af strandengen og strandsumpen i afdeling 6 litra e og d. Flyvestationen har ligeledes et reelt behov for indtjeningen ved forpagtningsafgiften og der blev derfor enighed om at etablere græsning på litra e og d, mens afgræsning af litra c overvejes når den 5 årige forpagtningskontrakt skal genforhandles.

Bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo

Da forsvarrets generelle retningslinier ikke åbner op for anvendelse af pesticider, med mindre der er sikkerhedsmæssige argumenter for at sprøjte Kæmpe Bjørneklo, var der derfor enighed om at følge Skov- og Naturstyrelsens forslag. Det vil sige at Kæmpe Bjørneklo fremover bekæmpes ved slåning, rodstikning i 25 cm dybde, opgravning eller græsning. Hvor Kæmpe Bjørneklo udgør en sikkerhedsmæssig risiko, f.eks. omkring landingslys kan den eventuelt sprøjtes.

Skov- og Naturstyrelsens forslag om ophør af landbrugsdrift

Markerne langs Limfjorden afdeling 7 litra b er som de øvrige landbrugsjorde netop blevet bortforpagtet indtil 2005. Efter 2005 var der enighed om at lade dem udgå af landbrugsdrift og indgå i samme pleje som beskrevet omkring overdrevene.

Marken i afdeling 1 litra c overvejer flyvestationen ligeledes at lade ophøre som landbrugsjord fra 2005 og lade jorderne overgå til eng/overdrev. Ud over en naturmæssig forbedring bør nedsættelsen af faren for birdstrikes også indgå i disse overvejelser.

Offentlighedens adgang

Alle kunne tilslutte forslaget om at åbne op for offentlighedens adgang til fods eller på cykel ad markerede stier omkring området i den sydlige del af afdeling 6 omkring Nyborgvej, Nyborg, ud til kysten af stien mod Egholm og ned mod Lindholm. I løbet af vinteren 2000 vil skilte som forbyder offentlighedens adgang på vejen/stien blive fjernet. Adgangsreglerne til den øvrige del af flyvestationen fastholdes.

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne

Flere af bidragyderne har fremsendt idéer og ønsker til flyvestationens omkringliggende naturområder. Disse idéer og ønsker er ikke behandlet i denne drifts- og plejeplan da det går ud over planens beføjelser, som udelukkende er indenfor flyvestationens område.

Forslag og ønsker fra Nordjyllands Amt

Amtets forslag om græsning imødekommes på strandengen og strandsumpen i afdeling 6. På overdrevene iværksættes klipning på områderne i nordvest. Etablering af et vandhul i afdeling 3 litra n var oprindeligt også forslået af Skov- og Naturstyrelsen, men forslaget er uforeneligt med hensynet til fysikkehed.

Flyvestationen og Skov- og Naturstyrelsen er enige med amtet i, at grøfternes oprensning er meget hård, men henviser til at flyvestationen blot følger Aalborg Kommunes koteanvisninger da kommunen er myndighed på de kommunale vandløb. Fremover vil det blive præciseret overfor entreprenøren, at vedligeholdelsen skal foregå mindre hårdhændet. Det skal dog pointeres at flyvestationen kun får udført oprensning når der opstår vandafledningsproblemer, og der renses altså ikke op efter et fast skema.

Med hensyn til fjernelse af ikke egnstypiske arter er forslaget i overensstemmelse med flyvestationens og Skov- og Naturstyrelsens planer. Konverteringen fra nåleskov til løvskov forventes dog først at begynde i næste planperiode.

Aalborg Kommunes og Friluftsrådets forslag og ønsker

Forslagene stillet fra kommunen og Friluftsrådet er sammenfaldende, hvorfor de behandles fælles i nedenstående.

Ønsket om stiforbindelse langs Limfjorden mellem Lindholm Fjordpark og Øster Halne Enge blev drøftet på afvejningsmødet. Flyvestation Aalborg kan ikke imødekomme ønsket, da det vil være uacceptabelt og uforeneligt med den militære sikkerhed. Af hensyn til redningstjenesten, der kræver uhindret adgang til Limfjorden, kan der ikke etableres et hegn langs fjorden. Det vil samtidig være uforeneligt med "Lov om drift af offentlige flyvepladser".

Forslaget om øget offentlig adgang i den sydlige del af flyvestationen er i overensstemmelse med flyvestationens og Skov- og Naturstyrelsens ønsker. I dette område må offentligheden anvende den allerede eksisterende Nyborgvej og stier mellem Lervej og Lufthavsvej samt stien fra Nyborg mod kysten. Der vil ikke fra flyvestationens side blive gjort tiltag til etablering af cykel eller gangsti fra Nyborg til Lindholm Fjordpark. Det vurderes da også at en trampesti sandsynligvis vil være den bedste løsning.

Forslag og ønsker fremsat af Dansk Ornitologisk Forening

Forslaget om ekstensivt drevne skov- og kratbevoksninger er i overensstemmelse med flyvestationens og Skov- og Naturstyrelsens tanker, hvorfor der udlægges urørte skovarealer, se bilag 2. En generel tendens mod at skabe ”besværlige” forhold for fuglelivet på flyvestationens område blev diskuteret og det betragtes allerede at være tilfældet omkring de store slettearealer. Forslaget med hensyn til at holde flyvestationens skove og krat lave, er ikke forenelige med flyvestationens eller Skov- og Naturstyrelsens idéer med skovene og krattene på Flyvestation Aalborg.

Forslaget om at lade rørskovene i afdeling 1 bevaret i sin nuværende plejetilstand, forslaget om ikke at gøre søen i afdeling 4 mere attraktiv for ænder og forslaget om at skabe bedre naturforhold i den sydlige del af afdeling 6, er i overensstemmelse med flyvestationens og Skov- og Naturstyrelsens ønsker med området.

Danmarks Naturfredningsforenings ønsker

Forslaget vedrørende overdrevsarealet øst for Aalborg civile Lufthavn behandles ikke i nærværende drifts- og plejeplan.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinjer for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

13 Retningslinjer for den fremtidige anvendelse af Flyvestation Aalborg

13.1 Overordnet målsætning for den fremtidige benyttelse, pleje og naturgenopretning

Retningslinjerne for den fremtidige anvendelse af Flyvestation Aalborg skal tilgodese følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som militær flyvestation, og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarrets behov for uddannelses- og overvågningsaktiviteter.
- At den militære benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer den militære brug samt er foreneligt med hensynet til de naturmæssige værdier.

13.2 Retningslinjer for pleje af overdrevsarealer

- 2000-2004: Over en 6 års periode fjernes pigtråd som ikke har en nutidig sikkerhedsmæssig værdi. Overdrevsområdet i nordvest afdeling 2 prioriteres højest og arbejdet på dette område afsluttes 2003. Overdrevene er markeret med skravering på drifts- og plejekortet. I 2004-2005 fjernes pigtråd på de resterende overdrev, se rød og stiplede skravering på drifts- og plejekortet.
- 2000-2004: Løbegange udjævnes. Overdrevsområdet i nordvest afdeling 2 prioriteres højest og arbejdet på dette område afsluttes i 2003. I 2004-2005 fjernes løbegange på de resterende overdrev (se markering på bilag 2).
- 2003-2014: Overdrevene i afdeling 2 opdeles i 3 områder som plejes i rotation således at overdrevene klippes hvert 3. år. Se opdelingen på drifts- og plejekortet bilag 2. Klipningen foretages sidst i juli med egnet klippemaskine, eks. fingerklipper der i modsætning til slagleklippere, kvashuggere o.l. er skånsom overfor floraen og smådyrsfaunaen. Efterfølgende opsamles materialet når det er tørt og blomsterfrøene er faldet af. Langs det levende yderhegn i afdeling 1 og 2 undlades klipping samt nedskæring af træopvækst i en bræmme på 10 m.
- 2005-2014: Klipningen iværksættes på overdrevet i den nordvestlige del af afdeling 1, i alt ca. 11 ha (se blå skravering vest for Vestvej) og foretages hvert 3. år som beskrevet omkring overdrevene i afdeling 2.

- I hele planperioden hindres yderligere udbredelse af krat på de klippede overdrev netop gennem klipningen. Opstår der efterhånden områder som ikke kan klippes pga. kraftig træopvækst, fjernes dette med motorsav eller kvashugger.
- På de dele af overdrevene som kun plejes i form af at yderligere udbredelse af krat hindres ved nedskæring, se bilag 2, blev det besluttet at en gennemgang og eventuel nedskæring skal foretages hvert 5. år.
- Bemærk at sletteområdet syd og vest for skoven i afdeling 3, per 1. januar 2005 udtages af kontrakten til grøntpilleproduktion og derefter overgår fra intensiv drift som græsslette til samme ekstensive pleje beskrevet umiddelbart ovenfor. Det vil sige at krat hindres yderligere udbredelse ved nedskæring hvert 5. år.

13.3 Retningslinjer for pleje af krat og spredte bevoksninger i bebyggede områder

- 2000-2004: I denne periode foretages en sanering af krattene. Saneringen skal foregå som en udtynding således, at krattene bliver mere lysåbne. Udtyndingen skal tage sigte mod at udrense ikke egnskarakteristiske træ og buskarter, samt udføres med et langsigtet mål om at skabe stabile og forskelligartede krat og bevoksninger. Der er således ikke tale om en total rydning. Ved saneringen efterlades veddet i krattene og det gennemskæres så der opnås kontakt med jorden. Derved startes en omsætning af veddet til gavn for dyr og planter.
- 2005-2014: Efter saneringen foretages pleje hvert 5. år gennem en svag udtynding. Udtyndingen skal sigte efter at bevare og skabe kraftige dybtkronede træer med en underetage af buske. Denne pleje er modsat almindelig fremgangsmåde ved forstlig drift men sikrer en mere parkpræget, stabil og naturvenlig pleje af krattene og de spredte bevoksninger.

13.4 Retningslinier for skovdrift

- Afdeling 3 litra b, h, j, k, s og o samt en mindre del af m udgår af forstlig drift. På bilag 2 ses hvilke dele af skoven, der fremover skal udgå af forstlig drift og overgå til urørt skov for at opnå et større naturindhold. Buderupholm Statsskovdistrikt skal søges som skovlovsmyndighed om tilladelse til, at det fredsskovspligtige areal får status som urørt skov i henhold til skovlovens § 18. Skovene skal dog fortsat kunne benyttes til øvelsesvirksomhed. Der må ikke foretages hugst, sankning, fjernelse af døde træer eller lign.
- Stikgrøfterne i afdeling 3 bevarer nuværende kote og der foretages kun vedligeholdende grøftearbejde, hvis vandstanden stiger til et uacceptabelt niveau med permanent vanddække.
- Rødgran- og sitkabevoksningerne i afdeling 3 lades urørt, forudsat at bevoksningerne bevarer sundheden gennem driftsplanperioden. I næste driftsplanperiode konverteres nålebevoksningerne over til løvtræbevoksninger med egnskarakteristiske træ- og buskarter.
- Skovbrynet i afdeling 3 litra m langs vejen drives ved at udgåede, døde træer skæres ned og opnår jordkontakt. Når skovbrynet har opnået et naturligt udseende overgår det til urørt skov.

13.5 Retningslinjer for skovrejsning

Der foretages skovrejsning i dele af afdeling 4 litra b (2,3 ha og 3,9 ha) og i størstedelen af afdeling 5 litra f samt en mindre del af litra a (nordlig del 3,6 ha og sydlig del 12,3 ha), se bilag 2. Skovrejsningen foretages med egnskarakteristiske og korrekte proveniensvalg af træ- og buskarter som foreslået i afsnit 10.8 "Skovrejsning" og etableringen foregår uden brug af sprøjtemidler eller gødskning. For at skabe optimale skovdyrkningsmæssige forhold foretages reolpløjning, jordpakning og efterfølgende tilplantning med rug. Reolpløjning er et kraftigt indgreb som omfordeler jordstrukturen. Af hensyn til eventuelle fortidsminder i jorden skal der rettes kontakt til Aalborg Historiske Museum, Algade 48, 9000 Aalborg, Tlf. 98 12 45 22, før reolpløjningen iværksættes.

Langs med Østre Ringvej friholdes et bælte på 10 m og langs yderhegnet friholdes et bælte på 15 m. Dette giver et nytplantet areal på i alt cirka 23,9 ha som tilplantes i perioden 2000-2002.

- 2000: Tilplantes afdeling 4 litra b (6,2 ha)
- 2001: Tilplantes den sydlige del af afdeling 5 litra a og nordlige del af afdeling 5 litra f (3,6 ha). Skovrejsning må ikke finde sted nærmere end 140 m. fra centerlinjen af sydlig parallelbane.
- 2002: Tilplantes den sydlige del af afdeling 5 litra f (12,3 ha)
- 2003-2014: Kulturpleje af skovrejsningsområdet.

I forbindelse med det kraftige stormfald, som ramte Danmark i december 1999, kan der opstå mangel på plantemateriale på grund af ekstrem høj efterspørgsel. Derfor kan skovrejsningsprojektet muligvis blive udskudt i op til 3 år.

13.6 Retningslinjer for pleje, naturgenopretning og beskyttelse af vådområder

- 2000: Vandhullet afdeling 4 litra l forbedres ved at de nuværende stejle brinker jævnes ud over en strækning på cirka 2 m. Derved opnås et skrånende forhold på 1 til 5 som forbedre forholdene for padder og vandplanter i og omkring søen. Søen bibeholder sin status som "lukket skovsø", så den ikke tiltrækker vandfugle.
- 2000-2004: Vandhullet ved Nyborg afdeling 6 litra j: Mod syd og sydøst ryddes bevoksningen langs vandhullet og de nuværende stejle brinker etableres let skrånende og langstrakte i forholdet 1 til 5. Til og med år 2003 renses vandhullet manuelt for blade, grene og andemad hvert år. Herefter foretages oprensning efter behov. Det oprensede materiale bringes væk fra de fladstrakte brinker og deponeres så langt væk, at udvaskede næringsstoffer ikke render tilbage i vandhullerne. Hvis der ønskes mulighed for, at græssende kreaturer kan drikke af vandhullet, skal der hegnes således, at kreaturerne kun træder en mindre del af brinkerne op.
- 2000-2014: Eng- og mosearealet i afdeling 1 litra e og g samt afdeling 6 litra f sikres også fremover en høj vandstand ved at undlade yderligere dræning samt oprensning af eksisterende stikgrøfter. I tørre somre hvor jordbunden kan bære en traktor med klipperedskab

klippes én gang årligt i cirka 10 m brede korridorer. Der efterlades en tilsvarende 10 m bred uklippet korridor. De klippede korridorers placering ændres for hver klipning således at der opstå eng- og mosevegetation i forskellige udviklingsstadier. Det er vigtigt at traktoeren er forsynet med brede dæk eksempelvis 600-800 mm. – eller endnu bedre med larvebånd, hvorved et lavt marktryk sikres. Klippingen foretages sidst i juli eller august.

- 2000-2014: Strandengen og strandsumpen i afdeling 6 litra e og d forpagtes ud som græsningsareal. I forpagtningsaftalen præciseres det at forpagteren er pligtig til at opsætte og fjerne hegn, som er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og korrekt placeret efter flyvestationens anvisninger. Aftalen skal kunne opsiges af begge parter med et halvt års varsel under almindelige forhold, eller af flyvestationen med få dages varsel ved grov misligholdelse. Ved opsigelse med få dages varsel forpligter flyvestationen sig til at tilbagebetale det resterende beløb af den forudindbetalte forpagtningsafgift. På grund af ynglende fugle i området skal der kun afgræsses i perioden medio juni til slutningen af græsnings sæsonen primo oktober, altså cirka 4 måneder. Det bedste resultat opnås ved afgræsning med kvæg, men andre kreaturer som f.eks. får kan også skabe naturplejemæssigt gode resultater.

13.6 Retningslinjer for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo

Bekæmpelse af den endnu relativt lille bestand af Kæmpe Bjørneklo kan ske på følgende måde: Om foråret, når planten er under ½ meter høj rodstikkes den med en spade. Roden hugges over 20-25 cm under jordoverfladen. I mange tilfælde dør planten af denne behandling, men der er desværre risiko for at bjørnekloen vil skyde igen fra rodsåret – især hvis rodstikningen ikke er dyb nok. Eventuelle nye planter som spirer frem senere på sommeren luges væk eller opgraves med rødder.

Ved bekæmpelse af større planter senere på sæsonen, fældes disse med krattrydder, le eller grensaks. Det bør så vidt muligt ske inden planten sætter frø. Skærmene med frø klippes af og brændes. Til sidst rodstikkes stubbene.

Skyder bjørnekloen igen må behandlingen gentages. Derved bliver planten til sidst så ”udsultet” at den dør.

Hvor Kæmpe Bjørneklo udgør en sikkerhedsmæssig risiko, f.eks. omkring landingslys, kan den eventuelt sprøjtes.

Ved bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo er det vigtigt, at beskytte huden mod plantens giftige saft. Flyvestationen bør være opmærksom på kun at bekæmpe Kæmpe Bjørneklo og ikke dens store slægtninge i skærmpantefamilien. Bekæmpelsen er allerede en del af flyvestationens plejeforanstaltninger og Kæmpe Bjørneklo er efterhånden kun udbredt som enkelte spredte planter på overdrevene.

13.7 Retningslinjer for landbrugsdrift

Der er enighed om, at landbrugsdriften fra og med år 2006 skal ophøre på markerne langs Limfjorden afdeling 7 litra b, ved eng og moseområdet i afdeling 1 litra c og området nordøst for skoven afdeling 3 litra g. Herefter plejes disse arealer som overdrevsarealerne med klipning og fjernelse af materialet én gang årligt. Opsigelse af forpagtningsaftalen på landbrugsjorderne medfører en mærkbar reduktion af flyvestationens indtjeningsgrundlag, hvorfor der ikke i denne planperiode foreslås ophør af landbrugsdriften i afdeling 2 litra d, afdeling 4 litra b og afdeling 6 litra c. En anden mulighed for indtjening på landbrugsjorderne kunne være at forpagte jorderne ud som græsningsareal, hvilket synes oplagt i afdeling 1 litra c, e og g som

samlet udgør 16,4 ha. Sammenlignelige arealer i samme tilstand og med græsningsmulighed som afdeling 1 litra c, e og g, forpagtede Aalborg Kommune i 1999 efter en udbudsrunde til græsning for 1215 kr/ha/år hvor alle hegningsomkostninger påhviler forpagter.

13.8 Retningslinjer for offentlighedens adgang til flyvestationen

2000: Skilte som forbyder offentlighedens adgang på veje og stier i den sydlige del af afdeling 6 fjernes, så gående og cyklende kan færdes på strækningen Nyborgvej, Nyborg, på stien mod Egholm og langs kysten ned mod Lindholm. I stedet opstilles informationstavle for publikum om den nye gang- og cykelsti. Da området forventes afhændet af forsvaret, bør informationstavle om ny gang- og cykelsti opsættes af Aalborg Kommune i forbindelse med, at stien forbindes med det øvrige cykel – og gangsystem.

”Flyvestation Aalborg Dagen” der afholdes hvert 4. år som et åbnet arrangement for offentligheden, fortsættes, ligesom de to årlige jagter for almindelige jægere, samt den ene årlige jagt for ungjægere. Den generelle åbenhed for foreninger, samt det store antal af guidede ture for skoler, børnehaver, fritidshjem og foreninger som f.eks. modelbyggere fortsættes. Arrangementerne skal også fremover koordineres gennem flyvestationens velfærdsmand.

13.9 Retningslinjer for rydning af hegn og ikke hjemmehørende træ- og buskarter

2005-2010: Det gamle hegn af *Rynket Rose* (Hybenrose) ved kysten i afdeling 7 ryddes med gravemaskine. Rødder der efterlades i jorden vil skyde igen det næstkommende forår, hvorfor roserne skal slås gentagne gange med buskrydder. Dette vil formodentlig slå de fleste roser ned, men buskrydning vil højst sandsynligt være nødvendig i en årrække for at udpine de stærkeste roser. En anden og mere effektiv måde at bekæmpe roserne på er, at grave alle rødder op med greb. Dette er desværre en meget arbejdskrævende opgave, da gamle roser kan have kraftige rødder. Roserne kan ryddes sammen i bunker om foråret og ligge sommeren over for at tørre, herefter kan roserne brændes.

2005-2010: Langs Østre Ringvej i afdeling 4 og 5 ryddes en rabat på tre meter fra vejkanten. Rydningen kan foregå med motorsav og efterfølgende holdes nede med kvashugger.

13.10 Planændringer

Nye, faste stillinger/anlæg kræver planændring i relation til nærværende drifts- og plejeplan

Etablering eller flytning af permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter, som ikke fremgår af grundkort og øvelseskort, kræver planændring.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som *ikke* er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

Midlertidige anlæg

Ved midlertidige anlæg og terrænpunkter forstås anlæg og terrænpunkter, der er fjernet inden 1 måned fra etablering/opstilling. Sådanne kan frit etableres indenfor terrænet, forudsat at etableringen ikke indebærer en benyttelse af arealet eller de omgivende arealer, der er i strid med de overordnede retningslinjer for det pågældende område.

Efter fjernelse af anlægget eller terrænpunktet skal arealet som hovedregel reetableres.

13.11 Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan

Areal	Periode			
	2000-2004	2005-2009	2010-2014	Ansvar
Overdrev	Fjernelse af pigtråd.	do.		SEF
	2000-03: Fjernelse/udjævning af løbegange.			KØR
	2003: Klipning startes på overdrevene i afd. 2.	Klipning af overdrev i afd. 1 Skra-veret med blåt på bilag 2.	do.	SEF
	Yderligere udbredelse af krat hindres ved nedskæring én gang i perioden.	do.	do.	SEF
		Slettearealer syd og vest for skoven i afd. 3 udtages af grøntpilleproduktion.	do.	SEF
Krat og spredte Bevoksninger i bebyggede områder	Sanering gennem udtynning således at krattene bliver mere lysåbne.	Svag udtynding.	Svag udtynding.	SEF+ DDH
Skovdrift	Afd. 3 litra b, h, j, k, s og en mindre del af m overgår til urørt skov.	do.	do.	DDH
	Pleje af skovbrynet afd. 3 litra m	do.	do.	SEF
Skovrejsning	I afd. 4 litra b, størstedelen af afd. 5 litra f samt en mindre del af litra a.	Kulturpleje af skovrejsningsarealer.	do.	FBT
Vådområder	2000: Naturgenopretning omkring vandhullet afd. 4 litra l.			SEF+ KØR
	Naturgenopretning og pleje af vandhullet ved Nyborg, afd. 6 litra j.			SEF+ KØR
	Klipning i korridorer startes i afd. 1 litra e og g samt afd. 6 litra f.	do.	do.	SEF
	Græsning på strandeng og strandsump i afd. 6 litra e og d.	do.	do.	
Kæmpe Bjørneklo	Bekæmpes i hele perioden.	do.	do.	SEF

Areal	Periode			Ansvar
	2000-2004	2005-2009	2010-2014	
Landbrugsdrift		Afd. 7 litra b, afd. 1 litra c, afd. 3 litra g udgår af landbrugsdrift og plejes som overdrev.	do.	
Offentlighedens adgang	Øget offentlig adgang i sydlige del af flyvestationen. Nuværende arrangementer fortsætter.	do.	do.	
Rydning af hegn og ikke hjemmehørende arter.		Hegn af <i>Rynket Rose</i> ryddes i afd. 7.		SEF
		Etablering af 3 m. rabat langs Østre Ringvej.		DDH

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

De nedenfor anførte konsekvensberegninger udgør en afgørende forudsætning for at den i nærværende plan kap. 13.11 opstillede "Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan" kan implementeres som her anført.

Såfremt årlig ressourcetildeling ikke er i samklang med erkendt og budgetteret behov, vil dette således medføre retardering af handlingsplanens implementering.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af drifts- og plejeplanens gennemførelse vurderet. De økonomiske overslag repræsenterer det på planlægningstidspunktet bedst mulige skøn.

De økonomiske konsekvensberegninger omfatter de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet, og som skal sikre eller forbedre områdets naturmæssige værdier. Beregningerne omfatter således plejetiltag, naturgenopretningsaktiviteter, og skovrejsningsprojektet. Beregningerne er udført med gældende entreprenørpriser fra år 2000. Arbejdsopgaver som udføres af flyvestation, vil højst sandsynlig kunne udføres med lavere omkostninger, når egen maskinpark og fastansat personale anvendes.

Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres er ikke medtaget. Derfor indgår følgende prioriterede arbejdsopgaver fra drifts- og plejeplanens kap. 13.11 "Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan" ikke i budgetoverslaget:

- Overdrev: fjernelse/udjævning af løbegange.
- Krat og spredte bevoksninger i bebyggede områder: Sanering og svag udtynding.
- Skovdrift: Overgang til urørt skov samt pleje af skovbrynet.
- Kæmpe Bjørneklo: Bekæmpelsen i hele perioden.
- Begrænsning af yderligere udbredelse af krat og spredte bevoksninger på overdrevarsarealer.

Det samme gælder udgifter til vildtpleje, idet planen ikke medfører yderligere aktiviteter inden for dette område.

14.1 Budgetoverslag over udgifter til gennemførelse af drifts- og plejeplanen

Fjernelse af pigtråd. Tidsforbruget er fastsat i samarbejde med kasernemesteren fra Flyvestation Aalborg. Det vurderes at tage 540 arbejdstimer for en arbejdsmand af 160 kr/time samt 1 traktor i 540 timer til at trække pigtråden op af jorden samt 1 traktor med gummivogn i 540 timer til at bortkøre pigtråden: $(540 \text{ timer} * 160 \text{ kr/time}) = 86400 \text{ kr} + (540 \text{ timer} * 400 \text{ kr/time} + 540 \text{ timer} * 160 \text{ kr/time}) = 302400 \text{ kr} + (540 \text{ timer} * 400 \text{ kr/time} + 540 \text{ timer} * 160 \text{ kr/time} + 540 \text{ timer} * 160 \text{ kr/time}) = 388800$

Fjernelsen af pigtråd forventes at fordele sig med 2/3 del (517600 kr) i første periode og 1/3 del (258800 kr) i mellemste periode.

I alt for hele perioden: 776400 kr

Klipning og fjernelse af materiale fra overdrevene i afd. 2. Tidsforbruget er fastsat i samarbejde med kasernemesteren fra Flyvestation Aalborg. Det vurderes at tage ca. 5 arbejdsdage af 7,5 time at klippe overdrevet og få materialet bortskaffet: $((5 \text{ dage} * 7,5 \text{ time}) * 400 \text{ kr/time}) + (5 \text{ dage} * 7,5 \text{ time}) * 160 \text{ kr/time} = 21000 \text{ kr/klipning}$. Per delperiode af 5 år: $21000 \text{ kr/år} * 5 \text{ år} = 105000 \text{ kr}$.

Bemærk at klipning først igangsættes år 2003, hvilket kun giver 3 klipninger i første delperiode: 1. delperiode af 3 år: $21000 \text{ kr/år} * 3 \text{ år} = 63000 \text{ kr}$.

Hertil skal engangsinvesteringen af traktorslåmaskine samt dækudrustning medregnes, priser er excl. moms: BCS Duplex AV ANT Traktorslåmaskine m/standardudstyr og skrårædder, ca. 40000 kr., dækudrustning: 600 mm. bredde for og bag samt råfælde ca. 29000. Samlet udgift: 69000 kr.

I alt for hele perioden: $63000 + (2 * 105000 \text{ kr}) + 69000 = 342000 \text{ kr}$.

Klipning og fjernelse af materiale fra overdrev i afd. 1 Skraveret med blåt på bilag 2.

Tidsforbruget er fastsat i samarbejde med kasernemesteren fra Flyvestation Aalborg. Det vurderes at tage ca. 3 arbejdsdage af 7,5 time at klippe overdrevet og få materialet bortskaffet: $((3 \text{ dage} * 7,5 \text{ time}) * 400 \text{ kr/time}) + (3 \text{ dage} * 7,5 \text{ time}) * 160 \text{ kr/time} = 12600 \text{ kr/klipning}$. Per delperiode af 5 år: $12600 \text{ kr/klipning} * 2 \text{ klipninger per periode} = 25200 \text{ kr/periode}$

I alt for de sidste 2 perioder i planperioden: $2 * 25200 \text{ kr} = 50400 \text{ kr}$.

Slettearealer syd og vest for skoven i afd. 3 udtages af grøntpilleproduktion. Forpagtningsafgiften anslås til ca. 1600 kr/år, hvilket svarer til en udgift (indtægtstab) på: $5 * 1600 \text{ kr/år} = 8000 \text{ kr/periode}$ over en fem årig periode.

I alt for mellemste og sidste periode: 16000 kr

Skovrejsning i afd. 4 litra b, størstedelen af afd. 5 litra f samt en mindre del af litra a.

Da skovrejsningen foretages uden brug af sprøjtemidler vil der komme et kraftigt ukrudtstryk på træerne. Derfor forslås reolpløjning, jordpakning og tilsåning med rug for at skabe så gode forhold for træerne i kulturstadiet og undgå problemer med jordfygning.

Skovrejsningen foretages over 3 år og udgifterne fordeler sig på følgende måde forudsat, at der kan skaffes plantemateriale:

2000 afdeling 4 litra b (6,2 ha x 37000 kr = 229400 kr)

2001 afdeling 5 litra a og f (3,6 ha x 37000 = 133200 kr)

2002 den sydlige del af afdeling 5 litra f (12,3 ha x 37000 = 455100 kr)

Der findes ikke mulighed for at søge om økonomisk tilskud til skovrejsningen, da arealet ejes af en offentlig myndighed.

I alt: 817700 kr.

Kulturpleje af skovrejsningsarealer.

Ved at anvende reolpløjning, jordpakning og tilsåning med rug stiger etableringsomkostningerne fra 30000 kr/ha til 37000 kr/ha. Hvis reolpløjning, jordpakning og tilsåning med rug undlades, vil jordens vand- og næringsstofbalance være dårligere og efterbedring vil højst sandsynligt blive nødvendigt. De første år efter etablering vil der ligeledes være behov for

slåning af ukrudt hvis nævnte tiltag undlades. Omkostningerne til efterbedring og kulturpleje vil overstige forskellen på 7000 kr/ha ved at undlade reolpløjning, jordpakning og tilsåning med rug, derfor foretages skovrejsningen med nævnte tiltag til 37000 kr/ha, som eliminerer udgifter til efterfølgende kulturpleje.

I alt: 0 kr

Naturgenopretning omkring vandhullet afd. 4 litra l. For at kunne komme til med en gravemaskine ryddes en bræmme på ca. 3-4 meter rundt om vandhullet. Det skønnes at én mand med motorsav anvender 4 timer (mand med motorsav i 4 timer: $4 \times (160 \text{ kr/time} + \text{motorsav } 25 \text{ kr/time}) = 740 \text{ kr}$). Samtidig anvendes 4 arbejdstimer med at trække grene og kviste væk efter nedskæringen ($4 \times 160 \text{ kr/time} = 640 \text{ kr}$)

Det vurderes at tage 7 timer for en gravemaskine at etablere de skrånende brinker (gravemaskine med fører: $7 \times 440 \text{ kr/time} + 7 \times 160 \text{ kr/time} = 4200 \text{ kr}$)

I alt for hele perioden: 5580 kr

Naturgenopretning og pleje af vandhullet ved Nyborg, afd. 6 litra j. Rydning af bevoksning langs vandhullet mod syd og sydøst: (mand med motorsav i 3 timer: $3 \times (160 \text{ kr/time} + \text{motorsav } 25 \text{ kr/time}) = 555 \text{ kr}$). Samtidig anvendes 4 arbejdstimer med at læsse grene og kviste op på traktor med gummivogn ($4 \times 160 \text{ kr/time} + 4 \times 400 \text{ kr/time} + 4 \times 160 \text{ kr/time} = 2880 \text{ kr}$) Det vurderes at tage 5 timer for en gravemaskine at etablere de skrånende brinker (gravemaskine med fører: $5 \times 440 \text{ kr/time} + 5 \times 160 \text{ kr/time} = 3000 \text{ kr}$). Manuel oprensning i 3 år vurderes at tage 8 timer per år ($(8 \times 160 \text{ kr/time}) \times 3 \text{ år} = 3840 \text{ kr}$).

I alt for hele perioden: 10275 kr

Klipning i korridorer i afd. 1 litra e og g samt afd. 6 litra f. Det forventes at jordbunden gennemsnitlig vil kunne klare kørsel af larvebåndsdrevet klippemaskine hvert 3. år uden at der opstår strukturskader. Da klipningen kun foretages i 10 m brede korridorer og der efterlades 10 m uklippet, vil der skulle klippes ca. 8 ha. Ved en præstation på 0,5 ha/time vil omkostningen blive: $16 \text{ timer} \times 1320 \text{ kr/time} \times 5 \text{ gange} = 105600 \text{ kr}$. Omkostningen fordeles ligeligt på delperioderne: $105600/3 \text{ perioder} = 35200 \text{ kr/periode}$.

I alt for hele perioden: 105600 kr

Græsningsindtægt på strandeng og strandsump i afd. 6 litra e og d.

Forpagtningsafgiften på Aalborg Kommunes arealer umiddelbart syd for flyvestationen er på 1215 kr/ha/år. Normalt strækker græsnings sæssonen sig over 6 måneder på et år, hvilket svarer til at flyvestationen vil kunne få en forpagtningsindtægt på 202 kr/ha/måned. Græsningsperioden er på ca. 4 måneder hvilket svarer til en indtægt på: $202 \text{ kr/ha/måned} \times 4 \text{ måneder/år} = 808 \text{ kr/ha/år}$. I alt forpagtets 9,5 ha og den samlede indtægt bliver: $808 \text{ kr/ha/år} \times 9,5 \text{ ha} = 7676 \text{ kr/år}$

Indtægt i alt for hele perioden: 115140 kr

Indtægtstab som følge af at afd. 7 litra b, afd. 1 litra c, afd. 3 litra g udgår af landbrugsdrift og plejes som overdrev.

Følgende priser er overslag udregnet af flyvestationen. Overslaget er forbundet med usikkerhed bl.a. fordi områderne er dele af større forpagtningskontrakter. Dyrkningskvaliteten på de forskellige jorde er svingende hvilket tilsvarende giver udsving i forpagtningsafgiften. Afd. 7 litra b forpagtes årligt ud for ca. 3000 kr. Afd. 1 litra c forpagtes årligt ud for ca. 9505 kr. Afd.

3 litra g forpagtes årligt ud for ca. 8000 kr. Over en femårig periode er tabet af forpagtningsbeløbet: $(3000 \text{ kr/år} \times 5 \text{ år}) + (9505 \text{ kr/år} \times 5 \text{ år}) + (8000 \text{ kr/år} \times 5 \text{ år}) = 102525 \text{ kr/periode}$
I alt for hele perioden: 205050 kr

Øget offentlig adgang i sydlige del af flyvestationen. Fjernelse af skilte foretages med traktor og gummivogn. Det vurderes at tage 5 timer for 2 mand $(5 \times 400 \text{ kr/time} + (2 \times (5 \times 160 \text{ kr/time}))) = 3600 \text{ kr}$.

I alt for hele perioden: 3600 kr

Hegn af Rynket Rose ryddes i afd. 7. Fjernes og sammenskubbes i bunker med gravemaskine som skønnes at anvende 2 dage $(15 \times 400 \text{ kr/time} + 15 \times 160 \text{ kr/time} = 8400 \text{ kr})$. Afbrænding foretages af to mand over en dag $(15 \times 160 \text{ kr/time} = 2400 \text{ kr})$. De efterfølgende 2 år slås området med krattrydder af én mand i 2 dage $(2 \times (15 \times 160 \text{ kr/time} + 15 \times 25 \text{ kr/time})) = 5550 \text{ kr}$.

I alt for hele perioden: 16350 kr

Etablering af 3 m. rabat langs Østre Ringvej. Det vurderes at 1 mand med motorsav kan rydde rabatten over 3 dage (mand med motorsav: $22,5 \times (160 \text{ kr/time} + \text{motorsav } 25 \text{ kr/time}) = 4163 \text{ kr}$). Hvor der ryddes i bevoksninger trækkes det ryddede materiale ind i bevoksningen af 2 mand over 1 dag $(2 \times (7,5 \times 160 \text{ kr/time})) = 2400 \text{ kr}$. Hvor der ryddes hegn ud mod marker fjernes grene og kviste på traktor med gummivogn af 2 mand over 2 dage $(15 \times 400 \text{ kr/time} + (15 \times 160 \text{ kr/time}) \times 2 = 10800 \text{ kr})$.

I alt for hele perioden: 17363 kr

14.2 Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Arbejdsopgave	Periode			Total
	2000-2004	2005-2009	2010-2014	
Fjernelse af pigtråd	517600	258800		776400
2003: Klipning startes på overdrevene i afd. 2.	63000 + 69000 = 132000	105000	105000	342000
Klipning af overdrev i afd. 1 Skraveret med blåt på bilag 2.		25200	25200	50400
2005: Slettearealer syd og vest for skoven i afd. 3 udtages af grøntpilleproduktion.		8000	8000	16000
Skovrejsning i afd. 4 litra b, størstedelen af afd. 5 litra f samt en mindre del af litra a.	229400+133200+455100=817700			817700
2000: Naturgenopretning omkring vandhullet afd. 4 litra l.	740+640+4200 = 5580			5580
Naturgenopretning og pleje af vandhullet ved Nyborg, afd. 6 litra j.	555+2880+3000+3840= 10275			10275
Klipning i korridorer startes i afd. 1 litra e og g samt afd. 6 litra f.	35200	35200	35200	105600
Græsning på strandeng og strandsump i afd. 6 litra e og d. (Indtægt)	7676 x 5 = - 38380	- 38380	- 38380	- 115140
Afd. 7 litra b, afd. 1 litra c, afd. 3 litra g udgår af landbrugsdrift og plejes som overdrev.		102525	102525	205050
Øget offentlig adgang i sydlige del af flyvestationen. Nuværende arrangementer fortsætter.	3600			3600
Hegn af <i>Rynket Rose</i> ryddes i afd. 7.		8400+2400+5550= 16350		16350
Etablering af 3 m. rabat langs Østre Ringvej.		4163+2400+10800= 17363		17363
Omkostning, total	1483575	530058	237545	2251178

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Flyvestation Aalborg (i kortlomme bagest)

Bilag 2: Drifts- og plejekort over Flyvestation Aalborg (i kortlomme bagest)

Bilag 3: Bevoksningsliste for Flyvestation Aalborg

Bilag 4: Oversigt over anvendelseskoder i relation til kortbilagene

Bilag 5: Retningslinjer for forsvarets anvendelse af militære områder i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4

Oversigt over bilag

Taaron
 Skov- og Naturstyrelsen

Tabel I
 Side 5

Distrikt 6126: Flyvestation Aalborg
 Skovpart 1: Flyvestation Aalborg
 Skov 101: Flyvestation Aalborg

Bevokningsliste 1999

Afd.	Lit	Areal ha	B%	Anv.	År- gang	Al- der	I%	PK	T	H	D	Masse Ialt	Masse /ha	Bemærkninger
6	a	19.60		KLG										
	b	13.10		ORE										Sprede KRTbevoxsning
	c	11.30		AGE										
	d	8.60		STG										
	e	0.90		STS										
	f	9.90		ENG										
	g	14.60		KRT										
	h	2.70		SLE										
	j	0.10 80.80*		SØ										
7	a	151.20		SLE										
	b	6.30		AGE										Brakmark
	c	13.30		ORE										Enkelt område med deponering
	d	6.80		STS										
	e	5.20		STG										
	f	2.80		KRT										
	g	0.90 186.50*		FBF	1960	43	4	E	6.0	8.0	165	183		Skønnet alder
8	a	149.40 1043.70*		VEJ										Inkl P-anlæg o.lign.

Bilag 4

Oversigt over anvendelseskoder i relation til bevoksningslisten og kortbilagene

Bevoksningslisten (afdelingernes særlige beskrivelse) er statusopgørelsen litra for litra pr. 1. august 1998.

Til de enkelte kolonner gives følgende kommentarer:

Afd.	Afdelingsnummer
Lit.	Litra(delareal)
Areal	Litraareal i hektar
B %	Bevoksningsprocent. For ikke fuldt sluttede bevoksninger angiver tallet % af normal slutning.
Årgang	Året for plantning (eller etableret selvforyngelse). Er sædvanligvis beregnet ud fra alderen fra frø ved at antage en plantealder på 2 år for løvtræ og 4 (3) år for nåletræ.
Alder	Alder fra frø på plantetidspunktet.
I %	Indblandingsprocent. Den indre arealfordeling mellem træarterne i en blandingsbevoksning.
PK	Boniteten for samtlige træartsforekomster udtrykt som produktionsklasse (gennemsnitlig årlig tilvækst pr. ha. i m ³)
T	Taksationsmetode. E: enkelt-træmåling F: fuldtaksation, S: skøn, T: tælling
H	Højde i meter med 1 decimal.
D	Diameter i cm med 1 decimal.
Masse	Kubikmeterfastmasse – dels for litraen og dels pr. ha.

Bevoksningslisten er en status og indeholder derfor ikke tilvækst- og hugstplysninger samt evt. afviklingstid for de enkelte bevoksninger.

Forkortelser

AGE	= Ager	KRT	= Krat
ALØ	= Andet løv	MOS	= Mose
ASK	= Ask	ORE	= Overdrev/strandoverdrev
BIR	= Birk	POP	= Poppel
BØG	= Bøg	RGR	= Rødgran
ENG	= Eng	SGR	= Sitkagran
EG	= Eg (stilkeg/vintereg)	SKF	= Skovfy
EL	= El	SLE	= Slette/kulturgræs
ELM	= Elm	STG	= Strandeng
FBF	= Fransk Bjergfy	STS	= Strandsump
FUT	= Idrætsanlæg	SØ	= Sø
KLG	= Kaserne, lejr, garageområde	VEJ	= Bilfaste veje

Bilag 5

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter.

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af den pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bælteketretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltepor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bælteketretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter.

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a. at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde.

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens § 8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner.

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.